

LETLHOMESO LA KHARIKHULAMO YA BOSETSHABA YA AFRIKA BORWA YA GO SIMOLOLA KA BANA

BA BA SA TSWANG GO BELEGWA GO YA GO DINGWAGA DI LE NNE (NCF)

PHETOLELO E E NANG LE BOKAO KA KAKARETS

(Setswana)

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

unicef
unite for children

The South African National Curriculum Framework for children from Birth to Four
February 2015

© Department of Basic Education

All care has been taken to ensure that the information is correct and original sources have been indicated for reference and verification. With an identification of the Department of Basic Education as source, the document may be freely quoted, reviewed, abstracted, reproduced and translated, in part or in whole, but not for sale nor for use in conjunction with commercial purposes. Original sources should be acknowledged where indicated in the publication.

ISBN: 978-1-4315-3223-0

Suggested citation:

Department of Basic Education. 2015. *The South African National Curriculum Framework for children from Birth to Four*. Pretoria: Department of Basic Education

Obtainable free of charge from:

Department of Basic Education
222 Struben Street
Private Bag X895, Pretoria, 0001
Telephone: 0123573000
Fax: 0123230601
Website: www.education.gov.za
Email: ecd@dbe.gov.za

Cover illustration: © UNICEF/itldesign

Layout: CTP Pretoria | Tel: 010 597 7861

Mareo.....	ii
Go amogela.....	ii
Ketapele ka Tona ya thuto ya Motheo, Moh A. M. Motshekga, Mopalamente.....	iii
Matseno.....	1
Ponelo pele ya bana mo dingwageng tsa pele.....	2
Dintlhakgolo tse kgb e dirilweng ka tsone	5
Melawana e e kaelang dithitokgang di le tharo tse di tshegetsang (KGB)	7
Dikarolo tsa go ruta go sa le gale kgodiso.....	8
Karolo ya ntlha ya go sa le gale ya go ruta le kgodiso: Boemo jo bo siameng.....	17
Karolo ya bobedi ya thuto ya pele le kgodiso: Go ikitse le go itshupa	34
Karolo ya boraro ya go ruta le go godisa: Tlhaeletsano.....	43
Karolo ya bone ya thuto ya pele le kgodiso: Go tlotlhomisa dipalo	54
Karolo ya botlhano ya thuto ya pele le kgodiso: Boitlhamedi.....	61
Karolo ya borataro ya go sa le gale ya go ruta le kgodiso: Kitso le go tlhaloganya tikologo.....	70
Tlhatlhobo ya ditlhokego le dikgatlhego tsa kgolo le tsa go ithuta tsa ngwana mongwe le mongwe	77
Tshupetso.....	87

MAREO

Mareo a a dirisitsweng mo letlhomesong la kharikhulamo ya bosetshaba ya bana ba ba sa tswang go belegwa go ya go dingwaga di le nne (KGB).

Ngwana / bana	e raya masea, bana le bana ba bannye botlhe ba e leng gore bokgoni, bong lemorago puo kgotsa setso sa bone di ntse jang.
Batsadi	e raya batlhokomedi totatota ba bana
Malapa	e raya batho ba bana ba nnang le bone
Karolo ya Thuto ya go sa le Gale le kgodiso (DRGK)	E raya dikarolo tsa thuto di le thataro tse di lebaneng le bana: boleng jo bo siameng, go ikitse le go itshupa; tlhaeletsano; go tlhotlhomisa dipalo, boithlamedi, kitso le go tlhaloganya tikologo.

DIKAMOGELO

Lefapha la Thuto ya Motheo le leboga thata metseselele ya batsaakarolo le batho ka bongwe go tsaa karolo ga bone mo go tlameng Letlhomeso la Kharikhulamo ya Bosetshaba ya bana ba ba sa tswang go belegwa go ya go dingwaga di le nne (KGB). Re leboga gape batlhatlheledi le batlhatlhobi ba thuto e leng Sara Mpatiseng Vetshe, Sylvia Moleti Lehihi le Dikeledi Mavis Dijoe go nna le seabe mo go ranoleng tokomane go tswa kwa Seesemaneng go ya kwa Setswaneng.

KETAPELE

KA TONA YA THUTO YA MOTHEO, MOH. AM MOTSHEKGA, MOPALAMENTE

"Ditiego tsa bokgoni le kgolo ya tlhaloganyo tsa go dirisa tlhaloganyo ka kakaretso pele bana ba tsena sekolo, gantsi di ka nna le ditlamorago tse di masisi tse di sa siamang tsa lobaka lo lo leele mo baneng, mo malapeng le mo setšhabeng. Nako e e atlegang le e e mosola thata ya go tsereganya e tla pele bana ba belegwa le go sa le gale mo nakong ya botshelo jwa bone. Go beeletsa mo kgodisong ya go sa le gale ya bana ba bannye e tshwanetse go nna selo se se etelediwa kwa pele." Dipatlisiso tsa botshelo tsa Thulaganyo ya Bosetshaba ya Tlhabololo le Maikemisetso a 2030 (2011) di supa gore malatsi a ntlha a le 1000 (pele ga pelego, seemo sa go sa le gale le go le thari sa lesea) di bosisi mo ditlamoragong tsa tikologo .

Letlhomiso la Kharikhulamo ya Bosetshaba ya bana ba ba sa tswang go belegwa go ya go dingwaga di le nne (KGB) ke tsibogelo ya dikgwetlho tse setheo sa Kgodiso ya Pele ya Bana ba Bannye se lebaganeng le tsone. Kgato ya pele ya go tlhama KGB e ne e le go tlhama Ditekanyetso tsa Thuto ya Pele tsa Bosetshaba (DTPB) ka 2009. Go felelediwa ga KGB go ne ga kgontshiwa ke ditsamaiso tsa kgakololano tse di neng di akaretsa ditshwaelo go tswa go maloko a setšhaba. Ditsamaiso tse, di ne tsa dirisediwa go bopa le go feleletsa KGB.

KGB e tla ka nako e ka yone re ketekang dingwaga di le 20 tsa puso ya temokerasi mo nageng ya rona mme ke nngwe ya ditiro tse boikaelelo jwa tsone e leng go tokafatsa boleng jwa thuto ya motheo ka go thaya motheo o o nonofileng go sa le gale mo kgolong ya bana. Go tlhamiwa ga KGB ke phitlhelelo e tona mo nageng ya rona ka e le tokomane ya ntlha ya mofuta wa yone . Se se tlaa tlhomamisa gore bana ba goletseng mo maemong le mafelo a a farologaneng ba kgona go fitlhelela ditirelo tsa boleng jo bo kwa godimo tsa KGB.

KGB e tla dirisiwa mo mafelong a a farologaneng le mabaka go tokafatsa maitemogelo a bana a go ithuta. Gape e tla dirisiwa ke mekgatlho ya go ikatisa, diyunibesiti, batlhokomedi, batsadi, le batlhokomedi ba bangwe ba bana go tokafatsa go ithuta le kgolo ya bana.

Moh. AM Motshekga, Mopalamente

Tona ya Thuto ya Motheo

MATSENO

Letlhomeso la Kharikhulamo ya Bosetshaba (KGB) le neela kaedi mo manaaneng a a golang le go dira ka masea, banyana le bana ba bannye ba ba sa tswang go belegwa go ya go dingwaga di le nne.

Maikaelelo a tokomane e, ke ka bagolo ba ba dirang ka bana go tswa go ba ba sa tswang go belegwa go ya go dingwaga di le nne le go akaretsa:

- Batsadi le batlhokomedi
- Batlhokomedi ba bana (mo mafelong a bana ba bannye, ditirelo tse di thusang malapa le setšhaba, batlhokomedi)
- Motlhokomedi wa bana / morutabana le badiiri ba ba thusang .
- Batlhatlhabi (puso le maloko a badiredi puso) ba ba etelang manaane a KGB.

E ka thusa gape go tshegetsa bana ba ba golwane (ditsala) ba ba neelang botsereganyi jwa KGB magareng ga bana mo Afrika Borwa .

Bagolo ba tshwanetse go dira mmogo go tlhaloganya le go dirisa KGB ka go ela tlhoko maitemogelo a boleng jo bo kwa godimo mo maseeng, banyana le bana ba bannye mo manaaneng le mafelo a a farologaneng jaaka mafelo a KGB, magae, mafelo a boagisane le ditheo mo bana ba dingwaga tsa go sa le gale ba tlhokomelwang mo go one.

Mo Afrika borwa, jaaka kwa mafelong a mangwe mo lefatsheng, go na le letsholo le le golang la go bona botlhokwa le go tshegetsa kgolo le go ithuta ga bana go sa le gale . dipatlisiso tsa botshelo di supa gore malatsi a ntlha a le 1000 (pele ga pelego, seemo sa go sa le gale le go le thari sa lesea) di bosisi mo ditlamoragong tsa tikologo .

Bopaki jwa dipatlisiso mo Afrika borwa bo supa gore dingwaga tsa go sa le gale di aga, boitekanelo, nonofo ya motho, boemo le kamano tse di siameng.

Karolo e e botlhokwa e e dirang gore manaane a KGB mo Afrika borwa a farologane le a dinaga tse dingwe ke tlhokego ya ka bonako ya go tlisa tlhabololo mo loagong ka tlhokomelo e e kopanetsweng le thuto mo baneng ba rona ba bannye. Se se tlhoka gore se diragale ka ntlha ya:

- hisitori ya mmuso wa kgatelelo
- go tlhoka tekatekano le maemo a a bayang bana ba bannye mo boemong jo bo masisi ;
- go tokafatsa boleng jo bo newang bana ba ba sa tswang go belegwa go ya go dingwaga di le nne;
- tlhokego ya go dira gore maatla a badiiri a tlotliwe le
- tlhokego ya go tokafatsa ponelopele e ntšhwa ya baagi ba ba ba leng mo temokerasing ya Afrika Borwa .

- KGB e tokafatsa ponelopele e e akaretsang gotlhe ya KGB e e elang tlhoko:
- Malatsi a ntlha a le 1000 a a bulang ditšhono tsa botsereganyi pele ga pelego le dingwaga tsa ntlha di le pedi morago ga go belegwa ; le
- dingwaga di le tharo le di le nne tsa botshelo le nako ya pele ngwana a tsena sekolo se se potlana . Ka jalo KGB e tlhoma mogopolo mo ngwaneng pele a belegwa go fitlha ka nako e a simololang Mophato wa R ka yone.

KGB e tsaya boleng mo molaotheong wa rona, metheo e e kwadilweng mo melaong e e leng teng, dipholisi le dithulaganyo, tlhabololo ya kharikhulamo ya Afrika Borwa ya bana bana ba ba sa tswang go belegwa go ya go dingwaga di le nne.

Diphitlhelelo tse di tswang go dikwalo tsa boditšhabatšhaba ka KGB, dilo tse di botlhokwa tsa KGB mo lefatsheng lotlhe le ditshwaelo go tswa go lefapha la KGB (ka dikgakololano tsa baamegi tse di diragadiwang mo Afrika borwa). Ditekanyetso tsa thuto ya pele tsa Bosetshaba (DTPB) di thaya motheo wa KGB.

PONELOPELE YA BANA MO DINGWAGENG TSA GALE LEGELE

KGB e rotloediwa ke maikemisetso a a latelang:

Go dira le go nna le bana mo dingwageng tsa go sa le gale ka tsela ya go ba tlotla, go ba neela maitemogelo a boleng jo bo kwa godimo le ditšhono ka go lekalekana gore ba fitlhelele bokgoni jwa bone ka botlalo.

Letlhomiso la kharikhulamo

Letlhomiso la kharikhulamo ke sedirisiwa sa thulaganyo se se akaretsang

- kitso le go tlhloganya tikologo ya bone
- dikgono tse di tlhokegang e bile di bonagala le
- mokgwa wa go akanya le maitsholo tse di tlhokegang go godisa baagi.

Kitso yotlhe, dikgono le mekgwa e re e tlhokang jaaka batho le baagi di tlhalosiwa go re ke "bokgoni". Batho le baagi ba ba nang le bokgoni ba na le kitso e e lekaneng e e mosola, dikgono tse di mosola le mokgwa wa go akanya o o siameng, go tshela o itekanetse, go ntsha dikungo le go itumela.

KGB, e tlhalosa bokgoni jo masea, banyana le bana ba bannye ba nang le tsholofelo le go batla go gola .

KGB e tlhalosa maikaelelo

- **a kgodiso ya bana le go ithuta** tse di tlhokang go dirisiwa jaaka dikaedi go tshegetsatsa kgodiso ya bojotlhe jwa bana le go tlhatlhoba go tsewelela le bokgoni jwa bana
- **a go godisa bana le go ba ruta** a a tshwanetseng go dirisiwa jaaka dikaedi tsa go tshegetsatsa kgolo e e feletseng ya bana le tekolo ya kgalopele ya bana le bokgoni jo go ka diregang gore ba nne le jone.
- **a bagolo ba ba rutang** bana ba ba ithutang ka go rulaganya maitemogelo a boleng jo bo kwa godimo le ka go leba le go sekaseka boleng jwa tiro ya bone.

Diteng tsa KGB tse di amanang le kgolo ya bana le go ithuta ga bone ga **DI A TSHWANELA GO NNA MOLAO**. Ke sedirisiwa se se fetofetogang sa go tlhama ditšhono tsa maitemogelo a boleng jo bo kwa godimo jwa masea, banyana le bana ba bannye.

KGB e neela kaedi ka ga go tlhama kharikhulamo e e tshwanelang masea le bana ba bannye.

Kharikhulamo ya go sa le gale ya bana ba bannye e ka ga *maitemogelo* a bana ba ba sa tswang go belegwa go ya go dingwaga di le nne a ba tlaa nnang le one mo maemong a a farologaneng. Se bana ba se utlwang ka letlalo, ba se dirang, ba se utlwang ka tsebe le se ba se bonang mo maemong a a botlhokwa a kgolo ya bone ya go sa le gale e ke karolo e e botlhokwa ya kharikhulamo.

Kharikhulamo e akaretsa maitemogelo

- a a *rulagantsweng* a bana ba bannye gongwe le gongwe kwa ba tlhokomelwang le go rutwa gone (a a simolotsweng ke bagolo)
- a a *sa rulaganngwang ka kelotlhoko* ke bagolo (go ithuta go go sa rulaganngwang/ dibakanyana tse go rutiwang mo go tsone)
- a a *tlhamilweng ke bana ka bobone* gore ba kgone go tlhloganya tikologo e ba leng mo go yone (tse di simolotsweng ke bana).

Maikaelelo a kharikhulamo ke go thusa ngwana mongwe le mongwe gore a nne le kitso, dikgono, mokgwa wa go akanya, maitsholo a botshelo, go ithuta, go tsena sekolo le go dira.

Tlhaloso e tlhomamisa gore manaane a KGB mo Afrika borwa a ikaegile mo go akaretseng gotlhe mo kgo long le go ithuta ga bana . Mokgwa o o thusa bagolo go tlhama tiriso ya mokgwa o o tseeneletseng ka

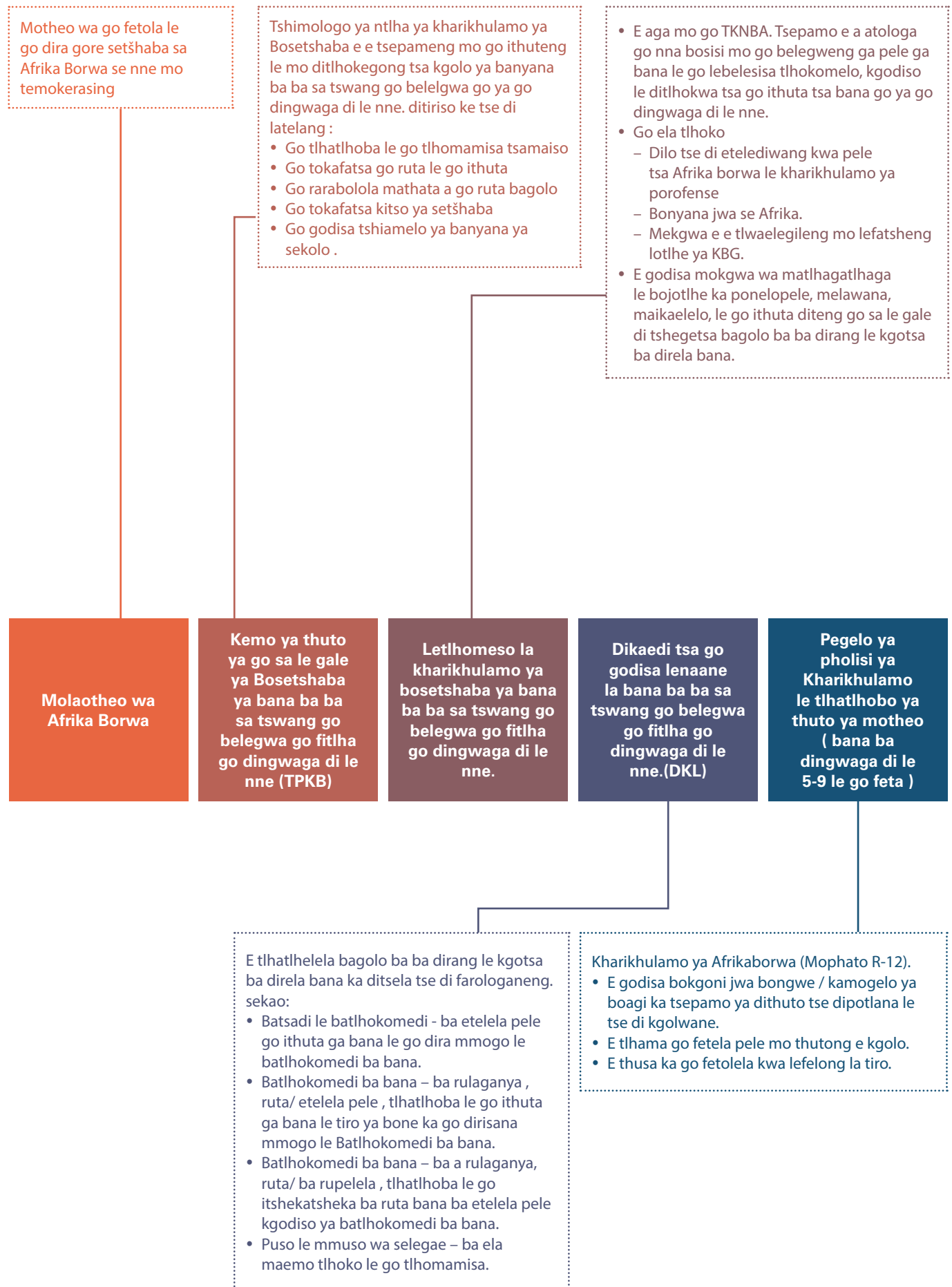
- go rulaganya le go neela ditirwana go fitlhelela ditlhokego le dikgatlhago tsa ngwana mongwe le mongwe mo maemong a a farologaneng .
- go lomaganya se se direlang masea, bayanna le bana ba bannye botoka, ka tiriso mo malapeng, mo selegaeng, Bosetshaba le boditšhaba

Dikgolagano fa gare ga KGB le melawana e e simolotsweng ke kharikhulamo

KGB ke nngwe ya tse di balwang tse di simolotsweng ke kharikhulamo. Melawana yotlhe ya kharikhulamo mo makaleng otlhe a thuto e ikaegile mo molaotheong wa Afrika Borwa.

Makala a KGB a akaretsa bana ba ba sa tswang go belegwa go ya go dingwaga di le robongwe. Pele ga go ya seko long (ba ba sa tswang go belegwa go ya go dingwaga di le 4) le kgato ya sekolo (5 go ya go dingwaga di le 9) . ditokomane tse di latelang TKNBA, KGB, DKL LE PPKT di golagana ka mokgwa o o latelang.

Maikaelelo a KGB

KGB e batla go :

- tlhomamisa gore bana ba bannye e nne batho ba ba nang le bokgoni ba ba tsayang karolo ka matlhagatlhaga mo go ithuteng ga bone
- Tlotlomatsa ka matlhagatlhaga go farologana ga bana ba bannye, bokgoni jwa bone, dipuo tsa bone le setso sa bone.
- Tsweletsa maitemogelo a bana ba bannye a a nang le bosisi jwa loago ,kamano le setso fa go elwang tlhoko boakaretsi, go lekana le dilo tse di dirwang tsa temokerasi .
- lemoga botlhokwa jwa maemo a tiriso ya selegae le didiriswa tsa setso go ithuta go sa le gale mme jaana le go neela batho ba ba tshegetsang bagolo ba ba tlaa ba rotloetsang le go ba kgontsha go tlhama, go aga le go godisa kharikhulamo e e tsamaelanang le ditlhokwa le dikgatlhago tsa bana, malapa, boagisane le morafe .
- Tsenyeletsa go tlhaloganya dikarolo thuto tse di botlhokwa mme a di amanya le go aga lenaane le le tsamaisanang le ditsela tse bana ba bannye ba kgonang go gola le go ithuta ka tsona.
- Tseela kwa godimo kharikhulamo jaaka tsamaiso mo tshekatshekgong e e tseneletseng e kaelang go ruta, go ithuta le go tlhama tiriso e e tseneletseng mo tirisong e e farologaneng.
- Godisa mokgwa o o ikaegileng ka dithoto le go tshegetsang bagolo ba ba tlhokomelang le go ruta bana ba bannye.
- Thusa ka go sekaseka go tsamaelana le bokgoni jo bo tseneletseng jwa lenaane la KGB
- Kopanya mmogo lefapha la tlhokomelo le thuto ka go ela tlhoko ditlhokego tsa go ithuta le kgolo mo go
 - TKLBA (go tsepamisa mogopolo mo thutong)
 - Molao wa Bana le ditirelo tsa go sa le gale tsa bana (go tsepama mo tlhokomelong ya kgodiso le loago)
- Godisa ponelopele e e kopanetsweng le puo e e tlotlegang ya lefapha la KGB ka boitsholo jo bo tshwanang, melawana le maikaelelo go kaela tlhokomelo e e lomaganeng le thutomo maamong a a farologaneng.

KGB le Letlhomiso la Borutegi Jwa Bosetshaba

Letlhomiso la Borutegi Jwa Bosetshaba (LBB) ke letlhomiso le le kwadisitsweng le mo go lone ditekanyetso le borutegi di letleletsweng ke batsaakarolo ba thuto le ikatiso .

LBB ke tsela ya go fetola thuto le ikatiso mo Afrika borwa. E diretswe go

- direla batho botlhofo go tsenela tsamaiso ya thuto le ikatiso le go gatelopele mo teng ga yone.
- Bula ditšhono tsa go ithuta le go dira mo go ba ba neng ba sa tsholwa sentle mo nakong e e fetileng ka ntlha ya lotso le bong jwa bona.
- kgontsha batho go godisa bokgoni jwa bone jo bo tletseng le go tshegetsang tlhabololo ya loago le ikonomi ya naga ka kakaretso .

KGB e tlhama tshimologo ya tsamaiso ya go ithuta e e akareditsweng mo melawaneng le maitsholo a a siameng a Letlhomiso la Borutegi Jwa Bosetshaba.

KGB le Dipolelo tse di Botlhokwa

Letlhomiso la Kharikhulamo ya Bosetshaba le baya dipolelo tse di botlhokwa tse di tlametsweng manaane otlhe a thuto mo Afrika Borwa . KGB e sekaseka se, e tlhalosa gore bana ba bannye ba tshwanetse go ithuta go

- supa le go rarabolola mathata le go dira ditshwetso ba dirisa dikakanyo le boitlhamedi jo bo masisi.
- dira ka bokgoni jo bo tseneletseng, ba dira ka bongwe kgotsa ba dira le ba bangwe jaaka maloko a setlhopha.
- rulaganya le go laola ditirwana tsa bone ka maikarabelo le bokgoni jo bo tseneletseng .
- kgobokanya, sekaseka, rulaganya le go tlhomamisa tshedimosetso mo go tseneletseng .
- Buisana ka bokgoni jo bo tseneletseng ba dirisa bokgoni jwa pono, matshwao kgotsa dikgono tsa puo mo mekgweng e e farologaneng.
- dirisa saense le thekenoloji ka tsela e e siameng le e e masisi, go bontsha boikarebelo mo tikologong le boitekanelo jwa ba bangwe
- Supa go tlhaloganya tikologo jaaka ditsela tse di amanang ka go gakologelwa gore tiriso ya go rarabolola mathata ga e a ikemela ka nosi.

Nngwe le nngwe ya Dipolelo Tse di Botlhokwa tse e lomagantswe mo go nngwe le nngwe ya dikarolo di le thataro tsa thuto ya go sa le gale le kgodiso

DINTLHAKGOLO TSE KGB E DIRILWENG KA TSONE

Melao ya Afrika borwa le Dipholisi

E godisa tumelo ya gore ngwana o tsaya karolo e e botlhokwa mo thutong le mo kgolong ya gagwe

Tiriso ya mo Afrika Borwa

E na le dintlha tsa pele ,didiriswa le ditšhono tse di akaretsang kgolo yotlhe ya bana ba bannye

Tekatekano le pharologano le setso le didiriswa tsa selegae tse di tswang mo Afrika.

Go fetola setšhaba sa Afrika borwa ka KGB go raya go ela tlhoko tekatekano, dipharologano le maitemogelo a Afrika a setso a a leng gaufi le matshelo a bana ba Afrika Borwa

Go ithuta botshelo jotlhe

Go agiwe ga metheo e e nonofileng mo kgolong ya go sa le gale ya bonyana go agelelwa go ithuta botshelo jotlhe

Batlhokomedi ba ba itekolang

Mathata a a raraaneng mo kgolong le go ithuta ga bana go tlhoka batlhokomedi go itekola mo go se ba se dirang ka bana le bana

Kakaretso lelapa

Malapa a mantsi ka go farologana ga one ke barutabana ba ntlha ba bana ba bone mme ba tshwanetse go akarediwa mo manaaneng a KGB

Diphetogo

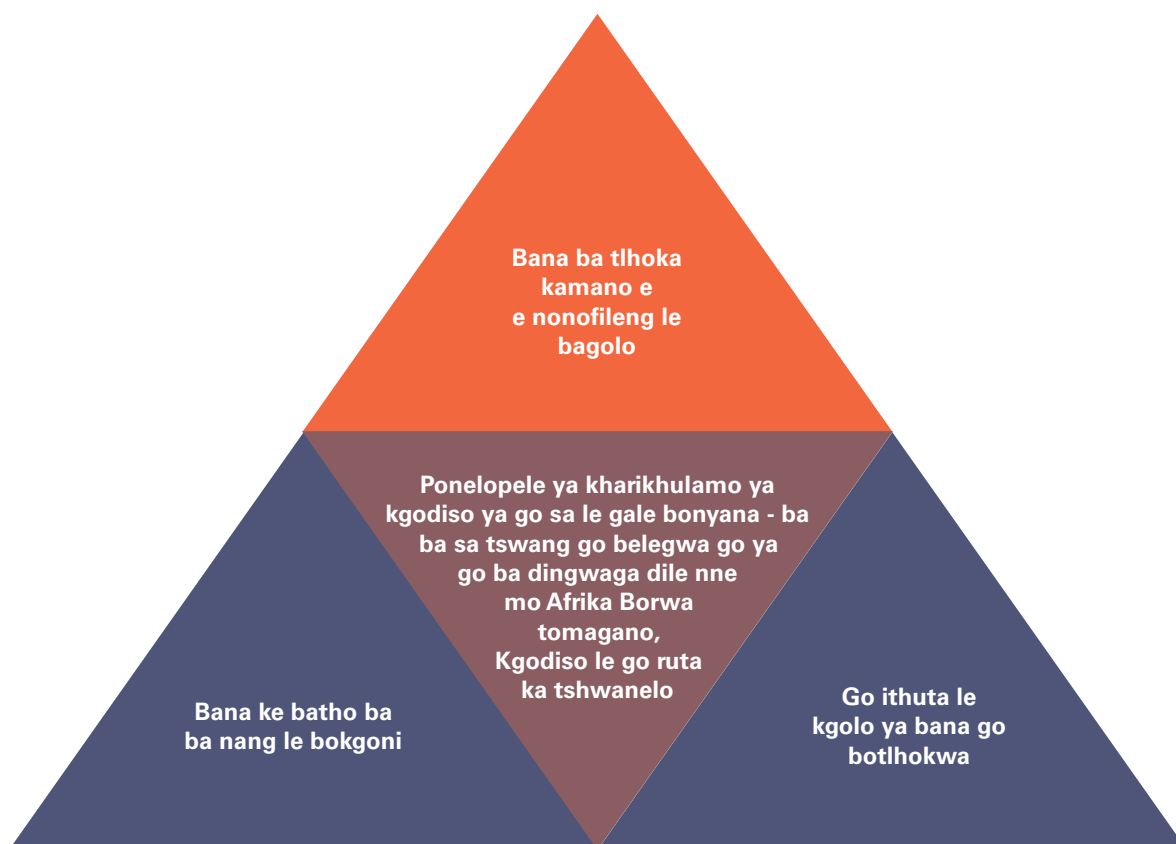
Maemo otlhe a diphetogo (tirwana go ya go e nngwe , Legae go ya go lenaane, lenaane go ya kwa go le lengwe, setheo sa KGB go ya go sekolo) a tshwanetse go tsewa tsia

Setshwantsho 2 dintlha tse di botlhokwa tse di agang KGB

KGB e tshwanetse go lebagana sentle le maemo a a kgoneng go rarabololwa ,a kgodiso le go ithuta go go tshwanetseng .

Ka jalo go na le dithitokgang di le tharo tse di tlhagelelang go tswa mo go tseweng tsia go ya go go lebagana ka tshwanelo. Tsone ke

1. Bana ba bannye jaaka batho
2. Go ithuta le kgolo ya bana ba bannye
3. Kamano ya bana ba bannye le bagolo

Setshwantsho 3 Ditlhogo di le tharo tse di tshegetsang KGB

MELAWANA E E KAEANG DITHITOKGANG DI LE THARO TSE DI TSHEGETSANG (KGB)

Dithitokgang di le tharo tse di tlhalosiwang di kaela ke melawana e le 12 go dira ka bana le go dira ka bagolo botlhe, go akaretsa le malapa otlhe, batlhokomedi ba bana botlhe, baeteledipele botlhe ba manaane, batshegetsi le badiri ba ba elang maemo tlhoko. melawana e tsepame mo godimo ga ditlhokwa le dikgatlhego le go dira le bana . di tshwerwe mo tshwaelong ya ngwana .

Thitokgang 1 Ke motho yo o nang le bokgoni

Thitokgang 2 Go ithuta ga me le kgolo ya me di botlhokwa

Thitokgang 3 Ke tlhoka kamano e e nonofileng le bagolo

Go na le melawana e le somepedi, e e tsentsweng mo dithitokgannyeng tse.

Thithokgang 1: Ke motho yo o nang le bokgoni

Melawana

1. Ke motho yo o nang le bokgoni yo ka matlhagatlhaga ke itlhamelang go ikitse le go tlhaloganya tikologo ka bonna.
2. Ke tshwana ke le nosi e bile ke na le kgang ya botshelo jwa me e e tshwanang e le nosi.
3. Ke a galalela fa ke tsewa tsia mo ditšhonong tse di lekalekanang moo ke kgonang go tsaa karolo go godisa bokgoni jwa me.
4. Ke na le bosisi mo dipharologanong tsa ditlhopho le ka bongwe, mme ke tshwanetse go rutiwa ka tsela e e tlaa nthusang go keteka dipharologano .

Thitokgang 2 :Go ithuta ga me le kgolo ya me di botlhokwa

Melawana

5. Ke nyorelwa kitso, ke matlhagatlhaga e bile ke ithuta ka go dirisa ditšhono go tlhaloganya ka ga tikologo e ke leng mo go yone.
6. Kitso e e tshwanetseng ya selegae le ya setso le dikgono ke didiriswa tse di ka dirisiwang go godisa kamano, setso le diteme tse di bosisi tsa tikologo ya me ya go ithuta.
7. Go tshameka le go nna (matlhagatlhaga) di thusa maitemogelo a go ithuta le kgolo ya me.
8. Lenaane la go ithuta le le nang le bokao la KGB mo tekatekanong le boleng jwa ditšhono le lebelela
 - Kgolo ya me ya bokgoni jwa go tlhaloganya (mo kamanong, mo maikutlong, mo go diriseng tlhaloganya, mo mmeleng - ka go tsepama mo boitekanelong le dijo tse di nang le dikotla.),
 - dikarolo tsa thuto (dipuo le dipalo) le
 - dikgolagano tsa me tse di nonofileng le ba lelapa la me mme moragonyana, dikgolagano tsa me le go tsena sekolo.

Thitokgang 3: Ke tlhoka kamano e e nonofileng le bagolo Melawana

9. Batsadi le bamalapa ka maemo a bone a a farologaneng ba na le seabe se se botlhokwa mo kgolong ya me ka kakaretso.
10. Ke itseela go le gontsi mo botsalanong jwa mogolo yo o gaufi le yo o lorato.
11. Bagolo ba na le boikarabelo jwa go sireletsa le go godisa ditshwanelo tsa me go sa kgathalasege dingwaga tsa me, lemorago la me, lotso lwa me, bokgoni le bong jwa me.
12. Re ka rata gore bagolo ba godise boemo jo bo siameng jwa bana, go ikitse kwa ntle ga go ipelaela, boakaretsi, ditirwana tse bana ba tsepamisang maikutlo mo go tsone le go tshela le go kgotlhelela botshelo.

DIKAROLO TSA GO RUTA GO SA LE GALE LE KGODISO

Go na le dikarolo di le thataro tsa go go ruta go sa le gale le kgodiso (DRGK) tse di lomaganyang ditlhogo di le tharo le melawana e le somepedi. (DRGK) e rulaganya ditšhono tsa kgolo le go ithuta ga bana go thusa bagolo go rulaganya ditirwana le masea, banyana le bana ba bannye.

Tsone ke:

1. Boemo jo bo siameng
2. Go ikitse le go itshupa
3. Tlhaeletsano
4. Go tlhotlhomisa Dipalo
5. Boitlhamedi
6. kitso le go tlhaloganya tikologo

Nngwe le nngwe ya di (TKNBA) e amana thata le Dipholo tse di neetsweng mo go TKNBA.

TKNBA e godisa mokgwa o o lomagantsweng.

- Mokgwa o o akaretsa dikgono tsotlhe tse di farologaneng, kitso le bokgoni tse bana ba solofelwang e bile ba rotloediswa go nna le tsone mo bokgoning jwa bone jwa go tlhaloganya jo bo farologaneng.
- Mokgwa o o lomagantsweng o lebagane ka o amana sentle le mokgwa o bana ba tshwanetseng go o ithuta . Bana ba a gola e bile ba nna le kgodiso ka go tlhagelela mo maitemogelong a a farologaneng se se diragalang mmogo le ka kopanelo e e matlhagamatlhaga, e ama dikarolo tse di farologaneng tsa kgodiso ya ngwana .
- Sekao se se siameng ke fa go tlaa nna le maitemogelo a a rileng kgotsa bokgoni jo bo agilweng ke ditirwana mo kamanong le bokgoni jwa tlhaloganyo ka mmele, le mo bokgoning jwa tlhaloganyo. Go botoka go bontsha bokgoni jo bo atologileng jo bana ba solofelwang go bo fitlhelela go tswa mo lenaaneng le mo ditirwaneng, go na le dikgono le bokgoni tse di rileng go tswa go kgodiso ya tlhaloganyo e e rileng .

Mo go TKNBA, dipholo tsotlhe tse di elediwang di akaretsa bana botlhe go tswa go ba ba sa tswang go belegwa go ya go dingwaga di le nne. Pholo nngwe le nngwe e e elediwang e na le dikaedi le bokgoni jo bo rileng . Tse di supiwa go ya ka dingwaga tse di farologaneng .

Dipholo tse di elediwang di ikaelela go:

- thusa go tlhomamisa gore bana ba ithuta ka mokgwa o o lomagantsweng
- kgontsha batsadi, batlhokomedi ba bana le batlhokomedi ba bangwe go neela manaane a a maleba le mekgwa mengwe go tshegetsa ditirwana tsa bana
- neela motheo wa go ithuta ga botshelo jotlhe.

Karolo ya thuto ya go sa le gale le kgodiso	Kamano le TKNBA / dipholo tse di lebeleletsweng	Kamano le PPKT / dirutwa tsa kgato ya motheo
1. Boleng jo bo siameng	- Bana ba simolola go itemoga ka bongwe gore ke batho, ba simolola go nna le maikutlo a a siameng le go ithuta go laola boitshwaro jwa bone - Bana ba supa temogo ya bone e e golang ka bong le botlhokwa jwa go tlotla le go tlhokomela ba bangwe - Bana ba simolola go bontsha dikgono mo mmele le bokgoni jwa go tsamaisa mesifa ya bone ya mmele le go tlhaloganya go tshela botshelo jo bo itekanetseng	Dikgono tsa botshelo Puo ya gae
2. Go Ikitse le Go itshupa	- Bana ba simolola go itemoga ka bongwe gore ke batho, ba simolola go nna le maikutlo a a siameng le go ithuta go laola boitshwaro jwa bone - Bana ba bontsha temogo ya bone e e golang ka bong le botlhokwa jwa go tlotla le go tlhokomela ba bangwe	Dikgono tsa botshelo (e akaretsa go tlhaloganya ga bone, hisitori le lefelo la bone la bonno) Puo ya gae
3. Tlhaeletsano	- Bana ba ithuta tsela ya go akanya go go tseneletseng, go rarabolola mathata go bopa dikgopolo - Bana ba ithuta go buisana le ba bangwe ka katlego le go dirisa puo kwa ntle ga go inyatsa - Bana ba ithuta ka dikgopolo tsa dipalo	Puo ya gae Dipalo Dikgono tsa botshelo
4. Go tlhotlhomisa dipalo	- Bana ba ithuta tsela ya go akanya go go tseneletseng, go rarabolola mathata go bopa dikgopolo - Bana ba ithuta go buisana le ba bangwe ka katlego le go dirisa puo kwa ntle ga go inyatsa - Bana ba ithuta ka dikgopolo tsa dipalo	Dipalo Puo ya gae Dikgono tsa botshelo (tse di akaretsang saense le kitso ya tikologo)
5. Boitlhamedi	- Bana ba ithuta tsela ya go akanya go go tseneletseng, go rarabolola mathata go bopa dikgopolo - Bana ba simolola go itemoga ka bongwe gore ke batho, ba simolola go nna le maikutlo a a siameng le go ithuta go laola boitshwaro jwa bone - Bana ba ithuta go buisana le ba bangwe ka katlego le go dirisa puo kwa ntle ga go inyatsa	Puo ya gae Dipalo Dikgono tsa botshelo
6. Kitso le go tlhaloganya tikologo	- Bana ba ithuta tsela ya go akanya go go tseneletseng, go rarabolola mathata go bopa dikgopolo - Bana ba bontsha temogo ya bone e e golang ka bong le botlhokwa jwa go tlotla le go tlhokomela ba bangwe - Bana ba ithuta ka dikgopolo tsa dipalo	Dikgono tsa botshelo (tse di akaretsang kitso ya hisitori, lefelo la bonno, kitso le dikgono tsa saense le dipalo) Dipalo

Thulaganyo ya Letlhomeso La Kharikhulamo

Ka jalo KGB e rulagantswe ka fa tlase ga DRGK nngwe le nngwe ka mokgwa o o latelang:

Dintlha tsa Dikarolo tsa thuto ya pele le kgodiso	Tlhaloso
1. Maikaelelo	Maikaelelo a neela tsela ya go tlhokomela bana, go ithuta le kgolo mo go di DRGK tse di farologaneng. - Maikaelelo a tsepame mo ditlhokong tsa ngwana mo kगतong e e rileng ya kgolo, kgatlhego le go ithuta ga gagwe - DRGK nngwe le nngwe e na le maikaelelo a a tshegetsang ditlhoko tsa bagolo tsa kitso, tlhaloganyo le dikgopolo tsa go dira ditirwana.
2. Dikaedi tsa Kgodiso dikaelo	Dikaedi tsa kgodiso di tlhalosa ka tsela e e tseneletseng, kgolo ya bana go simolola ka ba ba sa tswang go belegwa go ya go ba ba nang le dingwaga di ka nna tlhano. - Di naya bagolo kitso ka ga bokgoni jwa bana. - Ga di A TSHWANELA GO DIRISIWA JAKA LETLHARE LA TEKOLA. Bana ba tshwana ba le nosi ebile ba dira bokao ka tikologo ya bone ka ditsela le dinako tse di farologaneng. - Dikaedi tsa kgolo ke melawana ya go ela ngwana mongwe le mongwe tlhoko le go buisana le batsadi.
3. Dikao tsa ditirwana - Tshimologo - Go gola - Go gola go feta - Go ya Mophatong wa R	Ditlhophapha tse nne tse di tlhalosa ditirwana tse bana ba ba sa tswang go belegwa go go go ba ba nang le dingwaga di le nne ba na le bokgoni mo go tsone e bile ba kgona go tsaya karolo mo go tsone. Ditlhophapha tse nne di supa pharologano e kgolo ya dingwaga ya DRGK: - Masea: Ba ba sa tswang go belegwa go ya go dikgwedi di le 18 - Banyana: go tswa go 18 go ya go dikgwedi di 36 (dingwaga di le 3) - Bana ba bannye: go tswa go dingwaga di le 3 go ya go dingwaga di le 4 - Setlhophapha sa bone se supa go kgabaganya mo dikgonong tsa ngwana wa dingwaga di le tlhano (yo a tsenelang Mophato wa R mo Kगतong ya Motheo). Ditlhophapha tse nne tsa dingwaga tsa bogodi, le fa di theilwe mo pharologanong e kgolo ya dingwaga tsa DRGK - di rotloetsa bagolo go akaretsa bana botlhe ba dikaedi tsa kgolo ka go fetoga le maemo - di akaretsa bana ba ba golang ka bonya le kgolo ya mmele le go ithuta ka lobelo ga bana ba dingwaga tse di farologaneng go fitlha ka ba dingwaga di le tlhano le di le thataro (bokhutlo jwa Mophato wa R) le go di feta - di akaretsa bana ba ba nang le dikgoreletsi tsa go ithuta le kgolo mo mmeleng (bana ba ba nang le bogole le ditlhoko tse di kgethegileng) O SEKA WA TLHAMA LENAANE TEKOLA LA GO TSHWAYA. Ke dikaedi tsa go ela dilo tlhoko le go rulaganya, kwa ntle ga go lebala gore ditlhoko tsa bana ka bongwe ka bongwe tsa go ithuta le kgatlhego di ka fetoga letsatsi le letsatsi. DITIRWANA KE DIKAO E SENG MELAO. Di tlamela ka dikakanyo tsa ditšhono tsa go ithuta. Bagolo ba tshwanetse go akanyetsa maemo a a kgethegileng a ngwana le mekgwa ya setso, ya selegae le ya lefatshe lotlhe e e atlegang.

Dintlha tsa Dikarolo tsa thuto ya pele le kgodiso	Tlhaloso
4. Dikaelo tsa Tlhatlhobo	Maikaelelo mangwe le mangwe a neilwe dikaelo tsa tekolo. Di amana thata le dikaelo tsa kgolo ya mmele. Di bopa 'dintlha tse di tshwantseng go bewa leitlho' gore bagolo ba di ele tlhoko mo ngwaneng mongwe le mongwe. Di kgontsha bagolo go • ela tlhoko (go leba le go reetsa) kgolo le ditlhoko tsa go ithuta le se ngwana mongwe le mongwe a se kgalhegelang • e bile ba kwala dintlha • le go dirisa tshedimosetso e ba e boneng ka go ela dilo tlhoko go thusa ka go rulaganya maitemogelo a go ithuta le • go tokafatsa ditiragatso tsa bone • tlotla le batsadi, • Mme mo go tlhokegang, mmogo le batsadi, go ba romela go ditirelo tse di maleba tsa go ba tshegetsatsa (tlhokomelo e e kgethegileng). Go tlametswe ka dintlha dingwe tse di tshwanetseng go elwa tlhoko go kgontsha bagolo go supa dikgwetlho tse di kgonegang tse bana ba ka tswang ba lebane le tsone. Go tlhokega kaelo go ya pele ya dintlha ka botlalo tsa go ela kgolo ya bana tlhoko mme e ka ithutiwa mo dirutweng, mo dikokoanong tsa go tlabana botlhale, le ka go buisa ka ditlhoko tse di kgethegileng le go tlotla ka tsone. Pholisi ya Dikaelo tsa Tlhatlhobo e neetswe mo karolong ya bofelo ya KGB

Dintlha kakaretso tsa KGB

Setshwantsho 4 Ka fa KGB e rulagantsweng ka gone

1. Maikaelelo a kgolo le go ithuta	2. Dikaedi tsa kgodiso tse di ikaegileng mo bokgoning jwa kgodiso	3. Dikao ts ditirwana tsa masea, banyana le bana ba bannye.	4. Dikaelo tsa tlhatlhobo ka go ela tlhoko kgolo le ditlhokwa tsa go ithuta le dikgatlhego
------------------------------------	---	---	--

Tshimologo Go gola Go gola go feta Go ya go Mophatong wa R

Setshwantsho sa 5 Thulaganyo ya TKNBA nngwe le nngwe

Boemo jo bo siameng ke karolo ya thuto ya go sa le gale e e botlhokwa le kgodiso ya masea, bana le bana ba bannye

Mo Afrika borwa masea a le mantsi, bana le bana ba bannye ba nna mo tikologong e e amang le go falola ga bone mo botshelong, tshireletsego le kgolo ya bone mo mabakeng a a sa itumedising. Manaane a go sa le gale a bana ba bannye a dirisiwa go tokafatsa ditšhono tsa matshelo a bana ba . Ka jalo KGB e tsepama mo boemong jo bo siameng jaaka karolo ya go sa le gale ya thuto le kgodiso.

Fa masea bana le bana ba bannye ba

- otlwiwa sentle
- ba ipela ka pholo e e siameng
- ba sireletsegile le go babalesega
- ba nonofile mo mmeleng le
- go nna mo tikologong e e se nang temosi ya tlalelo .
- mme ba tswela pele sentle mo kgo long le mo thutong.

Boemo jo bo siameng

Ke ntlha kgolo ya karolo ya ntlha ya Go ruta go sa le Gale le Kgodiso

DRGK 1 Boemo jo bo siameng

E tshegetsang kgodiso le go lomaganngwa mo go di DRGK tse dingwe di le tlhano.

DRGK 2 Go ikitse le go Itshupa

DRGK 3 Tlhaeletsano

DRGK 4 Go tlhotlhomisa Dipalo

DRGK 5 Boithamed

DRGK 6 Kitso le go tlhologanya lefatshe

Setshwantsho sa 6 Boemo jo bo siameng ke karolo ya go sa le gale ya thuto le kgodiso e e tshegetsang dikarolo dingwe tsotlhe tsa go sa le gale tsa thuto le kgodiso.

Go Dirisa Dikarolo tsa go Ruta go sa le gale le Kgolo

Mogolo yo o dirang ka KGB sekao (motsadi, motlhokomedi, motlhokomedi wa bana, mokaedi, motlhatlheledi batho ba ba tshegetsang le go ela bana tlhoko). Ba tlaa ela tlhoko gore:

Bana botlhe ba tshwanetse go itumelela ditshwanelo tsa bone tsa molaotheo le malapa le batho ba ba tsalanang mmogo le bone mo setšhabeng ba na le maikarabelo a go tihomamisa gore ditshwanelo tse di a fitlhelwa

Ngwana mongwe le mongwe o belegwa a na le ditshwanelo. Dintlha tse di latelang di tswa go "Boemo jwa Bana mo Lefatsheng Lotlhe 2001, UNICEF: Karolo 28":

1. Go sirelediwa mo dikotsing tsa mmele
2. Dijo tsa dikotla tse di lekaneng le tlhokomelo ya pholo
3. Go entiwa ka tshwanelo
4. Mogolo yo go ka tsalanwang le ene
5. Mogolo yo o ka tlhologanyang ditshupo tse a di bonang mo go bone le go di tsibogela.
6. Dilo tse di tshwanetseng go lebelelwa, go tshwara, go utlwa, go dupelela, go latswa.
7. Ditšhono tsa go tlhotlhomisa lefatshe la bone
8. Thotloetso ya puo e e maleba
9. Go tshegetsa go fitlhelela dikgono tsa mesifa e mennye, go bua le go akanya.
10. Sebaka sa go ikemela ka nosi
11. Thuso ya go ithuta go laola boitshwaro jwa bone
12. Ditšhono tsa go simolola go ithuta go itlhokomela
13. Ditšhono tsa letsatsi le letsatsi tsa go tshameka ka dilo tse di farologaneng
14. Ditšhono tsa go godisa mesifa e mennye
15. Thotloetso ya puo ka go bua, go buisediwa, go opela
16. Ditirwana tse di tlaa dirang gore ba ikutlwe ba na le bokgoni
17. Dikgono tsa pele tsa go lekelela go kwala le go buisa .
18. Go dirisa diatla tsa bone go sekaseka le go ithuta ka go diragatsa.
19. ditšhono tsa go tsaya maikarabelo le go dira ditlhopho
20. Thotloetso ya go nna le bokgoni jwa go laola bowena, tisanommogo le go gagamalela go fetsa diporojeke
21. Go tshegetsa go utlwa fa bone ba le botlhokwa
22. ditšhono tsa go itlhalosa
23. thotloetso ya bokgoni jwa go tlhama

Masea a magolwane le banyana ba simolola go nonofa go nna le maikarabelo fa ba

1. thusa ka ditiro dingwe sekao: go tlhapa, go tlhatswa, go phepafatsa le go feela.
2. go diragatsa ditaolo tse di botlhofo
3. go reetsa ba bangwe
4. go dirisa mekgwa ya setso: sekao ,fa o ja.

Bagolo ba thusa bana go lemoga ditshwanelo tsa bone le go diragatsa maikarabelo a bone ka iketlo

1. Thotloetso ya go tlhabolola puo ka dikgono tsa go bua, go buisediwa, go opela, le pele o kwala le go buisa.
2. go tlamela ka ditirwana tse di tlaa dirang gore ba ikutlwe ba na le bokgoni
3. go rotloetsa tshekatsheko ya go dirisa diatla le go ithuta ka tlhoafalo
4. go tlamela ka ditšhono tsa go diragatsa maikarabelo le go tsaya ditšhwetso
5. thotloetso ya go nna le mokgwa wa go laola bowena, tisanommogo le go gagamalela go wetsa diporojeke
6. go ema nokeng go ikutlwa fa le bone ba le botlhokwa
7. go tlamela ka ditšhono tsa go itlhalosa
8. go rotloetsa boitlhamedi
9. go bontsha boitshwaro jo bo siameng ka dinako tsotlhe (sekao, go reetsa bana ka tsela e go lebeletsweng gore bana ba reetse ka yone)
10. go tlhalosa gore ke eng fa maitshwaro mangwe a tlhokega kgotsa a sa tlhokege
11. go bontsha dikgato tse di tlhokegang tsa boitshwaro bongwe le bongwe, sekao: go mina ka tsela e e phepa
12. go bontsha go iketleeletsa go ithuta ka bana go tswa mo baneng ka bo bone

a. Di DRGK gantsi di kopantswe mo dithulaganyong ka bontsi le mo ditirwaneng tse di dirisiwang bana.

Sekao se se latelang ke sa mofuta wa ditiro tse di lomaganeng tse di dirwang ke masea, banyana le bana ba bannye ba tshameka ka motlhaba le metsi:

Tirwana: go tshameka ka metsi le motlhaba	
DRGK	Kgato e e rotloediwang ke mogolo: bana
Tsa Botho le Boemo jo bo siameng	- go tshameka ka pabalesego - go godisa maatla a mesifa e mennye le go golagana ga yone
Go Ikitse le Go nna karolo	- ba ipona e le barutwana ba ba kgonang e bile ba itshepa - go nna le maikutlo a go itlhokomela thata - go aga dikamano tse di nonofileng le bana ba bangwe le bagolo
Tlhaeletsano	- go bua le go reetsa - go buisa (sekao, maina mo dilong) - go rekota le go kwala (ditshwantsho tse di thadilweng le tse di takilweng, go bopa ka letsopa le seretse, dipina le diraeme ka maitemogelo a go tshameka ka motlhaba le metsi - Popego le tlotlofoko ya puo.
Go tlhotlhomisa Dipalo	- palo le go bala - go tlhaola le go baya ka ditlhopho, go dira dipapiso le go rarabolola mathata - popego, boalo le go lekalekanya
Bokgoni jwa go tlhama	- go rarabolola mathata a go tlhama - go dira ditshwantsho tsa 2D le tsa 3D - go tshameka mantlwane - go opela dipina le diraeme - Go tantsha
Kitso le tlhaloganya lefatshe	- Go tlhama ,go dira le go tlhotlhomisa thekenologi - Go tlhotlhomisa nako le lefelo - Go tlhotlhomisa lefatshe le go batlisisa ka lone.

b. Bokgoni jwa bana

Ditlhoko tsa bana di a farologana mo dinakong tse di beilweng tse nne e bile ditlhoko tsa ngwana mongwe le mongwe di tshwanetse go akarediwa mo lenaaneng la KGB

Bana ba tlhoka ditirwana tse ba kgonang go di dira le go di itumelela e bile e le tse di ba gwetlhang. Bontsi jwa ditirwana tse di tlaa wela mo setlhopheng se segolo sa kgato ya kgolo ya bone (Tshimologo, Go gola, go gola go feta, go ya mophatong wa R) mme ngwana mongwe le mongwe a ka tswa a na le dilo tse a nang le kgatlhego e kgolo thata le bokgoni mo go tsone kgotsa tse a senang kgatlhego e kgolo thata le bokgoni mo go tsone. Bagolo ba tlhoka go tlhomamisa gore ba naya ngwana mongwe le mongwe ditirwana tse di tla godisang kgatlhego ya gagwe le ditlhoko tsa kgolo ya gagwe.

Kgodiso ya lobelo kgotsa dinako tsa go gola ka bonako

Bana gantsi ba gola ka lobelo mo dikgatong tse di farologaneng fa ba bontsha kgatlhego e kgolo le bokgoni, sekao, lesea le ka kgatlhegela thata ditshwantsho tse di thadilweng le tse di takilweng e bile le na le bokgoni mo go tsone. Bagolo ba tshwanetse go tlamela ka ditirwana tsa botaki jwa pono tse lesea le di fitlhelang di na le dikgwetlo.

Dirisa ditirwana go tswa mo go tse di latelang – mo baneng ba ba tlhokang kgatlhego mo ditirong tse di tsweleng le tse di raraaneng thata. Naya bana ba ba tlhokang thotloetso e e tsweleng dingwe tsa ditirwana tsa Mophato wa R tse di tshitshintsweng mo dikarolong tse di maleba tsa ditokomane tsa PPKT

Go gola ka bonya

Bana gantsi ba ka nna ba gola ka bonya lobaka lo lo leele kgotsa lo lo khutshwane. Gape ba ka nna ba bontsha go sa kgatlhegele tirwana ya mofuta o o rileng kgotsa motlotlo.

- sekao, ngwana yo o ithutang go tsamaya yo o nang le bogole mo mmeleng a ka nna a tlhoka go nna le ditirwana tse di diretsweng ngwana yo a iseng a itse go nna fa fatshe, lemororo tlhaloganyo ya gagwe e ise e simolole go dira jaaka ya ngwana wa dingwaga di le tharo
- Sekao, ngwana yo mmotlana a ka tswa a kgatlhegela thata ditiro tsa mmele go na le go reetsa kang mogolo o tshwanetse go neela ngwana ditšhono di le dintsi tse di gwetlhang gore a gole mo mmeleng le ditaletso tse di itumedisang tsa gore a reetse le go buisa ditlhamane gore a simolole go kgatlhegela dibuka.

Dirisa ditirwana go tswa mo dikarolong tsa dinako tse di beilweng le bana ba ba tlhokang go supa kgatlhego mo ditirwaneng tse di bonolo tse di sa raraaneng thata.

c. Bana ba ba nang le ditlhoko tse di kgethegileng tsa thuto le tlhokomelo

Sekao, bana ba ba nang le bogole jwa mmele, jwa tlhaloganyo kgotsa jwa go sa dire sentle ga methapo ya mmele, ba boko jo bo tseneletseng(sekao, ba ba nang le kokwana tlhoko (HIV positive) le bana ba ba tshelelang mo lehumeng, ba ka nna le dikgoreletsi tsa go tsaya karolo le go ithuta. Kgatelelo e dirwa thata gore malapa le badiri ba KGB ba neye bana ditirwana tsa lenaane ka go engwa nokeng ke badiri ba ba kgethegileng ba ba beileng maemo leitlho le ba katiso fa go tlhokega.

Bana botlhe ba batla go nyorelwa kitso, ba matlhagatlhaga e bile ba tsaya karolo mo tseleng ya bone ya go ithuta le ya kgolo. Bana ba ba nang le ditlhokego tse di kgethegileng tsa thuto ga se bone fela. Ba tlhoka kemonokeng le lefelo le le siameng la bonno gore ba nne le ditšhono ka go lekalekana gore ba fitlhelele bokgoni jotlhe jwa bone

d. Kitso ya setso le ya selegae, dikgono le maitsholo

Go gatelelwa thata go rulaganya lenaane le ditirwana tsa lone tse di diretsweng bana le malapa go ya ka kitso ya setso, ya selegae, dikgono le maitsholo a a tokafatsang kgolo le go ithuta ga bona, gape a tokafatsa go akarediwa ga malapa mo lenaaneng la KGB

Kitso ya selegae le ya setso e tshwanetse go tokafatsa ditshwanelo tsa bana le go tlhoma mogopolo mo tlhokegong ya gore ngwana mongwe le mongwe a nyorelwe kitso ka tikologo

e a leng mo go yone, a dire ditshekatsheko ka tlhoafalo tsa tikologo ya gagwe le ka tshireletsego.

e. Botlhokwa jwa motshameko

Masea le bana ba bannye ba a ithuta fa ba tshameka. Kwa tshimologong ba tshameka ba le nosi kgotsa le ba ba leng gaufi le bone, gantsi le motsadi kgotsa motlhokomedi wa ngwana. Morago ga moo ba tshameka ba bapile le ba bangwe. Motshameko wa tirisanommogo ke wa fa ba tshameka le ba bangwe. Ba a ithuta fa ba tshameka ka dilo tse di ba dikologileng – ba ithuta gore dilo di utlwala jang, o dira eng ka tsone, gore di nkga jang le gore tatso ya tsone e ntse jang le gore di ntsha modumo o o ntse jang. Gape ba ithuta ka go leba bana ba bangwe fa ba tshameka. Ba ithuta ka go leba se bagolo se ba se dirang. Se se tsaya nako e bile bagolo ba tlhoka go thomamisa gore masea le bana ba bannye ba na le ditšhono tse dintsi tsa go ithuta ka go tshameka, e leng se gape se bidiwang go ithuta ka matlhagatlhaga

f. Loleme lwa ga Mme le dipuo tse di farologaneng

Bana botlhe ba tlhoka go utlwa le go ithuta go bua ka loleme lwa ga Mme. Fa ba na le motheo o o tlhomameng wa loleme lwa ga mme, go nna bonolo go ithuta puo nngwe ka gone ba tla bo ba setse ba itse ka fa puo e agilweng ka gone le tsela ya go buisana le ba bangwe. Seno se tla ba thusa fa ba tlhokomelwa kwa lefelong le go buiwang puo e e fetang e le nngwe kwa go lone.

KAROLO YA NTLHA YA GO SA LE GALE YA THUTO LE KGODISO: BOEMO JO BO SIAMENG

Tshwaelo ya ngwana

Ke tlhoka go nna le maitemogelo a mo go one ke leng mo tikologong e ke tlaa itumelelang pholo e e siameng, dijo tse di nang le dikotla, tshireletsego le pabalesego le e ke tlaa kgonang go nna le tshepo le go bontsha nonofo. Ke batla go itumela. E, ke tshwanelo ya me.

Gantsi ke matlhagatlhaga thata mo mmeleng e bile mmele wa me o a agela le go gola ka bonako. Ke tlhoka dijo tse di lekaneng tse di nang le dikotla. Boitekanelo jo bo maleba le tikologo e e sireletsegileng di botlhokwa thata go tlhomamisa gore o a gola le go agega. SE KE TSHWANELO YAME.

'Boemo jo bo siameng bo raya eng?

Fa bana ba na le maikutlo a a tebileng a boemo jo bo siameng ba :

- na le kamano e e babalesegileng le ya go emana nokeng le motlhokomedi wa bone
- ba itumelela ditshwanelo tsa bone e bile ba ithuta kgato ka kgato go diragatsa maikarabelo ka bobone, mo go ba bangwe le mo tikologong ya bone
- itumelela boitekanelo jo bo siameng (go tswa pele ba belegwa)
- nna mo tikologong e e sireletsegileng le e e babalesegileng
- otlwa sentle go simolola fela fa ba sena go imiwa (mo popelong)
- Godisa dikgono le kgatlhegelo mo ditirwneng tsa mmele.
- kgona go tsibogela maemo a a thata le ditemosi tsa tlalelo tsa letsatsi le letsatsi (ba nonofile, ga ba ineele e bile ba na le maikutlo a go itumela).

Ka jalo boleng jo bo siameng bo akaretsa dikarolo tsa maikutlo, tsa loago mmogo le tsa mmele tsa go gola ga bana. Boemo jo bo siameng bo botlhokwa thata ka gonne fa bana ba na le pholo e e siameng, ba le matlhagatlhaga mo mmeleng e bile ba otlwa sentle ba rotloetsega go ithuta.

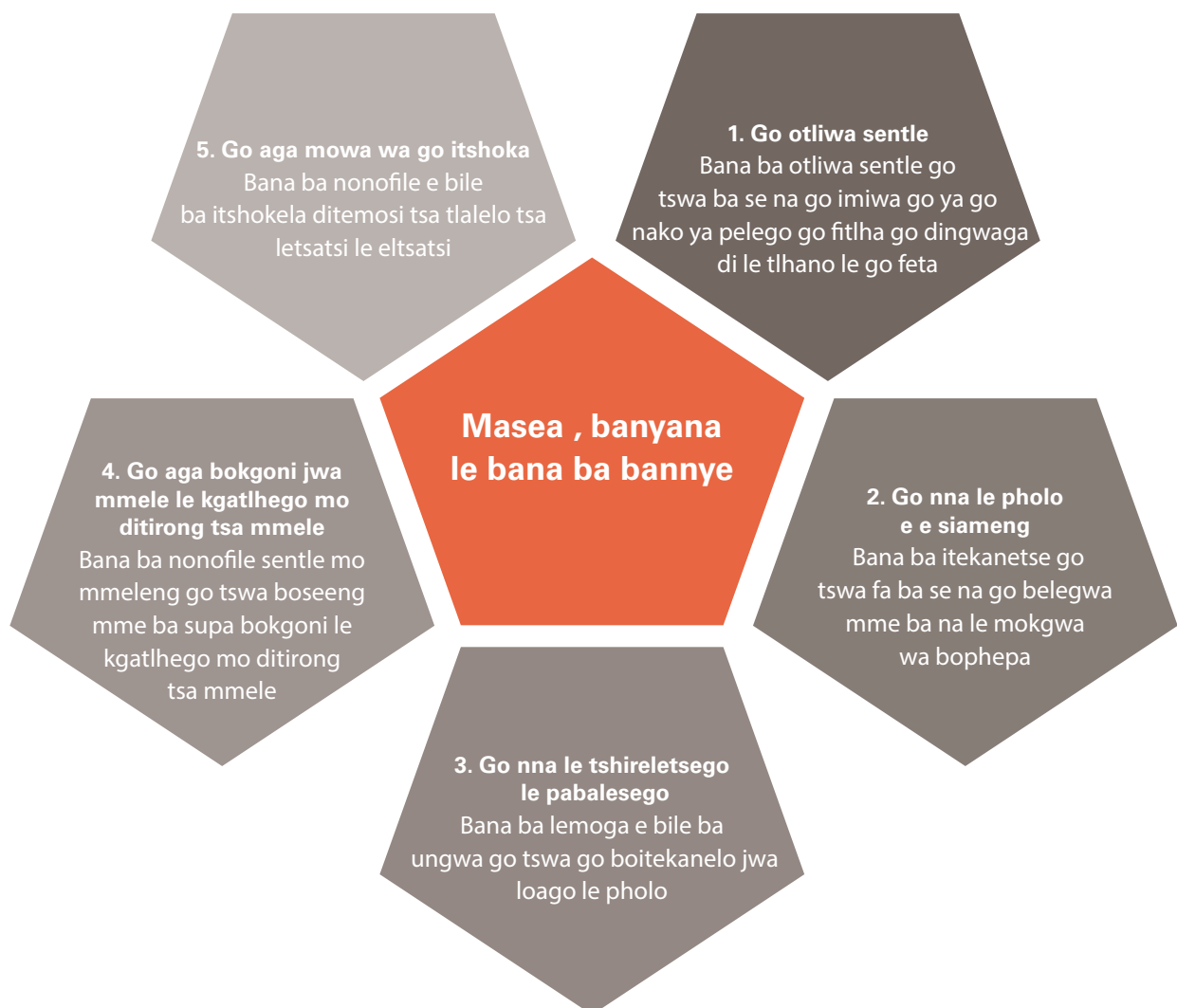
Seemo sa boemo jo bo siameng jwa bana gape bo ikaegile ka gore a ba tsewa ba le botlhokwa, ba a tlotliwa le go engwa nokeng ke bagolo mo malapeng a bone le mo manaaneng a bone a KGB gore ba lebane le ditemosi tsa tlalelo tsa letsatsi le letsatsi mo matshelong a bone.

Boleng jo bo siameng ga bo ka ke jwa kgaoganngwa le go ithuta. Karolo eno ya go sa le gale botlhokwa thata mo baneng botlhe morago fela ga go imiwa ga bone

Bagolo ba tshwanetse go ela tlhoko boemo jo bo siameng jwa bana

- Ditshwanelo tsa bana di bopa motheo wa go nna ga bone le boleng jo bo siameng le go ithuta.
- Bana botlhe, go akaretsa le ba ba nang le bogole le ditlhoko tse di kgethegileng ba na le tshwanelo ya go elwa tlhoko e bile ba tshwanetse go engwa nokeng go ba kgontsha gore ba gole le go ntsha bokgoni jotlhe jwa bone jwa go ithuta.
- Bagolo ba tshwanetse go aga ditshwanelo tsa bana mo ditirong tsotlhe fa ba dira le bana le go direla bana.
- Ditshwanelo tse di di gaisang tsotlhe tsa masea, banyan le bana ba bannye di bopa motheo wa tirisanommogo le bone mme bagolo ba tshwanetse:
 - go ela tlhoko bana botlhe ka kelotlhoko go lemoga ditlhoko tsa bone le dilo tse ba di kgatlhegelang. Leba se ba se dirang le ka fa ba tsibogang ka gone.
 - Reetsa bana ka kelotlhoko go tloga fa ba sena go belegwa. Bana ba bua ka go dira medumo (sekao, go lela, go goa, go dira modumo, go tshega), ka go dirisa puo ya mmele (sekao, ka diatla, go nyenya, go akga diatla, go tlaparela) le ka puo (sekao, ka mafoko le ka go thala ditshwantsho, le ka go tshameka mantlwane)
 - akanya pele gore ke eng se se siametseng ngwana go feta tse dingwe tsotlhe
 - ela tlhoko ditshwaelo tsotlhe tsa bana
 - boloka direkoto tse o batlang go di arogana le batsadi le badiri-ka-wena ba seporofeshele (sekao, ba tsa pholo, ba tlhabololo ya loago, badiri ka wena ba tsa thuto) fa go tlhokega.
- Bana ba ikemisetsa go kopana le bagolo bao ba ba tlhaloganyang, bao ba ba ratang le go ba thusa go gola le go ithuta ka dikamano tsa go emana le bone nokeng.

- Bagolo ba tshwanetse go naya masea, banyana le bana ba bannye ditšhono tsa go ithuta ka
 - ditshwanelo le maikarabelo a bone fa ba ntse ba gola
 - pholo le tshireletsego ka dithulaganyo tsa ka gale tsa motheo go akaretse le dinako tsa dijo, ka dijo tse di nang le dikotla le dinako tsa bophepa, tshireletsego le pabalesego
 - mebele le bokgoni jwa bone jwa go suta le go tshwara didiriswa.
 - go nonofa le go ikemela ka nosi le go ba rotloetsa go nonofela go dira ditlhopho le ditshwetso.

Setshwantsho 7 Go dira le malapa le bana ba bone ba bannye go godisa boemo jo bo siameng

Dintlha tse di tshwanetseng go elwa tlhoko

- Tikologo ya mo gae, lelapa le lenaane la go sa le gale la go ruta bana ba sa le bannye le ama jang boemo jo bo siameng jwa mosimane le jwa mosetsana mongwe le mongwe ka tsela e e siameng?
- Tikologo ya mo gae, lenaane la lelapa la pele la thuto ya bana ba sa le bannye le ka ama jang boemo jo bo siameng jwa ngwana ka tsela e e sa siamang?
- Go ka bulwa jang ditšhono tse di siameng le didirisiwa go thusa bana go ikutlwa gore ba na le boemo jo bo siameng?
- Go ka lebanwa jang le dikarolo tse di sa siamang le go di fokotsa?
- A lenaane la KGB le naya bana botlhe tshegetso e e lekaneng go dira gore ba ikutlwe ba na le boemo jo bo siameng mo karolong nngwe le nngwe?

Maikaelelo, dikaelo tsa kgolo, dikao tsa ditirwana tsa go godisa boemo jo bo siameng

Maikaelelo	Dikaelo tsa Kgolo tsa Masea, Banyana, le bana ba Bannye	Dikaelo tsa ditirwana tse Bagolo le Bana ba Bagolwane ba di neelang fa ba dira le Masea, Banyana le Bana ba Bannye	Dikaelo tsa tlhatlhobo tse di atologileng tsa go bogela, go reetsa, go tsaya dintlha, go bega, go buisana le batsadi le go fetisetša kwa moitseanapeng fa go tlhokega.
1. Bana ba otlwiwa sentle	Tshimologo Masea - a gola fa a sena go belegwa go ya ka dikaelo tsa Bukana ya pholo - a simolola go bontsha gore a eletsa go latswa tatso efe - a dira patlisiso ka dijo ka go di lekelela le go tshameka ka tsone - go itlhalosa fa a tshwerwe ke tlala kgotsa fa a kgotse - a amogela le go kopa dijo tse di ratang go gaisa tsotlhe - a iketleeletsa go lekelela dijo tse dintšhwa ba tlhafuna dijo sentle Masea mangwe a ka itemogela bothata jwa go gola ka iketlo mo dikarolong tse dingwe mme masea a mangwe a ka itemogela kgolo ka bonako mo dikarolong tse dingwe.	Tshimologo - Dira motshameko wa go tsaya boima le boleele jwa mmele wa masea le wa banyana gore ba itumelele seo - Naya ngwana mongwe le mongwe dijo tse di farologaneng. Ela tlhoko gore go ka nna le pharologano ya ditso ka ga se se kaiwang e le dijo tse di siametseng masea - Nna le nakonyana go nna le ngwana mongwe le mongwe ka nako ya dijo - Dira gore nako ya dijo e nne e e monate ka go bua, go opela diraeme le go tlhabela masea ditlhamane - Bue le bone ka loleme lwa ga mme gore go direga eng ka nako ya dijo. - Ba bontshe mekgwa ya go ja dijo tse di nang le dikotla - Lebelela gore ngwana a rate dijo tse dintšhwa mme o di mo neye ka go mo rotloetsa gore a di je. Ela masea tlhoko mme oba tsiboge ka tshwanelo - Solofela gore masea a dira tlhakatlhakanyo fa a leka go ijesa - ba neye dijo tsotlhe le dino ka tsela e e mo kgaatlhang - Lemoga le go dirisa setso le ditlwaelo tsa gaeno le tsa dinaga di sele tsa dijo tse di siameng tse di nang le dikotla.	Ela tlhoko mme o buisane le batsadi ka masea, banyana le bana ba bannye ba bone ka - mekgwa ya bone ya go nwa le go ja - ditsela tse ba di eletsang tsa go nwa le go ja - ba itumelela go le go kana kang go ja - ba na le maatla a le kae? - ba tshwarwa ke tlala go le go kana kang? - kgolo (o dirisa dikaelo tsa bukana ya thuto) go akaretsa le boima jo bo kwa tlase jwa mmele le go akola go feta selekanyo le boleele jwa mmele - kitso ka - mefuta e e farologaneng ya dijo, ditatso le mekgwa - ditirwana tsa ka gale tsa dijo tse di ba otlang - dijo le metsi 'mekgwa e e siameng' ya baagi le ba bangwe ka dinako tsa go ba naya dijo tse di nang le dikotla - go ithuta dikgono le maitshwaro - a go apaya dijo, go di aba le go - dirisa maswana le dijana

Maikaelelo	Dikaelo tsa Kgolo tsa Masea, Banyana, le bana ba Bannye	Dikaelo tsa ditirwana tse Bagolo le Bana ba Bagolwane ba di neelang fa ba dira le Masea, Banyana le Bana ba Bannye	Dikaelo tsa tlhatlhobo tse di atologileng tsa go bogela, go reetsa, go tsaya dintlha, go bega, go buisana le batsadi le go fetisetša kwa moitseanapeng fa go tlhokega.
	Go gola - banyana ba ba ithutang go tsamaya ba tswela pele go gola go ya ka dikaelo tsa Bukana ya tsela ya pholo - Banyana ba simolola go - lemoga dijo tse dintšhwa le tse di farologaneng - ba na le kitso ka tse di tshwanang e bile ba itse meutlwalo e e farologaneng ya tsone le ka fa di lebegang ka gone - ba tlhaloganya gore ke dijo dife tse di nang le dikotla - ba thusa go fepa dijo kgotsa go rulaganya dijana le maswana le dilwana tse dingwe - ba itumelela dijo tsa naga ya rona le tsa setso le go di ja go ya ka ditlwaelo tsa mo lelapeng - Banyana bangwe ba ka nna ba nna le bothata jwa go gola ka iketlo mo dikarolong dingwe mme ba bangwe bone ba ka nna ba gola ka bonako mo dikarolong dingwe.	Go gola - Tswela ka ditirwana le dikgopolo go tswa go karolo e e fetileng mo go 'Tshimologo' tsa banyana ba ba ithutang go tsamaya ba ba di tlhokang, mme o ba dirise ditirwana go tswa go 'GO GOLLA GO Feta' mo baneng ba ba golang ka 'bonako' - Ba neye dijo tse dinnye gangwe le gape go rotloetsa banyana ba ba ithutang go tsamaya go ikutlwa gore ba ka kgona go di fetsa - Rotloetsa banyana ba bannye go kopa dijo tse di oketsegileng fa ba di tlhoka mme o se ka wa lebala ditlhoko tse di malebana le kgolo ya bone - Ba neye dijo tse di farologaneng nako le nako fa ba ja - Thusa banyana go ja fa ba lapa go ijesa - Tlotla le bone ka dijo le gore di tswa kae - Buelela dijo tsa setso le tse di leng teng mo nageng ya rona - Leba dikgatiso le banyana ba bannye (jaaka dipapatso tsa dijo) mme o tlole le bone ka dijo tse di nang le dikotla le tse di senang dikotla - Dira ditshwantsho tsa kholaje tsa dijo tse di nang le dikotla le banyana - Opela dipina le diraeme mme lo dire diterama le go tshameka mantlwane le banyana le ditirwana tsa botaki tse di kgonang go lejwa jaaka go thala ditshwantsho, go sega le go kgomaretsa, go penta, ka dikotla le dijo. - Thusa banyana gore ba kgone go tshwara sentle didirisiwa, sekao sejana, komiki, leswana foroko le thipa (se se tlaa kgonega fa o ba tlhokomela) - Tshegetsa bana go dira ditiro tse di farologaneng sekao, go tshela, go gelela ka leswana, go phimola, go phepafatsa, go tlhatswa dilwana, go tlhatlhaganya.	Ela tlhoko dintlha tse o tshwanetseng go di rekota le go di diragatsa mo leseeng lengwe le lengwe, banyana le bana ba bannye ba ba leng mo boemong jo bo masisi jwa phepelotlase a. phepelotlase - matshwao a bolwetse jwa phepelotlase (go ruruga dinao, go ruruga mpa, moriri o o botsatsa, go kgolega meno, go lathegelwa ke mmala wa letlalo le bogwata jwa letlalo) b. bolwetse - go sa nne le keletso ya dijo jaaka letshwao la bolwetse - go tlhatsa le letshololo (go ntsha mantle a a metsi gangwe le gape mo lobakeng lwa ura kgotsa fa mantle a na le madi) (batla thuso ya kalafi ka bonako, mo neye metsi a a tsidifaditsweng go sekao a a fetsang go bedisiwa o a tsentse letswainyana le sukiri mme o ele tlhoko gore ngwana o tswela pele go ja go le gonnye gangwe le gape) - tekano ya mogote kgotsa botsididi jwa mmele fa a tlhatsa e bile a na le letshololo - lenyora le legolo kgotsa fa a sa kgone go nwa c. go akola go feta selekanyo - boima jwa mmele go ya ka bosupi jwa Bukana ya tsela ya pholo (rerisana le batsadi mme o mo romele kwa tliiniking)

Maikaelelo	Dikaelo tsa Kgolo tsa Masea, Banyana, le bana ba Bannye	Dikaelo tsa ditirwana tse Bagolo le Bana ba Bagolwane ba di neelang fa ba dira le Masea, Banyana le Bana ba Bannye	Dikaelo tsa tlhatlhobo tse di atologileng tsa go bogela, go reetsa, go tsaya dintlha, go bega, go buisana le batsadi le go fetisetse kwa moitseanapeng fa go tlhokega.
	Go gola go feta Bana ba bannye - ba itse botlhokwa jwa go ja dijo tse di phepa - ba kgatlhegela go leka dijo tse dintšha - ba kgona go tlhaola dijo tse di nang le dikotla - ba thusa go phimola dino le dijo tse di tshologileng	Go gola go feta Tswelela ka ditirwana le dikgopologo tswa go karolo e e fetileng ya "Tshimologo" le ya "Go Gola" le bana botlhe segolo ba ba nang le bothata jwa go gola ka iketlo le ba ba nang le bogole. Simolola tshingwana ya dijo mme o neye banyana maikarabelo mangwe a go e tlhokomela.	
2. Bana ba na le pholo e e siameng e bile ba na le kitso ka bophepa	Tshimologo Masea - gantsi a rata go raga le go rapama mo metsing a a bothitho le go a kgatšha le go tshamekela mo metsing ba tlhokometswe ke mogolo - a bontsha kgatlhego go tlhapa diatla le go tlhatswa diaparo le dilwana a thusiwa - a kgatlhegela go itse ka mekgwa ya go tshela ka tsela e e phepa le bophepa	Tshimologo - Dira sekao sa bophepa, sekao, go tlhapa diatla pele ga go ja le morago ga go dirisa ntlwana ya boithusetso - Bua le go opela ka bophepa le ka pholo fa o ntse o dira ditiro tsa pholo le tsa bophepa le masea - Bontsha masea a magolwane tsela ya go tlhapa diatla mme o ba neye ditšhono tse dintsi tsa go dira jalo. - Dirisa ditirwana go tswa mo dikarolong tse di latelang le masea a a bontshang go kgatlhegela go dira ditirwana tse di gatelang pele.	Ela tlhoko mme o buisane le batsadi masea, banyana le bana ba bannye ba bone ka - gore ba na le maatla a le kae - go kgatlhegela dijo - rekoto ya go entiwa go netefatsa gore e dirwa ka metlha (leba Bukana ya tselana ya pholo) - kgolo ya meno a a itekanetseng - temoso le go ba bontsha mekgwa ya bophepa e e jaaka go tlhapa diatla, go mina, le dinako tsa go dirisa ntlwana ya boithusetso
	Go gola Bana ba bannye ba tswelela go - Etsisa go tlhapa sefatlhego, diatla, jj. - etsisa ba bangwe go tlhapa meno - tlhapa diatla sentle - kopa gore nko e phimolwe fa go tlhokega - go tlhaloganya melao ya motheo ya tshireletsego	Go gola Tswelela ka ditirwana tsa dikgopolo go tswa go karolo e e fetileng ya "Tshimologo" le bana botlhe segolo ba ba nabg le bothata jwa go gola ka iketlo le ba ba nang le bogole. - Dirisa dikgopolo go tswa go karolo e e latelang ya GO GOLA go feta moo le ya Go ya go Mophato wa R le banyana ba ba siametseng go dira ditirwana tse dingwe gape. - Bua ka 'bophepa' le ka 'leswe' mme o - rulaganye ditirwana tsa banyana tse di tla ba tlatsang leswe fa ba tshameka kwa ntle gore ba ithute sengwe mo go tsone, morago ga moo ba ithute go tlhapa mebele le go tlhatswa didirisiwa - Fa o tlhapisana banyana, ba rotloetse go tlhapa dikarolo tse di farologaneng tsa mebele ya bone - Rotloetsa banyana le go ba akgola fa ba gakologelwa go tlhapa diatla fa ba sena go dirisa ntlwana ya boithusetso le pele ba ja dijo.	Ela tlhoko dintlha tse o tshwanetseng go di rekota le go di diragatsa mo maseeng, banyana le bana ba bannye ba ba leng mo boemong jo bo masisi jwa boitekanelo jo bo bokoa - A ngwana o na le letshoromo? - A ngwana o tlhatsa sengwe le sengwe? - A ngwana o a ngatega? - A ngwana o lebega a koafetse (o lebega "a le bobodu") kgotsa a idibetse? - A ngwana o na le ditshwaetsego tse di tlholang mathata a go hema (o gotlholo ka bothata le go hema ka bothata)? - A ngwana o na le meno mangwe bodileng? - A ngwana o nna mo lefelong le le phepa le le itekanetseng

Maikaelelo	Dikaelo tsa Kgolo tsa Masea, Banyana, le bana ba Bannye	Dikaelo tsa ditirwana tse Bagolo le Bana ba Bagolwane ba di neelang fa ba dira le Masea, Banyana le Bana ba Bannye	Dikaelo tsa tlhatlhobo tse di atologileng tsa go bogela, go reetsa, go tsaya dintlha, go bega, go buisana le batsadi le go fetisetša kwa moitseanapeng fa go tlhokega.
	Go gola go feta Bana ba bannye - ba tlhapa diatla le sefatlhego le mmele - ba mina ka tsela e e phepa - ba bolelela ba bangwe ka bophepa le tshireletsego, melao le dipaka tsa tsone - ba tlhapa meno a bone sentle - ba tlhalosa ka mafoko a a bonolo gore bolwetse bo bakwa ke eng (baketeria, megare le maemo a a seng phepa) - ba kgona go tlhola matshwao mangwe a bolwetse fa ba sa ikutiwe sentle	Go gola go feta - Tswelela ka ditirwana le dikgopolo go tswa go karolo e e fetileng ya 'Tshimologo' le ya 'GO GOLA' le banyana botlhe mme segolobogolo ba ba nang le bothata jwa go gola ka iketlo le ba ba nang le bogole. - tlhomamisa gore banyana ba dirisa le go ipelela dinako tsotlhe tse di amanang le go ipoloka ba le phepa - Opela dipina le diraeme ka pholo le bophepa - Direla banyana diterama gore ba di diragatse ka tsela ya go tantsa le go etsisa metsamao ya se ba se buang - Buisa le go ba tseela dikgang ka pholo le bophepa - Kopa baeng go tla go dira dipontsho ka pholo le bophepa le go bua ka tsone sekao, mooki, ngaka, go latlha matlakala - Kopa banyana go thusa ka ditirwana tsa ka metlha tse di jaaka go phepafatsa, go tlhatswa, go feela. Dira gore e nne tse di kgatlang gore banyana ba di itumelele.	
	Go ya go Mophatong wa R Bana ba tswelela go batla ditsela tse ba ba di simolotseng fa e le masea le banyana e bile ba oketsa go tlhaloganya - Bolwetse bo tshelanwa jang - Matshwao a bolwetse le kgobalo - Gore ba ka bitsa mogolo leng go tla go thusa.	Go ya go Mophatong wa R Neela bana ba bannye ba ba itemogelang kgolo ya ka bonako ditirwana pele ba fitlha go Mophato wa R o dira go tswa mo dikarolong tse di maleba tsa ditomakomane tsa Dikgono Tsa Botshelo PPKT	

Maikaelelo	Dikaelo tsa Kgolo tsa Masea, Banyana, le bana ba Bannye	Dikaelo tsa ditirwana tse Bagolo le Bana ba Bagolwane ba di neelang fa ba dira le Masea, Banyana le Bana ba Bannye	Dikaelo tsa tlhatlhobo tse di atologileng tsa go bogela, go reetsa, go tsaya dintlha, go bega, go buisana le batsadi le go fetisetse kwa moitseanapeng fa go tlhokega.
3. Bana ba aga mkgwa wa go itshireletsa le pabalesego (bophepa mo tikologong)	Tshimologo Masea - ba nna le maikutlo a go ikutlwa ba sireletsegile le go babalesega fa ba newa ditlhoko tsa bone tsa mmele le tsa maikutlo ka bonako - ba nna le maikutlo a go ikanya ba bangwe le go ikutlwa ba ratwa fa bagolo ba ba tlhokomela le go buisana le bone ka lerato. - ba tsibogela ditlhagiso tsa kotsi - ba simolola go tlhaloganya melao ya motheo ya tshireletsego	Tshimologo - Naya lesea lengwe le lengwe tlhokomelo e ntsi ka go le tlhokomela ka lerato le go buisana le lone (sekao, go bua, go opela, go nyenya, go leba le go reetsa) - Dirisa mafoko le puo ya mmele go bontsha dikotsi, sekao, dipolaka, molelo - Opela dipina le diraeme ka tshireletsego le pabalesego le bophepa - Ba tselele dikgang ka tshireletsego le pabalesego tse di thusang masea go godisa mekgwa ya go kgotlelela (mme o nne kelotlhoko gore bana ba seke ba nna boi ba tshosiwa ke se o se buang) - Dirisa ditirwana go tswa mo dikarolong tse di latelang le masea a a tlhokang go bontsha go kgatlhegela go dira ditirwana tse di gatetseng pele.	Ela tlhoko mme o buisana le batsadi ka masea, banyana le bana ba bannye ba bone ka gore ba kgona go - go tsaya maikarabelo gore ba sireletsego mo tikologong - go batla thuso mo bagolong le go e tsibogela ka tshwanelo - go bontsha go nna kelotlhoko mo tikologong le gaufi le dilo tse di ka nnang kotsi (sekao, gaufi le metlhatlhogo, pharakano, diphologolo, dithipa, sekere, dipentshele tse di motsu) - go bontsha go lemoga le bokgoni jwa go dirisa mekgwa ya pholo le tshireletsego (sekao, go ikatisetsa nako ya fa go runtse molelo, go nna kelotlhoko gaufi le batho ba o sa ba itseng, go itse maina le difane tsa bone le gore ba nna kae gore o kgone go bonwa fa o batlwa)
	GO GOLA Banyana ba tswelela ka ditlhoko le ditirwana tsa kgato e e fetileng e bile - ba batla go sekaseka sengwe le sengwe mo tikologong ka keletso ya bone ya tlhago ya go nyorelwa kitso - gantsi ga ba lemoge dikotsi mme ba kgona go reetsa ditlhagiso	GO GOLA - Tswelela ka ditirwana le dikgopolo go tswa go karolo e e fetileng ya 'Tshimologo' le banyana botlhe segolobogolo ba ba nang le bothata jwa go gola ka iketlo le ba ba nang le bogole. - Rotloetsa banyana go batlisa le go batla kitso ka lefatshe la bone mme - o gakolole banyana ka dikotsi - ikatisetseng se se tla dirwang fa go runtse molelo mo lefelong la tlhokomelo ya bana - ba bontshe dikotsi mo tikologong - Botsa banyana dipotso ka tshireletsego tse di jaaka Re ka dira eng go - Neelana ka tlhokomelo e e lerato go ngwana mongwe le mongwe fa a ntse a batlisa gore a o sireletsegile le gore a ikutlwe a ratwa le go amogelwa. - Dirisa ditirwana go tswa mo dikarolong tse di latelang le masea a a bontshang go kgatlhegela go dira ditirwana tse di gatetseng pele.	Ela tlhoko dintlha tse o tshwanetseng go di rekota le go di diragatsa mo leseeng lengwe le lengwe, banyana le bana ba bannye ba ba leng mo boemong jo bo masisi jwa pabalesego le tshireletsego - matshwao a go sotlwa mo mmeleng kgotsa ka thobalano - matshwao a go sotlwa mo maikutlong - matshwao a go tlhokomologiswa - fa ngwana a sa lemoge gore o šele kgotsa gore o na le dikgobalo - go tlhoka bokgoni jwa go dira ditshwetso ka tshireletsego (sekao, go sa lemoge pharakano)

Maikaelelo	Dikaelo tsa Kgolo tsa Masea, Banyana, le bana ba Bannye	Dikaelo tsa ditirwana tse Bagolo le Bana ba Bagolwane ba di neelang fa ba dira le Masea, Banyana le Bana ba Bannye	Dikaelo tsa tlhatlhobo tse di atologileng tsa go bogela, go reetsa, go tsaya dintlha, go bega, go buisana le batsadi le go fetisetša kwa moitseanapeng fa go tlhokega.
	Go g ola go feta Bana ba bannye ba tswelela ka ditlhoko le ditirwana tsa kgato e e fetileng e bile ba tswelela pele go kgona go • lemoga maemo mangwe a a kotsi, dilo le matshwao a a bontshang kotsi • go neelena ka maina a bone le aterese • go tlhaloganya melao ya motheo ya tshireletsego • go latela dikaelo tse di bonolo tsa gore ba dire eng fa ba le mo kotsing	Go gola go feta • Tswelela ka ditirwana le dikgopolo go tswa go karolo e e fetileng ya 'Tshimologo' le ya 'Go gola' le bana botlhe mme segolobogolo ba ba nang le bothata jwa go gola ka iketlo le ba ba nang le bogole. • Thusa bana go gakologelwa diaterese tsa bone kgotsa go tlhalosa kwa ba nnang gone • Supa matshwao a tshireletsego, sekao, letshwao la go ema, la go ipofa ka lebanta la pabalesego, le la botlhole • Fa bana ba go bolelela ka tiragalo nngwe e e dirileng gore ba ikutlwe ba sa phuthologa, ba supetse gore o rata go ba reetsa • Naya bana ba bannye ba ba 'golang ka bonako' ditirwana pele ba fitlha go Mophato wa R o dirise dikarolo tse di maleba tsa ditokomane tsa KBG .	
	Go ya go Mophatong wa R Bana ba tswelela ka ditlhoko le ditirwana tsa kgato e e fetileng e bile ba tswelela pele go kgona go • lemoga dikotsi le go di bega mo tikologong • ikutlwa ba na le tsholofela ka go bega kotsi • ntsha dintlha tsa bone – leina, dingwaga, aterese, dinomere tsa go ikgolaganye le batho bao ba ba itseng	Go ya go Mo phatong wa R • Naya bana ba ba 'golang ka lebelo' ditirwana pele ba fitlha go Mophato wa R o dirise dikarolo tse di maleba tsa ditokomane tsa Dikgono tsa Botshelo tsa KBG •	

Maikaelelo	Dikaelo tsa Kgolo tsa Masea, Banyana, le bana ba Bannye	Dikaelo tsa ditirwana tse Bagolo le Bana ba Bagolwane ba di neelang fa ba dira le Masea, Banyana le Bana ba Bannye	Dikaelo tsa tlhatlhobo tse di atologileng tsa go bogela, go reetsa, go tsaya dintlha, go bega, go buisana le batsadi le go fetisetša kwa moitseanapeng fa go tlhokega.
4. Bana ba nonofile mo mmeleng e bile ba supa bokgoni le kgatlhego mo ditirong tsa mmele	Tshimologo mesifa e megolo Masea - a bontsha go tsiboga ga mesifa morago ga go belegwa jaaka go tshoga, go tsamaya le go fapaanya dikgato, go anya, go tlamparela ka menwana - a tsamaisa matsogo le maoto ša lokologile - a godisa le go tiisa molala le mesifa ya mmele go sokasoka le go retologa, go nna fa fatshe, go ema - go dirisa mesifa e megolo go tsamaela kwa matlhakoreng a a farologaneng go akaretsa le go gagaba, go goga le go tsholetsa - ga a tlhole a robala o nna fa fatshe - ga a tlhole a nna fa fatshe o a ema - o kgona go tsamaya a le nosi a tshwerwe ka letsogo. - go tsamaya a ema e bile a simolola ka pabalesego - go tsamaya metlhatlhogo ka go thusiwa - go taboga	Tshimologo Kgolo ya mesifa e megolo - Tshameka matshameko ya go tsamaya le masea go katisa le go godisa mesifa ya bone e megolo sekao, go goga ka bonya, go akgola le go opela diraeme le dipina ka motsamao o - Go dirisa dipina le diraeme le metsamao e e ipoapoeletsang le masea a a sa tswang go belegwa mme a bua le masea fa a ntse a ba thusa go ikatisa. - Go godisa tiriso ya ditirwana tsa mokgwa o o siameng wa setso le wa mo tikologong sekao, go sidila go kopana le ditso tsa lelapa - Dirisa metsamao e e bonolo le medumo e e kwa tlase - Tlamela ka didirisiwa tse di tsepameng, tse di tlhomameng le tse di sireletsegileng. tse di thusang masea go suta jaaka diboloko, diithaere, mabokoso a magong - Neela ngwana mongwe le mongwe tshetso go ya ka ditlhokwa tsa mesifa ya gagwe e megolo sekao, go mo thusa ka diatla, sedirisiwa sa go suta, metlhatlhogo e e palangwang.	Ela tlhoko mme o buisane le batsadi ka masea, banyana le bana ba bannye ba bone ka - go kgona go tsamaisa matsogo le maoto le mmele - go kgona go sokasoka mmele, go nna fa fatshe le go ema - go kgona go gagaba, go tsamaya, go taboga, go itsetsepela, go tlola, go patakela le go palama - kgolagano ya dikarolo tsa mmele (sekao, kgolagano fa gare ga letsogo le leitlho, leitlho le leoto) - bokgoni jwa go lemoga motsamao wa mesifa (sekao, pono, kutlo, metsamao ya mesifa e e lemogang boalo) - bokgoni jwa go oketsa go dirisa mesifa e mennye go tlamparela ka menwana, go sela, le go tshwara tshwara. - go dirisa mokgwa o o siameng wa go tshwara pentshele - go kgatlhegela le go itumelela ditirwana tsa mmela (sekao, metshameko, go tantsha le ditiro tsa motsamao) - a dirisa bokgoni jwa go dirisana le tikologo le batho.

Maikaelelo	Dikaelo tsa Kgolo tsa Masea, Banyana, le bana ba Bannye	Dikaelo tsa ditirwana tse Bagolo le Bana ba Bagolwane ba di neelang fa ba dira le Masea, Banyana le Bana ba Bannye	Dikaelo tsa tlhatlhobo tse di atologileng tsa go bogela, go reetsa, go tsaya dintlha, go bega, go buisana le batsadi le go fetisetša kwa moitseanapeng fa go tlhokega.
	Mesifa e mennye Masea - a dirisa mesifa e mennye go tlhotlhomisa ka mo go tseneletseng ka go tlamparela ka menwana, go kgoma, le go tshwara dilo - a bontsha kgolagano fa gare ga seatla le leitlho - a kgorometsa le go goga ditshamekisi tse kgolo, mabokoso le dilo tse di botlhofo fa fatshe - a sela dilo tse dinnye ka menwana ya kgonojwe le monwana o o supang. - a diga dilo kgotsa a di latlhela kwa pele - a ijesa ka go thusiwa go le gonnye. - a aga tora ya diboloko tse tharo - a ja ka go dirisa leswana, a tshwara komiki ka diatla tse pedi - a tshwara pentshele kgotsa dikherayone ka seatla gore a kgwarinye ka tsone..	Kgolo ya mesifa e mennye - Naya ditšhono di le dintsi go lesea lengwe le lengwe letsatsi lengwe le lengwe gore le tshameke ka dilo tsa mefuta e e farologaneng, jaaka go ja, go goga, go aga dilo. - Rotloetsa masea go tlamparela ka menwana, go sela, go tshwara, go tshikinya le go latswa, go leba sengwe, go reetsa sengwe, go dupa le go utlwelela dilo tse di farologaneng mmogo le go di kgoma. - Dirisa dilo tse di sireletsegileng tse di tshwanelang go tswa mo tikologong jaaka matlapana a a borethe, dikotana, ditshelo tsa polasetiki gore banyana ba tshware - ba lebe gore di dirilwe ka eng (polasetiki, lotsatsa, mmala o o galalelang, borethe, jj.) - go tshela le go tlatsa - go pitikologa, go tsamaela kwa pele le kwa morago - go aga, go lekalekanya, go tlhatlhaganya. - Tlamela ka didirisiwa tsa go ja gore masea a a siametseng go ka di dirisa a di dirise mme a go thuse go di tlhatswa fa o feditse. - Dira gore go nne le ditšhono di le dintsi tsa go thala ditshwantsho ka dikherayone tse dikgolo tsa mafura, ka monwana o o supang le ka dikotana le ka metsi le ka go penta mo pampiring le mo santeng. - Dira gore go nne le ditšhono tsa gore banyana ba sege ka dikere (ba thuse go di tshwara sentle le go di dirisa ka tshwanelo gore ba kgone go sega pampiri) - Thusa masea go tshwara didirisiwa tsa go thala ditshwantsho ka tsela e e siameng (go tshwara pentshele) - Dirisa ditirwana go tswa mo dikarolong tse di latelang le masea a a tlhokang le go kgatlhegela mo ditirwaneng tse dingwe tsa mmele.	Ela tlhoko dintlha tse o tshwanetseng go di rekota le go di diragatsa mo leseeng lengwe le lengwe, banyana le bana ba bannye ba ba leng mo boemong jo bo masisi jwa mmele - go tlhoka mosifa o o gagametseng (ditokololo tse di nyemelelang) - mathata a pono le kutlo - bothata jwa go dirisa tokololo - bothata jwa go nna fa fatshe, go gagaba, go ema, go tsamaya le go taboga - go utlwa botlhoko fa a tsamaya

Maikaelelo	Dikaelo tsa Kgolo tsa Masea, Banyana, le bana ba Bannye	Dikaelo tsa ditirwana tse Bagolo le Bana ba Bagolwane ba di neelang fa ba dira le Masea, Banyana le Bana ba Bannye	Dikaelo tsa tlhatlhobo tse di atologileng tsa go bogela, go reetsa, go tsaya dintlha, go bega, go buisana le batsadi le go fetisetša kwa moitseanapeng fa go tlhokega.
	Go gola banyana Tswelela ka ga ditlhoko le ditirwana tsa kgato e e fetileng - o tswelele ka go godisa mesifa ya bone e megolo le e mennye le mesifa ya karolo ya bone ya mmele e e fa godimo (sehuba, mokwatla le mpa) jaaka mo dikgatong tsa ntlha - ba tlhabololo dikgono tsa bone le go nna le bokgoni jwa go dirisa mesifa ya bone e megolo le e mennye	Go gola Tswelela ka ditirwana le dikgopolo go tswa go karolo e e fetileng ya 'Tshimologo' le banyana botlhe mme segolobogolo ba ba nang le bothata jwa go gola ka iketlo le ba ba nang le bogole.	
	Mesifa e megolo Banyana ba ba ithutang go tsamaya ba tswelela ka ditlhoko le didiriswa tsa kgato e e fetileng e bile - ba leka go raga kgwele e kgolo - go tantsha fa mmimo o lela - go taboga sentle - go palama dipota tse di kwa tlase kgotsa didirisiwa - go tlola ka dinao di le pedi ka nako e le nngwe - go ema le go tsamaya ka dintlha tsa menwana	Ditirwana ts mesifa e megolo - Dira gore go nne le ditirwana tse di oketsegileng le metshameko go godisa dikgono tsa mesifa e megolo le tsa mmele (go palama, go itsetsepela, go sokasoka mmele, go pitikologa, go taboga) - Tshameka metshameko ya go tsamaisa mmele le ngwana wa gago - Tshameka mmimo o bo o tantshe le bana - Tlaa ka dibolo tse dikgolo le tse dinnye mme o ba rotloetse go di ragela le go di latlhela kwa go wena kago lepa - Rulaganya go ya kwa mafelong a go itapolosa a a bulegileng kgotsa kwa diphakeng koo bana ba ka kgonang go taboga ka go lokologa le ka tshireletse gone. - Tlala ka didirisiwa tsa go itsetsepela, go palama le go taboga go di kgabaganya - Tshamekang motshameko wa go lelekisana/tebelana - Tshamekang metshameko ya kgwele.	

Maikaelelo	Dikaelo tsa Kgolo tsa Masea, Banyana, le bana ba Bannye	Dikaelo tsa ditirwana tse Bagolo le Bana ba Bagolwane ba di neelang fa ba dira le Masea, Banyana le Bana ba Bannye	Dikaelo tsa tlhatlhobo tse di atologileng tsa go bogela, go reetsa, go tsaya dintlha, go bega, go buisana le batsadi le go fetisetša kwa moitseanapeng fa go tlhokega.
	Mesifa e mennye Banyana ba tswelala ka ditlhoko le ditirwana tsa kgato e e fetileng le go • simolola go dirisa dikere le didirisiwa tse dingwe ka go kgona go di laola sentle • go kgorometsa le go goga ditshamekisi • Latlhela bolo e kgolo • go tshwaraganya dibaga tse dikgolo mo tlhaleng • go aga ditora di le tlhano kgotsa di le thataro	Mesifa e mennye • neela ditirwana di le dintsi tsa go dirisa menwana le diatla go dira ditiro tse dingwe tse di raraaneng thata, sekao, go thala ditshwantsho, go penta, go sega • Neela bana malepa a a botlhofo (dikarolwana di ka nna thataro) le metshameko ya go dira kgolagano fa gare ga seatla le leitlho • Neela ka metshameko e le mentsi ka dibolo le kgetsana ya dinawa go godisa bokgoni jwa go latlhela le go tshwara • Neela ka dipina le diraeme le metshameko ya diterama e e rotloetsang banyana o dirisa diatla le dinao tsa bone, menwana ya dinao mmogo le mebele go dira metsamao e e ipoapoeletsang. • Ba neye dilo tse dinnye tse di phuthetsweng mme o ba supetse gore di phuthololwa jang o bo o di phuthela gape. • Neela ka mmopa, tege le seretse gore ba tshameke ka tsone go nonotsha mesifa e mennye • Tshamekang motshameko wa go opa diatla le wa go tsamaya • Ba neye ditshamekisi tsa go aga le dilwana tsa ditirwana tsa go tlhama • Dirisa dikgopolo go tswa go dikarolo tse di latelang tsa Go gola go feta le tsa Go ya Mophatong wa R le bana ba ba siametseng go leka ditirwana tse dingwe gape.	

Maikaelelo	Dikaelo tsa Kgolo tsa Masea, Banyana, le bana ba Bannye	Dikaelo tsa ditirwana tse Bagolo le Bana ba Bagolwane ba di neelang fa ba dira le Masea, Banyana le Bana ba Bannye	Dikaelo tsa tlhatlhobo tse di atologileng tsa go bogela, go reetsa, go tsaya dintlha, go bega, go buisana le batsadi le go fetisetša kwa moitseanapeng fa go tlhokega.
	Go gola go feta Bana ba bannye ba tswela pele go gola jaaka mo dikgatong di le pedi tse di fetileng. Mesifa e megolo Bana ba bannye - ba tloa kgati le go kwakela mmogo le go taboga ka lobelo - ba tlolela kwa morago le kwa pele Mesifa e mennye Bana ba bannye - ba dirisa sekere go sega mo godimo ga mola - ba tshwara didirisiwa tsa go thala ditshwantsho sentle go thala dipopego le batho	Go gola go feta - Tswela ka ditirwana le dikgopolo go tswa go karolo e e fetileng ya 'Tshimologo' le ya 'go gola' le bana botlhe mme segolobogolo ba ba nang le bothata jwa go gola ka iketlo le ba ba nang le bogole. Mesifa e megolo - Rotloetsa bana go latela dikgato tse di botlhofo tsa mmino - Dira sekgoreletsi se se botlhofo ka mabokoso, mesamo, jj. - Kopa bana go thusa ka ditiro tse di botlhofo, go tsholetsa le go kgorometsa dilo Mesifa e mennye - Neelana ka dikere tsa dintlha tse di kgolokwe le dimakasine tsa bogologolo le dikuranta gore ba di sege - Ba neye didirisiwa di le dintsi tse di farologaneng tsa go thala ditshwantsho le go penta - Neelana ka letsopa la mmopa, tege le seretse gore ba tshameke go nonotsha mesifa ya menwana - Dira diraeme tsa menwana tse dintsi tse di raraaneng le bana.	
	Go ya Mophatong wa R Bana ba tswela ka ditlhoko le ditirwana tsa kgato e e fetileng mme ba tswela pele ka go kgona go - tsamaya mo ditseleng tse di raraaneng ba sa boife - go dira melao ya go tshameka metshameko - go dirisa dikgono tsa bone tsa mesifa e megolo le mesifa e mennye le go gola tlhaloganya	Go ya Mophatong wa R Neela bana ba bannye 'ba ba itemogelang kgolo ya ka bonako' pele ba ya go Mophato wa R o dirise dikarolo tse di maleba tsa ditokomane tsa Dikgono tsa Botshelo tsa PPKT le dikgopolo tsa ditirwana tsa Thuto ya ikatiso mmele.	

Maikaelelo	Dikaelo tsa Kgolo tsa Masea, Banyana, le bana ba Bannye	Dikaelo tsa ditirwana tse Bagolo le Bana ba Bagolwane ba di neelang fa ba dira le Masea, Banyana le Bana ba Bannye	Dikaelo tsa tlhatlhobo tse di atologileng tsa go bogela, go reetsa, go tsaya dintlha, go bega, go buisana le batsadi le go fetisetša kwa moitseanapeng fa go tlhokega.
5. Bana ba nna le maikutlo a go emelana le boemo (go nna le maatla le go emelana ditemosi tsa tlalelo tsa letsatsi le letsatsi)	Tshimologo Masea a nna le maikutlo a go sa ineele fa ba ithuta morago ga go belegwa gore bagolo ba ba nang le bone • ba ba tshepe le go ba rata, go sa kgathalasege boemo • ba ba direla ditekanyetso go re ba itse gore ba ema leng pele go tlhaga kotsi kgotsa bothata • ba tlaa ba supetsa tsela ya go dira dilo ka tshwanelo sekao ka go ba rotloetsa go ikemela ka nosi. • o tlaa ba thusa fa ba lwala, ba ultwa botlhoko, ba le mo kotsing kgotsa ba tlhoka go ithuta	Tshimologo Neela leseae lengwe le lengwe lerato o sa kgorelediwe ke sepe • Go ba bontsha lerato ka go ba tshwara mme e seng ka mafoko fela, go ba forogotlha le ka go bua le bone mafoko a a ritibatsang kgotsa a a ba kgothatsang • Rotloetsa leseae le legolwane go itidimatsa ka thuso ya mogolo • Neelana ka sekao go bontsha go nna le tshepo, tsholofelo, le dipholo tse di siameng • Amogela le go tshwaya maikutlo a leseae ka go bua le leseae mme o le rotloetsa morago ga go belegwa gore le lemoge le go tlhalosa maikutlo a lone le go lemoga maikutlo mangwe mo go ba bangwe (sekao, khutsafalo, boitumelo, maitshwarelo, go tenega, letshogo) • Lekalekanya kgololesego ya bone ya go sekaseka dilo ba tshegeditswe ka tsela e e sireletsegileng • Beela maitshwara a bana melelwane ('melao') e e utlwalang sentle ka go tlhalosetsa leseae le go tlotla le lone fa puo ya lone e ntse e tokafala • Le neye ditlhaloso le go boelana morago ga go sena go nna le dikgwetlho malebana le melelwane le melao fa puo ya lone e ntse e tokafala; • Kgothatsa leseae le go le rotloetsa mo maamong a ditemosi tsa tlalelo	Ela tlhoko mme o buisane le batsadi ka masea, banyana le bana ba bannye ba bone ka • Dilo tse di bontshang boitumelo • Boemo jwa go tshepa bagolo • Maemo a go ikemela ka nosi ka ga bogolo le seemo sa kgolo.

Maikaelelo	Dikaelo tsa Kgolo tsa Masea, Banyana, le bana ba Bannye	Dikaelo tsa ditirwana tse Bagolo le Bana ba Bagolwane ba di neelang fa ba dira le Masea, Banyana le Bana ba Bannye	Dikaelo tsa tlhatlhobo tse di atologileng tsa go bogela, go reetsa, go tsaya dintlha, go bega, go buisana le batsadi le go fetisetse kwa moitseanapeng fa go tlhokega.
	Go gola Banyana ba tswela ka ditlhoko le ditirwana tsa kgato e e fetileng e bile ba dira gore ba ikutlwe ban a le mokgwa wa go sa ineele fa ba lemoga gore - ba a ratega - ba itumelela go direla ba bangwe dilo tse dintle le go supa go amega. - ba a itlotla le go tlotla ba bangwe - ba simolola go rata go nna le boikarabelo jwa se ba se dirang - ba netefatsa gore tsotlhe di tlaa siama	Go gola - Tswela ka ditirwana le dikgopolo tsotlhe go tswa go dikarolo tse di fetileng tsa 'Tshimologo' le 'go gola' le bana botlhe ka dinako tsotlhe. - Baakanyetsa bana ba bannye maemo a a seng monate kgotsa a a masisi (ka iketlo, fa go kgonega) ka go bua ka one, go buisa dibuka, go dira terama ka one, ji. - Gatelela bokgoni jwa ngwana mongwe le mongwe go lebagana le pitlagano, sekao, Ke a itse gore o ka kgonago dira se. - Rotloetsa go ikemela ka nosi le tshepo ya ngwana mongwe le mongwe mo go rarabololeng mathata ka boene. - Gakolola bana ba bannye ka dikamano tse di kgothatsang le tse di tshepegang tse go ka ikaegwang ka tsone, sekao, Ke fano.	Ela tlhoko dintlha tse o ka di dirisang mo go lengwe le lengwe la masea, banyana le bana ba bannye ba ba leng mo maemong a a masisi a ditemosi tsa tlalelo - Boemo jwa maemo a a kwa godimo a letshogo a a gakgamatsang fa ba lebane le boemo kgotsa batho ba ba itseweng ba tlwaelegile - go sa iketle le go sa robale sentle ka ntlha ya maitemogelo a a tshosang maikutlo - go itshwarelela mo go feteletseng. - go lelela ruri le go ngalela ruri (go go sa tlholweng ke bothata bongwe mo mmeleng jaaka bolwetse kgotsa kgobalo) - Tlhobaelo ya maemo a a kwa godimo. - go sa kgone go reetsa ka tlhoafalo mmogo le maemo a a kwa godimo a go etsaetsega.
	Go gola go feta Bana ba bannye ba tswela ka ditlhoko le ditirwana tsa kgato e e fetileng e bile ba godisa mokgwa wa go sa ineele fa ba lemoga gore ba ka kgona - go bua le ba bangwe ka dilo tse di ba tshosang kgotsa tse di ba tshwenyang - simolola go bona ditsela tsa go rarabolola mathata a ba lebaneng le one - go simolola go itaolo fa ba ikutlwa gore ba batla go dira sengwe se se sa siamang kgotsa se se kotsi - itse nako e e siameng ya go bua le mongwe kgotsa ya go tsaya kgato. - bona mongwe yo o ka ba thusang fa ba tlhoka thuso	Go gola go feta - Tswela ka ditirwana le dikgopolo tsotlhe go tswa go dikarolo tse di fetileng tsa 'Tshimologo' le 'go gola' le bana botlhe ka dinako tsotlhe. - Baakanyetsa bana ba bannye maemo a a seng monate kgotsa a a masisi (ka iketlo, fa go kgonega) ka go bua ka one, go buisa dibuka, go dira terama ka one, ji. - Gatelela bokgoni jwa ngwana mongwe le mongwe go lebagana le pitlagano, sekao, Ke a itse gore o ka o ka kgonago dira se. - Rotloetsa go ikemela ka nosi le tshepo ya ngwana mongwe le mongwe mo go rarabololeng mathata ka boene. - Gakolola bana ba bannye ka dikamano tse di kgothatsang le tse di tshepegang tse go ka ikaegwang ka tsone, sekao, Ke fano.	

Maikaelelo	Dikaelo tsa Kgolo tsa Masea, Banyana, le bana ba Bannye	Dikaelo tsa ditirwana tse Bagolo le Bana ba Bagolwane ba di neelang fa ba dira le Masea, Banyana le Bana ba Bannye	Dikaelo tsa tlhatlhobo tse di atologileng tsa go bogela, go reetsa, go tsaya dintlha, go bega, go buisana le batsadi le go fetisetša kwa moitseanapeng fa go tlhokega.
	Go ya Mophatong wa R Banyana ba tswelela ka ditlhoko le ditirwana tsa kgato e e fetileng e bile ba dira gore ba ikutlwe ban a le mokgwa wa go sa ineele fa ba lemoga gore - gore go tlhomilwe melao mme e tshwanetse go ikobelwa gore ba sireletsege le gore go nne le gore ba dire mmogo - go ritibatsa maikutlo a bone. - gore ba lemoge maikutlo le go a tlhalosa ka mafoko - go bona ditsela tse di farologaneng tsa go rarabolola mathata - go batlisisa ka tshireletsego le ka go itshepa - go rata go itshimololela go le gontsi - go itshepa	Go ya Mophatong wa R - Tswelela ka ditirwana le dikgopolo go tswa mo karolong e e fetileng le bana botlhe - Amogela gore ngwana mongwe le mongwe o na le bokgoni ('ke na le, ke nna, ke tlaa kgona') - Amogela diphoso le go palelwa fa o ntse o ba kaela go tokafala - Utlwela ngwana botlhoko mme o dire gore a itse gore o tlhaloganya maikutlo a gagwe - Thusa bana go kgona go tlhalosa maikutlo a bone. - Botsa bana gore a ba ka kgona go akanya ka ditsela dingwe go wetsa ditiro - Ba rotloetse go ikemela ka nosi - Bontsha tshegetso e e lerato	

KAROLO YA BOBEDI YA THUTO YA PELE LE KGODISO: GO IKITSE LE GO ITSHUPA

Tshwaelo ya ngwana

Ke batla go nna le maitemogelo a mo go one ke kgonang go ikitse sentle go nna le botsalano le go kgona go lemoga dipharologano.

Go ikitse le go itshupa go raya eng?

Go ikitse le go itshupa go amana thata le boemo jo bo siameng.

e lebile thata kgodiso ya mmele, kgodiso ya loago, botsalano jo bo sireletsegile le go kgona go lemoga dipharologano. Fa go ikitse ga ngwana go nonofile le go kgona go itshupa, ke mo a tlaa nnang le nonofo e e kwa godimo a sa ineele.

- Go ikitse go amana le go godisa le go kgona go lemoga bana.
 - Ba kgona go lemoga se ba leng sone ka go batlisisa se ba se itseng, se ba ka kgonang go se dira le se ba ka se kang ba kgona go se dira.
 - Ba aga dikakanyo tsa dikgatlhago le bokgoni jwa bona, ka go aga temoso ya go itshepa le go kgona, ka go batla go ikitse le tikologo ya bone ba tlhoka kgolo ya kamano.
 - Botsalano le bagolo (batlhokomedi ba bana, ba lelapa le maloko a morafe) le bana ba bangwe go botlhokwa go thusa go aga go itemoga.
- Go itshupa go amana le go ikitse ga bana.
 - Fa bana ba na le nonofo ya go itemoga jaanong ba na le botsalano jo bo sireletsegile le bagolo kgotsa le merafe e e nang le boleng jo bongwe, meetlo le ditumelo.
 - Se se ba naya melaetsa ya gore ba ikaegile jang mo bathong ba bangwe ka go itemoga.
 - Go itshupa go ba thusa go itse gore ba nna kae le gore ba nna le mang.
- Go ikitse le go itshupa di a amana. Di ama maikutlo a ka ga bone le ka ga ba bangwe. Gape di bopa ditshwaelo ka go lekalekana le pharologano.
- Ditshwanelo tsa bana di aga motheo wa go ikitse le go itshupa. Ngwana mongwe le mongwe o na le tshwanelo ya go rewa leina, go nna le lelapa, go nna le botshabelo jalo le jalo.

- Bana ba ba nang le bokoa le ditlhokwa tse di rileng (tse ba belegweng ka tsone le tse ba nnileng le tsone ka ntlha ya tikologo) ba na le tshwanelo ya go bona tlhokomelo mme ba tshegediwe go ba kgonisa go gola le go ithuta go ya ka bokgoni jwa bona.
- Bagolo ba tshwanetse go ela tlhoko Go ikitse le go itshupa ga bana

Bagolo ba tshwanetse go ela tlhoko Go ikitse le go itshupa ga bana

- Maikutlo a a siameng a go ithuta le go itshepa go lekelela dilo tse dintšhwa - boitumelo jwa bona, dikgatlhago, ditekelelo, go nyorelwa kitso le ditlhotlhomiso
- Go nna le go kgona go itlhokomela – maiteko a bone a go fitlhelela go itlotla le go ela tlhoko bophepa le go itlhokomela ga bona
- Botsalano le ba bangwe – bokgoni jwa bone jwa go simolola botsalano le go dira le ba bangwe
- Go itshupa – bokgoni jwa go tihaloganya le go tlotla ditlhokwa tsa bone le go farologanya dipharologanyo tsa ditshwaelo tsa ba bangwe, setso le ditumelo tse di amang go kopanela ga bona.

1.
Bana ba itemoga e le barutwana ba
ba nang le bokgoni e bile ba itshe

4.
Bana ba na le mokgwa wa go ikitse
mo setlhopheng le mokgwa wa go
itumelela dipharologanyo.

Masea, banyana le bana
ba bannye ba na le mokgwa wa go
ikitse le go itshupa

2.
Bana ba na le mokgwa o o siameng
wa go itlhokomela.

3.
Bana ba aga
botsalano jo bo tiileng

Setshwantsho 7 Go dira le malapa le bana ba baone ba bannye go godisa boemo jo bo siameng

Dintlha tse di tshwanetseng go elwa tlhoko

- Tikologo ya mo gae, ya lelapa le ya mafelo a go sa le gale a bonyana a tlhotlheletsa jang kgolo ya bone le go itshupa ?
- Lenaane la go sa le gale la bonyana le dirisa jang batsadi le malapa jaaka didiriswa?
- Lenaane le thusa jang bana go ikutlwa ba itshepa mo dipatlisisong tsa bone?
- Ke dikarolo dife tsa tikologo tse di thusang bana go ikutlwa gore le ke lefelo le ba tshwanetseng go nna mo go lone?
- Ke ditiragalo tsa mofuta o fe tse di ketekiwang mme di ketekiwa jang?

Maikaelelo, dikaelo tsa kgolo le dikai tsa ditirwana tse di godisang go ikitse le go itshupa.

Maikaelelo	Dikaelo tsa kgolo tsa masea, banyana le bana ba bannye	Dikao tsa ditirwana tsa bagolo le bana ba ba golwane tse o ka ba neelang fa o dira le masea, banyana le bana ba bannye.	Dikaelo tsa tlhatlhobo e e atologileng ya go bogela, ge reetsa, go tsaa dintlha tse di botlhokwa, go bega, go buisana le batsadi le go fetisetse kwa moitseanapeng fa go tlhokega
1. Bana ba itemoga ba kgona e bile ba itshepa	Tshimologo Masea - ba simolola go itemoga ka puo (go dira medumo e e kwa tlase, go bua puo ya bonyana), go tlhotlhomisa le metsamao - ba simolola go itemoga le go lemoga ba bangwe - ba na le tlhotlheletse e kgolo ya go tlhotlhomisa tikologo e ba leng mo go yone.	Tshimologo - go rotloetsa masea go opa diatla, go fitlhelela, go nyeba, go tsamaisa letsogo, go supa le go bua a dirisa medumo - Go tshameka, go ama le go bitsa ka maina sekao, go supa dikarolo tsa mmele, le go di bitsa - Go bua maina a masea, go bua maina a batho ba bangwe a latelwa ke ditshwantsho tsa batho bao. - Ntshetsa masea ditshamekisi-tse di seng kotsi gore ba kgone go di fitlhelela le go di sekaseka.	Ela tlhoko mme o buisane le batsadi ka masea, banyana le bana ba bannye ba bone ka gore ba kgona go - sekaseka metsamao le tikologo ya bone ka bobone - Go nyorelwa kitso go itemoga le go lemoga ba bangwe - go tlhoma mogopolo gotlhelele mo go se ba se dirang - ba iphitlhela ba tseneletse mo ditirwaneng. - go dira ditirwana tse dintshwa - ba itumelela diphitlhelele le dikgono tsa bone - ba tsibogela bagolo le balekane ba bone ka go itshepa - go reetsa ka tlhoaafalo - dira tiro go fitlha o e fetsa - ba abelana ka boitlhamedi le dikakanyo le ba bangwe

Maikaelelo	Dikaelo tsa kgolo tsa masea, banyana le bana ba bannye	Dikao tsa ditirwana tsa bagolo le bana ba ba golwane tse o ka ba neelang fa o dira le masea, banyana le bana ba bannye.	Dikaelo tsa tlhatlhobo e e atologileng ya go bogela, ge reetsa, go tsaa dintlha tse di botlhokwa, go bega, go buisana le batsadi le go fetisetša kwa moitseanapeng fa go tlhokega
	Go gola Bana - ba aga dikgono, mekgwa, dikgatlhego, le tse ba di eletsang tse di letlang gore ba gole ka go itshepa - ba nna le go nyorelwa kitso ka ga batho, mafelo le dilo - go ithuta ka bobone go tswa mo bagolong ba ba elang tlhoko mo dinonofong le dikarolo go golela kwa pele	Go gola - Reetsa bana le go ela tlhoko puo ya bone. Bua sentle se ba se buang sekao, fa ngwana a re, nna bolo, mogolo o tshwanetse go tsiboga ka gore, a o batla bolo Thandi? - Dira gore bana ba sekaseke dilo, mo tikologong ya mo teng le ya kwa ntle ka tshegetso ya batsadi. Ba dire gore ba tle mo tikologong ya bone mme o ba laletse go tlotla le wena. - Naya bana ditšhono tsa go tlhama dilo le go tsaa karolo mo ditirong. Sekao bana ba dirisa tege ya go tshameka go dira dilo, motlotlo o a rotloediwa mme dipelo di a newa	Ela tlhoko dintlha tse o tshwanetseng go di rekota le go di diragatsa mo maseeng, banyana le bana ba bannye ba ba leng mo boemong jo bo masisi . - hisitori ya tshotlakako / kgotsa go tlhokomologiwa - lelapa le go se nang tolamo mo go lone – tlhokomelo e e bokoa ya batsadi - le go sa rate go kopanela le ba bangwe - go sa iketlang mo tlhologanyong ya ngwana go bakiwa ke tiriso dikgoka, go kgaoganngwa le batlhokomedi ba ba simolotseng go mo tlhokomela, bolwetse, go belegwa ga lesele le leso mo lelapeng - mathata a tlhaeletsano – go sa kgone go abelana ka dikakanyo ka ntlha ya matshwenyego a maikutlo - go nna ditlhong – go sa batle go tsibogela ba bangwe - go sa kgone go bua sentle le ba bangwe – go utlwisana ba bangwe botlhoko ka maikaelelo, go rata dikgogakgogano le go nna le bothata go reetsa dipelo tse di siamisitsweng
	Go gola go feta Bana ba bannye - ba bontsha kgatlhego e e golang le go ikemela ka nosi mo go sekasekeng tikologo - ba rata go golagana le ba bangwe fa ba batla thuso - ba kgona go nna sebaka se se leele mo ditirwaneng	Go gola go feta - ba rotloetse go dira ditirwana tsa “ka ga me” ka go dirisa dithalwa le ditshwantsho, metlotlo le dilo tse a di ratang - tlotla le bone ka se se ba dirang gore ba nne ba ba kgethegileng ba letle go abelane ka dikgopolp le ba bangwe - Ba neele maitemeogelo a a ba letlang go tlotla ka bokgoni le dikgatlhego tsa bona.	

Maikaelelo	Dikaelo tsa kgolo tsa masea, banyana le bana ba bannye	Dikao tsa ditirwana tsa bagolo le bana ba ba golwane tse o ka ba neelang fa o dira le masea, banyana le bana ba bannye.	Dikaelo tsa tlhatlhobo e e atologileng ya go bogela, ge reetsa, go tsaa dintlha tse di botlhokwa, go bega, go buisana le batsadi le go fetisetša kwa moitseanapeng fa go tlhokega
	Go ya Mophatong wa R bana ba tswelela ka ditlhoko le ditirwana tsa kgato e e fetileng e bile ba oketsa • tsibogela maitemogelo le go bontsha maikutlo a a farologaneng • ba simolola go lemoga ditshwaelo tsa bone, maikutlo le go nna bosisi go ditlhokwa tse dingwe, ditshwaelo le maikutlo. • Ba nna le tlotlo mo ditsong tsa bone le tsa ba bangwe ka go di tsheketsa.	G ya Mophatong wa R • Letla bana go tsaa karolo mo ditirwaneng mo ba kgonang go itemogela maikutlo a a farologaneng ka ditshupetso tsa sefatlhego, go nyalanya maikutlo a bone le a a supiwang mo ditshwantshong. • Rotloetsa bana go dira mmogo mo ditirwaneng mo ba ikaegang ka ba bangwe, Maiphitlha-phitlhane. • Thalosa gore ke go reng fa bana bangwe ba tlile go tlhoka tshegetso fa ba ikutlwa ba tshwenyegile. • Laletsa batho g tswa mo morafeng go tseela bana dikgang ka ga dilo dingwe tsa matshelo a bone le lemorago la setso ka mokgwa o o godisang le o o tshwanetseng.	

Maikaelelo	Dikaelo tsa kgolo tsa masea, banyana le bana ba bannye	Dikao tsa ditirwana tsa bagolo le bana ba ba golwane tse o ka ba neelang fa o dira le masea, banyana le bana ba bannye.	Dikaelo tsa tlhatlhobo e e atologileng ya go bogela, ge reetsa, go tsaa dintlha tse di botlhokwa, go bega, go buisana le batsadi le go fetisetša kwa moitseanapeng fa go tlhokega
2. Bana ba aga botsalano jo bo nonofileng	Tshimologo Masea - ba rata go tsalana le go nna le ba bangwe - ba supa go amana thata le ba ba nnang lobaka lo lo leele le bona - ba aga botsalano go batla gore batho ba ba tseye tsia, ka go dira kgolagano le go dirisana le ba bangwe	Tshimologo Dirisa medumo le ditiragatso go golagana le masea. Tshameka metshameko ya go amana le go etsisa bogolo setona metshameko ya setso - Naya masea ditšhono tsa go iphitlhela ba na le bana ba ba golwane go ba bogela le go ba reetsa - Dira tšhate ya ditirwana tsa ka metlha tsa letsatsi le letsatsi mo masea a ka bonang ditshwantsho tsa masea le bana ba amana le tsone le go dirisana le ba bangwe. Dirisa seno jaaka sedirisiwa sa motlotlo.	Ela tlhoko mme o buisana le batsadi ka masea, banyana le bana ba bannye ba bone ka gore ba kgona go - tsibogela go nna le ba bangwe - kopana le ba bangwe ba dirisa ditsela tse di farologaneng go dira se, sekao; tsibogo ka mmele, puo le ka metsamao - go ithuta ka bone go tswa go ba bangwe - go godisa dikgono tsa botsalano fa ba na le bagolo le bana (s.k. go reetsa, go refosana) - go bolelela ba bangwe maitemogelo a bone - ba abelana ka dikakanyo le ba bangwe - ba aga botsalano - ba supa go itshepa, go itshwara le go tlwaela maemo a a farologaneng le ditirwana tsa ka metlha .
	Go gola Bana ba tswelala ka ditlhoko le ditirwana tsa kgato e e fetileng gape - Ba ithuta go tswa go ba bangwe ka bokgoni jwa bone le dikarolo tsa kgolo - go oketsa bokgoni jwa botsalano ka go bua le bagolo le bana le go nna le bone - ka matlhagatlhaga ba batla go nna le ba bangwe go abelana ka maitemogelo	Go gola - Dirisa dipuisano, ditshwantsho tsa boemo le dikgang go bua ka botsalano jo bo farologaneng - Letla bana go batlisisa ka go dira ditiro tse di farologaneng – matlhagatlhaga, go sa tseye karolo, go etelela pele, go gana go dira. Ba letle go bua ka maitemogelo a bone. - Dira mafelonyana a bana ba ka abelanang ka dikakanyo, sekao; nako ya sekele /didiko	Ela tlhoko dintlha tse o tshwanetseng go di i diragatsa mo banyaneng ka bongwe le bana ba bannye ba ba leng mo boemong jo bo masisi. - Dikgono tsa maemo a a kwa tlase tsa puisano ka go dirisa mafoko le go sa dirise mafoko - Tsela ya maemo a a kwa tlase ya go rarabolola kgotlhang – go tsosa tlhatlharuane - Go senya dilo tsa bone le tsa ba bangwe - Bothata jwa go ithuta dikgono tsa tirisanommogo, sekao go sa abelane ka ditshamekisi le didirisiwa tse dingwe le balekane - Go sa kgathalele maikutlo a ba bangwe - go sa thuse ba bangwe - Bothata jwa go kopa thuso kgotsa tshedimosetso - Go etsisa boitshwara jo bo sa siamang jwa balekane go na le go dira ditlhopho tsa maitsholo a a siamang

Maikaelelo	Dikaelo tsa kgolo tsa masea, banyana le bana ba bannye	Dikao tsa ditirwana tsa bagolo le bana ba ba golwane tse o ka ba neelang fa o dira le masea, banyana le bana ba bannye.	Dikaelo tsa tlhatlhobo e e atologileng ya go bogela, ge reetsa, go tsaa dintlha tse di botlhokwa, go bega, go buisana le batsadi le go fetisetša kwa moitseanapeng fa go tlhokega
	Go gola go feta Bana ba bannye ba tswelera ka ditlhoko le ditirwana tsa kgato e e fetileng gape • ba direla go aga botsalano le ba bangwe • ba bontsha go ikanya ba bangwe • ba nna matlhagatlhaga thata, ba supa mokgwa wa go kgona go itaola e bile ba kgona go fetola boitshwaro jwa bone gore bo tsamaisane le dinako tse di farologaneng tse ka gale sengwe se dirwang ka tsone le maemo	Go gola go feta • Dirisa ditirwana tse bana ba ka bewang ka ditlhopho tse ba leng ditsala le tsone. Ba letle go nna le seabe sa boeteledipele, bathusi jj. • Tlhome ditikatikwe tsa go ithuta tse di letlang bana go laola maemo a setlhopho – go tshameka ka bobedi/ditlhopho le go rarabolola kgotlhang. • Tlhome dinako tsa ditirwana tsa ka gale le tatelano ya ditiragalo e e kgonang go bonelwa kwa pele.	
	Go ya Mophatong wa R Bana ba tswelera ka ditlhoko le ditirwana tsa kgato e e fetileng gape • Ba dira botsalano le bagolo le balekane • Ba dira mmogo le ba bangwe, ba refosana go abelana • Ba latela melao e e bonolo fa ba dira le ba bangwe • Ba simolola go tlhaloganya melawana ya boitshwaro ya boemo jo bo rileng.	Go ya Mophatong wa R • Ba tswelera go nna le ditirwana tsa ka metlha tse di bonelwang kwa pele. • Ba rulaganya ditirwana tsa ka metlha mo bana ba tlaa nnang le ditšhono tsa go tshameka le bana ba bangwe ba ba farologaneng • Ba direle ditšhono mo bana ba tlaa tshwanelang ke go botsa ba bangwe tshedimosetso kgotsa thuso • Tsibosa bana mo dinakong tseo go nang le phetogo ya tirwana., botsalano jwa bone le ba bangwe le gore ba tlaa itaola jang sekao, go tswa go motshameko wa mo teng go ya go tsamaiso ya ka metlha ya ntlwana ya boithusetso, kang go ya go go ya gae	

Maikaelelo	Dikaelo tsa kgolo tsa masea, banyana le bana ba bannye	Dikao tsa ditirwana tsa bagolo le bana ba ba golwane tse o ka ba neelang fa o dira le masea, banyana le bana ba bannye.	Dikaelo tsa tlhatlhobo e e atologileng ya go bogela, ge reetsa, go tsaa dintlha tse di botlhokwa, go bega, go buisana le batsadi le go fetisetša kwa moitseanapeng fa go tlhokega
3. Bana ba nonofile mo mmeleng e bile ba supa bokgoni le kgatlhego mo ditirong tsa mmele	Tshimologo Masea - ba bontsha go lemoga sengwe se se farologaneng mo tikologong ya bone - ba supa go itumela kgotsa go tshosiwa ke sengwe kgotsa mongwe ka se se farologaneng mme ba batla tshegetso le kgothatso go tswa mo bagolong - ba supa go tlhaloganya gore medumo le ditiragatso di ama batho	Tshimologo Bua le masea ka mafelo a a farologaneng (mo teng le kwa ntle) le batho ba ba ba itseng - Tlotlela masea sengwe ka batho bao ba ba itseng sekao, Brandon o rata go tshameka le wena ka dikoloi - Neela masea ditšhono tsa go bona batho ba mefuta e e farologaneng mo dinakong tse di farologaneng tsa motshegare – mo setlhopheng sa bone sa go nna, go ka nna ga nna le dinako tse masea le bana ba bannye ba nnang mmogo le bana ba bagolwane	Ela tlhoko mme o buisana le batsadi ka masea, banyana le bana ba bannye ba bone ka gore ba kgona go - Supa gore ba lemoga dilo tse di farologaneng mo tikologong ya bone - Ba supa maikutlo ka nako ya ditirwana - Ba tlhaloganya medumo, ditiragatso le ditiragalo - Ba supa gore ba tlhaloganya dilo tse di tshwanang le tse di farologaneng - Ba supa gore ba a itemoga, ba lemoga dikarolo tse di farologaneng tsa matshelo a bone le kamano ya bone mo setsong. - Ba supa tlotlo mo go ba ba farologanang le bone le go tsaya karolo mo ditirwaneng tse di bontshang dipharologano
	Go gola Banyana ba tswelala ka ditlhokwa tsa ditirwana tsa tsa kgto e e fetileng e bile ba godisa mokgwa wa go sa ineele fa ba ithuta gore ba - supa ka kelotlhoko e e tseneletseng ya dilo tse di tshwanang le tse di farologaneng tse di ba golaganyang le batho ba bangwe kgotsa di ba farologanya - Go supa bokgoni jwa boene jaaka karolo ya setlhopha mo lelapeng tse di ka amanngwang le setlhopha sa setso le tikologo, sekao; ngwana o tlaa ipitsa mosimane wa Mozulu a ikaegile ka lotso lwa gagwe - Go ka bontsha kutlwelobotlhoko le kamano mo bathong ba ba farologaneng le bone.	Go gola Banyana ba tswelala ka ditlhokwa tsa ditirwana tsa tsa kgto e e fetileng e bile ba godisa mokgwa wa go sa ineele fa ba ithuta gore ba - Tsaya bana o ba ise mo leetong lwa go ithuta mo tikologong ya bone. Ba neele ditlhaloso ka dipharologanyo le dilo tse di tshwanang. ba letlelele go kopana le bana ba dingwaga le ditso tse di farologaneng - Dirisa didiriswa tse di supang dipharologano mo malapeng, bong, bokgoni le ditso. Baya dikarolo tsa thuto tse di nang le diaparo, dijo le didiriswa tsa go ja tse di supang merafe e e farologaneng - Go tshameka mmimo wa ditso tse di farologaneng	Ela tlhoko dintlha tse o tshwanetseng go di i diragatsa mo banyaneng ka bongwe le bana ba bannye ba ba leng mo boemong jo bo masisi . - Dilo tse ba lelapa ba di akanyang ka batho ba bangwe ba ba farologanang le bone - Temosi ya tlelele e e bakiwang ke maikutlo a a tlišiwa ke ba ba sa tshwaneng le bone ka tebegu - Ditomagano tsa maemo a a kwa tlase tsa go kopana le batho - ga ba batle go tshameka le bana ba bangwe ba ba farologanang le bone ka tebegu - Ga ba batle go dira ditirwana tse di ba dirang gore ba kopanele le balekane ba bone ba ba tswang kwa ditsong, bong le bokgoni jo bo farologaneng jj. - Maitsholo a go sekamela mo letlhakoreng le le lengwe, ditshwaelo tsa bosemorafe, go kgerisa, le go nna dikgoka le makgakga mo go ba ba sa tshwaneng le ene.

Maikaelelo	Dikaelo tsa kgolo tsa masea, banyana le bana ba bannye	Dikao tsa ditirwana tsa bagolo le bana ba ba golwane tse o ka ba neelang fa o dira le masea, banyana le bana ba bannye.	Dikaelo tsa tlhatlhobo e e atologileng ya go bogela, ge reetsa, go tsaa dintlha tse di botlhokwa, go bega, go buisana le batsadi le go fetisetša kwa moitseanapeng fa go tlhokega
	Go gola go feta Bana ba bannye ba tswelela ka ditlhokwa tsa ditirwana tsa kgato e e fetileng e bile ba • ba ka dira dikgolagano magareng ga dikarolo tse di farologaneng tsa maitemogelo a matshelo a bona. • Ba tsaa karolo mo ditirong tsa setso le meetlo tse di tshwanetseng • Ba lemoga dipuo, setso le ditumelo tse di farologaneng	Go gola go feta • Ba amogela le go keteka ditiragalo sekao; malatsi a matsalo, Keresemose, Diwali, Eid, Ramadane, Roshe, Paseka. • Go direla bana ditšhono tse di farologaneng tsa go bua, go reetsa le go reediwa ke ba bangwe gore ke eng se se ba dirang gore ba kgethegile le gore ba farologana jang le balekane ba bona • Rekota tatelano ya ditiragalo ka ga malapa kgotsa ka dihisitori tsa bone, ditshwantsho le ditshamekisi	
	Go ya Mophatong wa R Bana ba tswelela ka ditlhokwa tsa ditirwana tsa kgato e e fetileng e bile ba • ba golagana le dikarolo tse di farologaneng tsa maitemogelo a matshelo a bone(sekao;legae, lefelo, bodumedi) • ba ikamogetse se ba leng sona. • ba tlhaloganya gore dipharologano di teng le gore di tshwanetse go tlotliwa	Go ya Mophatong wa R • Thusa bana go lemoga ditumelo tsa bone tsa setso le bodumedi ka tsela e e siameng. • Rotloetsa bana go bua ka dilo tse di tshwanang le tse di farologaneng. Dirisa dikgang mme o neele mabaka. • Tlhama mokgwa wa go sa sekamele mo letlhakoreng le lengwe go thusa bana go ithuta ka ga letso, bong, bokgoni.	

KAROLO YA BORARO YA GO RUTA LE GO GODISA: TLHAELETSANO

Tshwaelo ya Ngwana

Ke batla go nna le maitemogelo a tikologo e ke ka ithutang go reetsa k kelotlhoko, go bua ke lokologile, go ithuta go rata dibuka, dikgang le go buisa, go rekota le go kwala, le go ipaakanyetsa go buisetsa ba bangwe le go kwala fa ke ntse ke gola.

Tlhaeletsano e ka ga eng?

Bontsi jwa bana ba belegwa ba na le bokgoni ja go buisana le ba bangwe. Masea a e leng gone a belegwang ba supa se ba se tlhokang ka go lela mme bagolo ba a reetsa ba bo ba tsiboga. Go tsiboga ga bone go dira gore masea a a sa tswang go belegwa a ba ikanye le go ikutlwa ba ratwa.

Tlhaeletsano e botlhokwa thata go aga boemo jo bo siameng, go aga boemo jwa go ikitse le go itshupa, go dira patlisiso le go tsenya dipalo bokao, tsela ya boithlamedi le kitso le go tlhaloganya lefatshe.

Bontsi jwa bana ba rata go tsalana le ba bangwe e bile ba abelana dikakanyo, maikutlo le maitemogelo . Ba dira seno ka go buisana ka, sekao, ka tiriso ya dikarolo tsa mmele, go bua ka mmele, go dira medumo e e kwa tlase, go bua puo ya bosea, go supa boitumelo go bua, go reetsa, go akanya le go tlhaloganya. Rotlhe re dira maitemogelo a a nang le bokao ka tlhaeletsano.

Puo e go dirisiwang mafoko mo go yone le e go sa dirisiwang mafoko (le puo e e thusitseng bana ba ba nang le ditlhokwa tse di kgethegileng tsa go bua) e botlhokwa thata.

Bana ba dirisa ditsela di le dintsi go bua tse di fetang go tlhalosa ka mafoko, ditemana le dipolelo. Mekgwa ya go tlhaeletsano e akaretsa: go tantsha, mmimo, botaki, ditshwantsho, go opela, go tsamaisa mmele, le motshameko wa boithlamedi. Mekgwa eno yotlhe e dirisediwa go abelana ka maitemogelo, go itekola ka maitemogelo le go tlhotlhomisa lefatshe le dikakanyo tse dintšhwa. Go tlhaloganya lefatshe go gola fa tlhaeletsano ya bana e gola e bile e nna marara go feta.

Bontsi jwa bana bo ithuta go buisana le ba bangwe ka puo ka go reetsa pele, le go bogela, go kgoma le go dupelela, go lekelela ka mafoko a a buiwang le ditemana . masea a a reetsa le go leba motsamao wa dipounama le tsela ya go tlhagisa maikutlo.

Bana ba ba bonang thupelelo e e tseneletseng ya puo ya kwa gae ba mo seemong se se botoka sa go ithuta dikakanyo tse dintšhwa le mafoko. Ba dirisa puo ya bone ya kwa gae go godisa boemo jwa bona jwa go ikitse le go kgona go godisa kitso ya mareo.

Bana ba bannye ba ithuta go buisana ka:

- go reetsa medumo ya lefatshe le batho ba bangwe, segolobogolo bagolo. Ba utlwa medumo le mmimo wa medumo (o o kwa godimo le o o kwa tlase, o o ritibatsang maikutlo le o o kwa godimo, o o iketlileng le o o bonako, o o monatele o o tlhodiang). Ba dira bokao ka medumo . Bana ba ba nang le bothata jwa go utlwa, ba reetsa ka go ela tlhoko puo e e bonwang le matshwao a a kgonang go bonwa.
- go bua ka go dira medumo e e nang le bokao mo go ba bangwe jaaka masea (go lela ka ntlha ya tlaa, go utlwa maruru, fa a le metsi) jaanong masea (go dira modumo o o kwa tlase wa boitumelo, go tshega, go lela, go etsisa medumo), banyana (go bua le go leka mafoko le dipolelo) mme jaanong bana ba ba golwane (ba bua ka go dirisa dipolelo). Ba etsa medumo, mafoko le dipolelo tse ba di utlwang. Gape ba etsa tsela e mafoko le dipolelo di buiwang ka yone (sekao, a a buiwang ka bonolo, kgotsa a a buiwang ka go goa). Bana bangwe ba bua ka go dirisa puo ya diatla mme bagolo bao ba ba tlhokomelang ba ithuta go bua ka tsela e.
- 'go buisa' le go dira bokao ka puo ya batho ba bangwe, segalo sa lentswe le puo ya mmele. Moragonyana, banyana le bana ba bannye ba ka nna ba lemoga gore dithalo le matshwao a a thadilweng le tsone di na le bokao. Ba tlaa bua ka dithalo tsa bone le go bua ka se ba se bonang mo ditshwantshong le mo dithalong tsa bana ba bangwe.
- Tsela ya letheresi ya go sa le gale fa bana ba belegwa mme e tshegediwa ke malapa le batlhokomedi ba KGB ba ba thusang go thaya motheo wa go ruta go go tlhomameng ga go buisa le go kwala fa go tlaa tlang gangwe fela ngwana a tsena mo Mophatong wa 1.

Bagolo ba tshwanetse go ela tlhoko bokgoni jwa puisano ya bana

Ditshwanelo tsa bana di bopa motheo otlhe wa puisano ya bone: tshwanelo ya go reediwa, tshwanelo ya go bua le tshwanelo ya go buisana le ba bangwe ka puo ya gae.

Bana ba ba nang le bogole le ditlhoko tse di kgethegileng ba na le tshwanelo ya go elwa tlhoko e bile ba tshwanetse go engwa nokeng go ba kgontsha gore ba gole, ba buisane le ba bangwe le go ntsha bokgoni jotlhe jwa bone jwa go ithuta. Gore bana botlhe ba tseye karolo ka go lekana ba tshwanetse go kgona go buisana le ba bangwe ka katlego ka tsela e e tshwanelang thata ditlhoko tsa bone tsa go ithuta e bile ba ka nna ba engwa nokeng ka ditsela tse di farologaneng tsa go buisana le ba bangwe s.k. puo ya diatla

Go thusa bana go nna le bokgoni jwa go buisana le ba bangwe bagolo ba tshwanetse go reetsa bana, go fetolela se ba se buang le go tsiboga ka go dirisa puo e e siameng (e seng ka 'puo ya bonyana'). Bana ba tlhoka bagolo gore ba ba rute mokgwa o o siameng wa go buisana le ba bangwe. Seno se ba thusa go nonotsha dikgono tsa bone tsa puisano le ba bangwe ka go etsisa ba bangwe.

Bagolo ba tshwanetse go ela tlhoko puo ya bone ya mmele, le molaetsa o o fetisiwang ke mafoko a bone, metsamao le boitshwaro jwa bone mo maseeng, banyana le mo baneng ba bannye. Gape bagolo ba tshwanetse go bua, go opela, go buisa le go reetsa bana ba bannye gore ba ba eme nokeng fa ba ntse ba ithuta go bua le go reetsa, mme moragonyana go buisa le go kwala.

Setshwantsho 8 Go dira le malapa le bana ba bone ba bannye go godisa puisano

Dintlha tse di tshwanetseng go elwa tlhoko

- Tikologo ya mo gae, ya lelapa le ya lenaane la go ruta bana ba bannye e ama dikgono tsa bana jang tsa go buisana ka tsela e e siameng?
- Tikologo ya mo gae, ya lelapa le ya lenaane la go sa le gale la bonyana e ama dikgono tsa bana jang tsa go buisana ka tsela e e sa siamang
- dintlha tse di siameng di ka agelwa jang gore e nne ditšhono le didiriswa tsa go thusa bana go godisa dikgono tsa puisano mo karolong nngwe le nngwe e e umakilweng mo sethalong se se fa godimo?
- Dintlha tse di sa siamang di tlaa di fokodiwa jang?

Maikaelelo, dikaelo tsa kgolo, dikao tsa ditirwana tsa go rotloetsa puisano

Maikaelelo	Dikaelo tsa Kgolo tsa Masea, Banyana le Bana ba Bannye	Dikao tsa ditiro tsa Bagolo le Bana ba Bagolwane tse ba ka di dirang fa o dira le Masea, Banyana le Bana ba Bannye	Dikaelo tsa tlhatlhobo tse di atologileng tsa go bogela, go reetsa, go tsaya dintlha, go bega, go buisana le batsadi le go fetisetse kwa go moitseanape fa go tlhokega.
1. Bana ba reetsa medumo le botsalano jwa puo	Tshimologo Masea - a simolola go utlwa fa a na le dibeke di le 25 mo popelong - a tsibogela mantswe a batho morago ga go belegwa - a simolola go reetsa fa go buiwa le one ka tlhamalalo - a simolola go bontsha go tlhaloganya mafoko a le mmalwa go akaretsa “nnyaa” - a etsisa motlotlo wa batsadi ka go dirisa puo ya masea - ba supa kgatlhego thata mo medumong le mafoko a a farologaneng - a itumelela metshameko ya medumo, merebo le segalo (se se kwa godimo, se se kwa tlase) le tswina fela e e botlhofo.	Tshimologo - Dira le go tshameka le ngwana mongwe le mongwe: - bitsa ngwana ka leina mme o bue le ene o dirisa leina la gagwe. - bua ka tsela e e utlwalang sentle mmea dirisa tebo ya matlho - dirisa morebo o o utlwalang fa o bua le go opela. - ba boeletsa medumo le mafoko a a dirwang ka moggwa wa go tshameka, ka go refosana - Thusa lesele go bua ka dikarolo tsa mmele sekao, go tsholetsa letsogo, go opa diatla - bua ka nako ya ditirwana tsa letsatsi le letsatsi, o bitse dilo ka maina, dijo, diaparo, diphologolo, jj	Ela tlhoko mme o buisana le batsadi ka masea, banyana le bana ba bannye ba bone ka gore ba kgona go - Go tsibogela medumo e e kwa godimo morago ga go belegwa - go tsibogela ka go etsisa medumo - go supa kwa medumo e tswang gone - go supa medumo e e farologaneng - go latela ditaelo tse di buiwang - go tlhoma mogopolo mo dikgannyeng tse di buiwang - go bua ka tsela e e utlwalang sentle

Maikaelelo	Dikaelo tsa Kgolo tsa Masea, Banyana le Bana ba Bannye	Dikao tsa ditiro tsa Bagolo le Bana ba Bagolwane tse ba ka di dirang fa o dira le Masea, Banyana le Bana ba Bannye	Dikaelo tsa tlhatlhobo tse di atologileng tsa go bogela, go reetsa, go tsaya dintlha, go bega, go buisana le batsadi le go fetisetse kwa go moitseanape fa go tlhokega.
	Go gola Bana - ba reetsa ka tlhoafalo fa go buiwa le bone e bile ba tlhaloganya se go buiwa ka sone mo dipuisanong - ba rata go reetsa dikgang - ba reetsa le go etsisa medumo e ba e utlwang mo tikologong ya bone - ba rata go tshameka metshameko e e nang le medumo - ba latela ditaelo tse di buiwa ka molomo - ba botsa dipotso e bile ba batla go utlwa dikarabo tsa tsone	Go gola Ba bua le go reetsa e bile o tshwara ditherisano le ba bangwe. - Neela mafoko a mantšhwa le go diragatsa gore a kaya eng a dirisa mabogo le dilo. - Ba neye ditaelo mme o ba akgole fa ba di diragatsa. - Ka iketlo neelana ka ditaelo di le pedi kgotsa di le tharo fa ngwana a kgona go di latela - O araba dipotso ka tsepamo. Botsa dipotso tse di latelang sengwe go rotloetsa bana go akanya thata ka mathata - Tlotlela bana dikgang tsa nako e e fetileng le dikgang tse bana ba di kgatlhegang.	Ela tlhoko dintlha tse o tshwanetseng go di i diragatsa mo banyaneng ka bongwe le bana ba bannye ba ba leng mo boemong jo bo masisi . - ga ba retolose tlhogo kgotsa go ela tlhoko fa medumo e utlwala gaufi - ba reetsa thelebišhene le seyalemoya tse di buletsweng kwa godimo thata go gaisa bana ba bangwe - ba kopa gore ditaelo di boelediwe - o itewa tsebe ke medumo e e utlwalang fa gaufi bonolo. - o nna le bothata jwa go farologanya medumo - o nna le bothata ja go tlhoma mogopolo - o supa bothata jwa maikutlo a a siamang – ‘ga a reetse’ - o ngongorega ka mathata a go sa utlwe le go thibana ga ditsebe tsa gagwe - o na le bothata jwa go opelwa ke ditsebe ka ntlha ya bolwetse kgotsa go thibana ga tsone - o tsibogela dipotso sentle ka tshwanelo - batho ba tshwanetse go tsholetsa mantswe kwa godimo thata go ngoka tsibogo ya ngwana - o leba sefatlhego sa mmui gore a reng - o retolosa tlhogo go leba kwa modumo o tswang teng - o buela kwa tlase kgotsa kwa godimo thata
	Go gola go feta Bana ba bannye - ba gakologelwa dikgang tse ba di utlwileng - ba lemoga pharologanya fa gare ga medumo e mentsi - ba tswelela pele go reetsa mafoko a mantšhwa ka boitumelo - ba itumelela dipina tse di raraaneng le diraeme. - Ba itumelela mafoko a a tshegisang - ba reetsa ka tlhoafalo	Go gola go feta - Go dirisa ditirwana tse ngwana a ka nnang mo ditlhopeng tsa botsalano. Ba dumelele go tsaya tiro ya boeteledi pele, bathusi ba bana jj - Dira ditikatikwe tsa ga ithuta tse di letlang bana go laola ditlhopha tse di farologaneng ba tshameka ka ditlhopa le go laola kgotlhang - Go simolola ditirwana tsa tlwaelo le go bonelapele ditiro ka go latelana ga tsone	

Maikaelelo	Dikaelo tsa Kgolo tsa Masea, Banyana le Bana ba Bannye	Dikao tsa ditiro tsa Bagolo le Bana ba Bagolwane tse ba ka di dirang fa o dira le Masea, Banyana le Bana ba Bannye	Dikaelo tsa tlhatlhobo tse di atologileng tsa go bogela, go reetsa, go tsaya dintlha, go bega, go buisana le batsadi le go fetisetša kwa go moitseanape fa go tlhokega.
	Go ya Mophatong wa R Bana ba bannye ba tswelela pele - go reetsa dikgang ba tlhomile mogopolo mo go tsone - go reetsa le go boeletsa morebo wa dipaterone - go reetsa le go gakologelwa ditatelano tse di botlhofo tsa mafoko, sekao, kala, tala, mala - go diragatsa ditaelo tse di raraaneng - go reetsa ba bangwe, go tsaya karolo mo dipuisanong le go botsa dipotso - go kgaoganya mafoko a a nang le dinoko tse di farologaneng ka dinoko sekao, 'Boipatong' 'Khayalitsha' - go kgaoganya dipolelo tse di buiwang ka molomo gore e nne mafoko a a ikemetseng ka nosi sekao, Ke kgona go bona koloi e feta ka tsela - go lemoga ditumanosi tsa ntlha le ditummammogo tsa mafoko a a buiwang	Go ya mophatong wa R Tswelela ka go neela bana dikgang go ya ka fa di tlhokong le go bontsha kgatlhego mo - dikgang tse dintsi tse di raraaneng le go feta - dipina, diraeme le metshameko ya mafoko - medumo ya mafoko le medumo e e simololang le dinoko - mafoko mo dipolelong - go dira metshameko go tswa go ditaelo tse di raraaneng tse di jaaka <i>E ya ko khabotong, bula kgoro, tlisa sekere, tsamaela kwa tafoleng, nna fa fatshe o sege setshwantsho sa gago</i>	
2. Bana ba bua ka go dirisa mekgwa e e farologaneng ya puisano	Tshimologo Masea - Ba bua ditlhoko tsa bone ka go lela le go tsamaisa matsogo le maoto (puo ya mmele) - a tsibogela puo ya mmele ka puo ya mmele - a leba difatlhego, a tsiboga le go nyenya - a dirisa puo ya masea ka go fetofetola segalo sa lentswe le modumo - a simolola go bua mafoko a a bonolo le go kopanya mmogo mafoko a mabedi go ya go a le mararo - a rata diraeme tse di bonolo le dipina - a simolola go opela mafoko	Tshimologo - Bua ka go ipoapoeletsa o buela kwa tlase - Dirisa dikarolo tsa mmele go supa dikgopolo le bokao - Ranola se lesea le se buang ka go lela ga lone, go dira modumo o o kwa tlase wa boitumelo, go tshega le go dirisa puo ya dikarolo tsa mmele ka mafoko, sekao, <i>Ke kgona go bona gore o tshwerwe ke tlala.e re re go neelle dijo jaanong</i> - Boeletsa mafoko le ditemana sekao <i>tlola, tlola, tlola!</i> - Opela le go dira diraeme gantsi letsatsi lengwe le lengwe.	Ela tlhoko mme o buisana le batsadi ka masea, banyana le bana ba bannye ba bone ka gore ba kgona go - Dira go ya ka medumo o tsamaya o oketsa ka mafoko le dipolelo - kopolola medumo le mafoko - botsa dipotso - dirisa puo e e raraaneng. - opela le go dira diraeme

Maikaelelo	Dikaelo tsa Kgolo tsa Masea, Banyana le Bana ba Bannye	Dikao tsa ditiro tsa Bagolo le Bana ba Bagolwane tse ba ka di dirang fa o dira le Masea, Banyana le Bana ba Bannye	Dikaelo tsa tlathlho tse di atologileng tsa go bogela, go reetsa, go tsaya dintlha, go bega, go buisana le batsadi le go fetisetse kwa go moitseanape fa go tlhohega.
	Go gola Bana • dirisa mafoko go fitlha go 50 • lemoga mafoko a mantši a ba ka kgonang go a bua • Kopanya mmogo mafoko a le mabedi kgotsa a le mararo • dirisa maemedi, sekao “nna”, “ya me” • tswelela ka dipuisano tse di bonolo • bua mafoko a a ikemetseng ka nosi a le mmalwa ka dikgwedi dile 18 • dirisa ditemana di le 2 – 3 le tse di oketsegileng fa ba le dingwaga di le 2	Go gola • Dirisa tlotlofoko e e siameng fa o bua le bana • Boeletsa se banyana ba se buang go supa go tlhaloganya le go ba akgola • supetse mekgwa e e siameng ya go bua • Neela mafoko le dikgopolo tse dintšhwa • Tshameka metshameko ya puo.	Ela tlhoko dintlha tse o tshwanetseng go di diragatsa mo banyaneng ka bongwe le bana ba bannye ba ba leng mo boemong jo bo masisi . • Ngwana yo o nang le bothata jwa go bua o na le bothata jwa go neela medumo sekao, go bebentsha, go kokwaetsa. • Ngwana yo o nang le bothata jwa go bua o šna le bothata jwa go tlhaloganya le go kopanya mmogo mafoko go tlhalosa kgopolo sekao, – go tlhaloganya se batho ba bangwe ba se buileng – bothata jwa go diragatsa ditaelo tse di buileng – bothata ja go rulaganya dikgopolo
	Go gola go feta Bana ba bannye • ba bua ka go dirisa dipolelo ka botlalo • ba a refosana fa ba buisana • ba bua ka tsela e e utlwalang sentle gore ba tlhaloganngwe šš ke ba ba sa tlwaelang ngwana • ba rata metshameko ya dipuo le diraeme • ba bua ka go dirisa dipolelo tse di raraaneng, ba dirisa thutapuo le mafoko sentle e bile ba ithuta dikgopolo tse dintsi tse dintšhwa le mafoko letsatsi le letsatsi • ba bua dipolelo tsa mafoko a a fetang a le matlhano • ba dirisa pakatlaang • ba tlotla dikgang tse di telele le dikgang tsa boikakaknyetsi • ba na le tlotlofoko ya mafoko a ka nnang 2000 • ba bontsha bontsi jwa bokgoni jo bo bontshitsweng fa tlase	Go gola go feta • Tswelela ka ditirwana tsotlhe tse di fa godimo • Akaretsa bana mo dipuisanong fa go kgonega • Rotloetsa bana go lekelela mafoko a mantšhwa • Simolola go ba ruta mafoko a mantšhwa le dikgopolo tse dintšhwa letsatsi lengwe le lengwe ka maitemogelo a mantšhwa a bana ba nang le one gongwe ka go dira ka ditlhogo sekao ‘ditshenekegi’, ‘Maemo a bosa’ • Ba tlotlele dikgang tse dintsi tsa setso, tse di kgontshang ngwana go di bopa mo mogopolong.	

Maikaelelo	Dikaelo tsa Kgolo tsa Masea, Banyana le Bana ba Bannye	Dikao tsa ditiro tsa Bagolo le Bana ba Bagolwane tse ba ka di dirang fa o dira le Masea, Banyana le Bana ba Bannye	Dikaelo tsa tlhatlhobo tse di atologileng tsa go bogela, go reetsa, go tsaya dintlha, go bega, go buisana le batsadi le go fetisetse kwa go moitseanape fa go tlhokega.
	Go ya Mophatong wa R Bana ba bannye ba tswela pele go - kgatlhegela go bona mafoko a a nang le merebo mo go se bone le ba bangwe ba se buang mmogo le diraeme le mo dipineng sekao, <i>O lala ka kobo e tala</i> - dirisa pakaphethi, pakajaanong le dipakatlaang - ithute mafoko a mantsi a mantšhwa letsatsi le letsatsi	Go ya Mophatong wa R Bana ba bannye ba tswela pele - Neela mafoko a mantšhwa le dikgopolo ka metshameko le go tshameka le go ba bolelela dikgang. - Buisana ka dikgopolo tsa Maabane, Gompiano le letsatsi le lelatelang, ngwaga o o fetileng ngwaga o o tlang jj.	
3. Bana ba tshaloganya bokao ka go "buisa" se ba se bonang, ba se utlwanang, ba se utlwanang ka letlalo, ba se utlwelelang le se ba se tshwarang	Tshimologo Masea - ba dira bokao jwa boitemogelo jo ba nang le jone ka ditemosi tsa bone - ba 'kgona go bona gore go diragala eng 'buisa' dibuka tse di nang le ditshwantsho fa ba kgona go nna fa fatshe le go di tshwara 'buisa' ditshwantsho mo dilong tse di gatisitsweng mo tikologong, dinepe tsa batho.	Tshimologo - Ela tlhoko puo ya mmele, segolobogolo diponagalo tsa sefatlhago tsa bana le segalo sa lentswe la bone fa o bua le bana morago ga go belegwa. - supetsa masea ditshwantsho di le dintsi ka bonako fela masea a kgona go tshetsa tlhago mme o ba bontshe thata ditshwantsho tsa difatlhago tsa batho. - Diragatsa puo mme o rotloetse masea go tshwara buka. - A supe ditshwantsho le mafoko mo dibukeng le mo tikologong.	Ela tlhoko mme o buisana le batsadi ka masea, banyana le bana ba bannye ba bone ka gore ba kgona go - tlhoma mogopolo mo dilong - bontsha kgatlhego mo ditshwantshong le dibuka tse di nang le ditshwantsho - go tlhalosa ditshwantsho - Gofetolela maitemogelo a bone a ditemosi - kgatlhegela mafoko a a kwadilweng le dikgang - go supa mafoko mangwe sekao leina la gagwe - go bontsha go kgatlhegela go tshwara dibuka le buisa

Maikaelelo	Dikaelo tsa Kgolo tsa Masea, Banyana le Bana ba Bannye	Dikao tsa ditiro tsa Bagolo le Bana ba Bagolwane tse ba ka di dirang fa o dira le Masea, Banyana le Bana ba Bannye	Dikaelo tsa tlhatlhobo tse di atologileng tsa go bogela, go reetsa, go tsaya dintlha, go bega, go buisana le batsadi le go fetisetse kwa go moitseanape fa go tlohega.
	Go gola Bana • ba tswelala go 'buisa' dibuka le dilo tse di gatisitsweng mo tikologong • lemoga gore mokwalo le ditshwantsho di a farologana. • a simolola go lemoga gore go buisa go simolola kwa godimo go ya kwa tlase le go tswa ka fa molemeng go ya ka fa mojeng	Go gola Tswelala pele go • buisa dibuka le dilo tse di gatisitsweng mo tikologong • supa fa o buisa gore re buisa go tswa ka fa molemeng go ya ka fa mojeng. • supa dipopego o neele ka maina le mebala ya tsone mme o bue ka ditshwantsho • kwala mafoko a banyana fa ba bua ka ditshwantsho tse ba di dirileng	Ela tlhoko dintlha tse o ka di dirisang tsa lengwe le lengwe la masea, banyana le bana ba bannye ba ba mo kotsing ya go nna le bothata jwa go 'buisa' • ga adire tebagano ya matlho ka nako ya fa a le dikgwedi di le tharo • ga a bogele kgotsa go latela selo ka matlho fa a le dikgwedi di le tharo • letobo kgotsa go bonala ga bosweunyana mo teng ga thaka ya leitlho • go "sutasuta" kgapetsa, kgotsa motsamao wa matlho o o "kgonyakgonyang" • go sa lolamang ga matlho (go pelekana matlho) • go retolosa tlhogo kgotsa go e sekamisa fa a leba dilo • go tsipa kgotsa go apesa leitlho le le lengwe go sekae, go le tswala gotlhelele fa a leba dilo • go ipitla matlho kgotsa go a tshwara phetelela • go tla le go nna bo boi mo leseding le le phatsimang
	Go gola go feta Bana ba bannye • ba simolola go supa mafoko ka bongwe ka bongwe le ditshwantsho • ba lemoga le go supa dilo mo ditshwantshong • ba lemoga mafoko mo tikologong sekao, letshwao la EMA, matshwao a dipapatso	Go gola go feta Tswelala pele go • buisa dibuka le dilo tse di gatisitsweng mo tikologong • supa fa o ntse o buisa gore go buisa go simolola kwa godimo ka fa molemong • supa dipopego, mebala jj. mme o ba rotloetse gore ba tlotle ka dilo tse • kwala mafoko a bana fa ba tlotla ka ditshwantsho tse ba di dirileng.	

Maikaelelo	Dikaelo tsa Kgolo tsa Masea, Banyana le Bana ba Bannye	Dikao tsa ditiro tsa Bagolo le Bana ba Bagolwane tse ba ka di dirang fa o dira le Masea, Banyana le Bana ba Bannye	Dikaelo tsa tlhatlhobo tse di atologileng tsa go bogela, go reetsa, go tsaya dintlha, go bega, go buisana le batsadi le go fetisetša kwa go moitseanape fa go tlhokega.
	Go ya go Mophatong wa R Bana ba tswelela go - rulaganya ditshwantsho di le mmalwa ka tsela e e bopang kgang - go ntsha bokao jwa ditshwantsho, sekao, go itirela dikgang tsa bone le go 'buisa' ditshwantsho - go tshwara buka ka mokgwa o o siameng le go phutholola ditsebe sentle. - go dira jaaka e kete o a buisa le go dirisa 'lentswenyala la go buisa' - go lemoga leina la gagwe le le kwadilweng le maina a ba bangwe - go lemoga mafoko a a tlhagelelang thata a a bonwang mo tikologong sekao, kgoro, khaboto	Go ya go Mophatong wa R Tswelela pele go - buisa dikgang go tswa mo dibukeng tsa ditshwantsho - supa mekgwa e e siameng ya go tshwara buka - supa dikarolo tsa buka sekao, mokwatla wa yona, bokafantle jwa buka, setlhogo, dinomore tsa ditsebe	
4. Bana ba rekota maitemogelo a bone le dikgopolo tsa bone ka puo, medumo, botaki, diragatsa le go tshameka, mme moragonyana ka "go kwala"	Tshimologo Masea - a dira medumo go tlhalosa maitemogelo a one sekao, ka go lela, go tshega - a dira matshwao ka dikherayone le ka menwana mo pampiring le mo santeng (go kgwarinya) - a simolola go fa mekgwarinyo maina	Tshimologo Naya masea ditirwana gore a tsibogele maitemogelo a one - ka go dirisa mafoko sekao, ka go tsibogela maitemogelo ka mafoko - ka ditirwana botaki tsa pono tse di kgonang go lejwa sekao, go kgwarinya le go bua ka mekgwarinyo eo - ditirwana tsa botaki tsa go diragatsa sekao, dipina le diraeme maitemogelo a ba nnileng le one fa ba diragatsa ka metsamao le terama (go tshameka mantlwane)	Ela tlhoko mme o buisana le batsadi ka masea, banyana le bana ba bannye ba bone ka gore ba kgona go - bua ka maitemogelo a bone - tshameka 'mantlwane' a le nosi le ba bangwe fa ba ntse ba gola. - dirisa didirisiwa go thala le go penta maitemogelo a bone le go bua ka one - supa go kgatlhegela go thala ditlhaka le go kwala maina a bone le mafoko a mangwe a a bonolo

Maikaelelo	Dikaelo tsa Kgolo tsa Masea, Banyana le Bana ba Bannye	Dikao tsa ditiro tsa Bagolo le Bana ba Bagolwane tse ba ka di dirang fa o dira le Masea, Banyana le Bana ba Bannye	Dikaelo tsa tlhatlhobo tse di atologileng tsa go bogela, go reetsa, go tsaya dintlha, go bega, go buisana le batsadi le go fetisetša kwa go moitseanape fa go tlhokega.
	Go gola Bana ba ba simolola go ele tlhoko maitemogelo a bone ka - go bua ka maitemogelo a bone sekao 'Ke rata....' - go diragatsa maitemogelo a bone ka go tshameka mantlwane - go thala didiko, difatlhego le ditshwantsho tsa batho ba ntse ba di naya maina sekao, jaaka mme kgotsa bone ka bo bone - go thala ditshwantsho tsa dilo tsa ba kopaneng le tsona ka go di dikologa tsona. sekao, dibolo - go dira mekgwarinyo le go e naya maina jaaka 'mokwalo' o ba o buisetsang kwa ntle'	Go gola Naya banyana ditirwana tse di jaaka - go bua ka maitemogelo a bone ba botsa dipotso jaaka sethalose se ka ga eng?; <i>Mpoleleleng ka seno; Ke eng se lo se ratileng thata?</i> - go thala ditshwantsho ka dikherayone tse dikgolo tsa mafura, mo pampiring ka menwana mo mabokosong a anang le motlhaba le go bua ka dithalwa. 'go kwala' maina a bone mo tirong e ba e dirileng. - go opela dipina ka go dirisa ditlhaka sekao, go bopa ditlhaka ka go dirisa metsamao ya mmele	Ela tlhoko dintlha tse o tshwanetseng go di i diragatsa mo banyaneng ka bongwe le bana ba bannye ba ba leng mo boemong jo bo masisi . - go sa kgatlhegele puo kgotsa go kgona go e dirisa go tlhalosa maitemogelo. - go sa kgatlhegele maitemogelo kgotsa go rekota mo metshamekong ya mantlwane - go sa kgone go tshwara didirisiwa tsa go kwala jaaka dikherayone le dipentshele - bothata jwa go thala ditshwantsho, go bopa dipopego, mme moragonaya, go kwala maina a bone - go thala ka bonya thata le ka kelotlhoko e kgolo - go dirisa pentshele ka mokgwa o o sa tlwaelegang
	Go gola go feta Bannye - ba tswelela pele ka go dira, itebelela, rekota le go kwala dithulaganyo tse ba di simolotseng fa e le masea le banyana - ba simolola go kwala kgotsa go thala ditlhaka - ba simolola go neela maina a ditlhaka - ba kopa gore dikgang di kwalwe	Go gola go feta Tswelela pele - kwala kgang e ngwana a e buang ka tiro ya gagwe ya botaki (gantsi polelo e le nngwe kgotsa di le pedi) - Tlotla dikgang ka tlhaka nngwe le nngwe le popego ya yone	

Maikaelelo	Dikaelo tsa Kgolo tsa Masea, Banyana le Bana ba Bannye	Dikao tsa ditiro tsa Bagolo le Bana ba Bagolwane tse ba ka di dirang fa o dira le Masea, Banyana le Bana ba Bannye	Dikaelo tsa tlhatlhobo tse di atologileng tsa go bogela, go reetsa, go tsaya dintlha, go bega, go buisana le batsadi le go fetisetša kwa go moitseanape fa go tlhokega.
	Go ya go Mophatong wa R Bana ba bannye ba tswela pele • Kgodiso ya mesifa e mennye ka go tshameka ka menwana (sekao, tege e e tshamikisang, go kurufelela meburu mo dikurufung) • go godisa mesifa e mennye ka go dirisa sekere go sega ditshwantsho tse di nang le molathoko wa bontsho jo bo tseneletseng, dipopego jj. • go godisa kgolagano ya seatla le leitho, go tshwara le go latlhela, go thala ditshwantsho le go penta • go gatisa ditshwantsho tse di bonolo, dipaterone le ditlhaka mo leineng la gagwe. • Go bopa ditlhaka ka go dirisa pente ka menwana, ka diborashe tsa go penta, ka dikherayone tse dikima tsa mafura jj. • go kopolola dipaterone, mafoko le ditlhaka mo tikologong ba dirisa didirisiwa tse di farologaneng tsa go kwala (sekao, diborashe tsa go penta, dikherayone tse dikima tsa mafura)	Go ya go Mophatong wa R • Thusa bana go sega sentle ka sekere • Tswela ka go ba rotloetsa go tshameka metshameko ya dibolo • Thusa bana go gatisa dipopego tsa ditlhaka tse dikgolo mo moweng • Neela didirisiwa tsa Letheresi jaaka karolo ya mantlwane gore bana ba dire ekete ba buisa le go kwala le go supa gore ba tlhologanya mokwalo.	

KAROLO YA BONE YA THUTO YA PELE LE KGODISO: GO TLHOTLHOMISA DIPALO

Tshwaelo Ya Ngwana

Ke batla go nna le maitemogelo a tikologo e mo go yone ke tlaa bonang dipaterone, ke dire dikgolagano, ke gakologelwe botsalano , ke dire ka.

Go tlhotlhomisa dipalo go raya eng?

- Ke fa bana ba godisa go tlhaloganya gore mathata a ka rarabololwa jang, ba ka tlholosa jang le gore e bile ba ka dirisa puo ya dipalo jang mo tikologong ya bone.
- Bana ba tla dirisa mebele ya bone, tlhaloganyo le ditemosi go tlhotlhomisa tikologo ya bona. Go tshwanetse ga nna le ditšhono tse di rulagantsweng tsa bone go di tlhotlhomisa.
- Fa ba dira jalo ba kgona go godisa kitso ya bone, dikgono le maikutlo.
- Ba tlhama dikakanyo mme ba di leke, Gape ba ithuta go tokafatsa dikakanyo tse fa ba ntse ba dirisana le balekane ba bone le bagolo.
- Puo ya dipalo e gola fa bana ba batlisisa le go bua dikakanyo tsa bone ka dinomoro, go bala, dipopego, boalo le tekatekanyo.

Bagolo ba tshwanetse go ela tlhoko ditlhotlhomiso tsa bana tse di amanang le dipalo

- Botlhami bo amana thata le go akanya ka dipalo le saense (go nyorelwa go itse, go tlhotlhomisa, go supa bothata, le go rarabolola bothata)
- Bana ba ba nang le bokoa le ditlhokwa tse di kgethegileng ba na le tshwanelo ya go elwa tlhoko e bile ba tshwanetse go tshegediwa go ba kgontsha go godisa dikgopolo tsa dipalo mme ba ithute ka bokgoni jo bo tseneletseng jwa bona.
- Bana ba batla go rotloediwa go tlhotlhomisa tikologo e e leng ya nnete ya go rarabolola mathata, go bopa dilo, go lebaganya, go bala le go itlhamela dipotso tsa bona.
- Ba tlhoka go tshegediwa mo puong e e tlhokegang go godisa dikgopolo tsa dipalo le go bua ka dikakanyo tsa bona.
- Bagolo ba tshwanetse go tsaya tsia ditsela tse di farologaneng tse bana ba tlhagisang dikakanyo tsa bone ka tsona.

1.

Bana ba supa go lemoga le go tsibogela dinomoro le go bala

3.

Bana ba tlhotlhomisa dipopego , boalo le tekanyetso

Dipalo tsa go sa le gale tsa masea, banyana le bana ba bannye

2.

Bana ba a tlhaola, tlhopha , ba a tshwantshanya le go rarabolola mathata

Setshwantsho 10 Go dira le malapa le bana ba bone ba bannye go godisa dipalo tsa go sa le gale.

Dintlha tse di tshwanetseng go elwa tlhoko

- Ke ditšhono dife tse ditiro tikologo tsa mo teng le tsa kwa ntle tse di nayang bana go di tlhotlhomisa, ithute le go ikatisa tshimologo ya boneya go tlhologanya dipalo.
- Ditirwana tsa bana (go thala, go tshameka, go lekelela) di supa jang bokgoni jwa bone mo go rarabololeng mathata, tatelano e e utlwalang ya go akanya le go tsaa ditshwetso.
- A go na le maitemogelo a a lekaneng a gore bana ba tlhotlhomise mathata a nnete a botshelo, go dira dipaterone, go bala, go nyalanya dilo le go lekalekanya.
- Bagolo ba tshegetsatsa bana jang ba ba dirisang mokgwa wa go buisana go na le go dirisa puo e e buiwang go supa dikakanyo tsa bone tsa dipalo.
- Maitemogelo a go sa le gale a dipalo a lomaganngwa jang le ditšhono dingwe tsa go ithuta.

Maikaelelo	Dikaelo tsa Kgolo tsa Masea, Banyana le Bana ba Bannye	Dikao tsa ditiro tsa Bagolo le Bana ba Bagolwane tse ba ka di dirang fa o dira le Masea, Bana le Bana ba Bannye	Dikaelo tsa tlhatlhobo tse di atolgileng tsa go bogela, go reetsa, go tsaya dintlha, go bega, go buisana le batsadi le go fetisetsa kwa go moitseanape fa go tlhokega.
1. Bana ba bontsha go lemoga e bile ba tsibogela dinomoro le go bala	Tshimologo Masea • Ba bontsha tsibogelo go batho le dilo tse di leng gaufi le bone. • ba lemoga diphetogo mo medumong, se ba se bonang le dilo tse di leng fa pele ga bona • ba godisa temogo ya go raa dilo maina le maina palo ka maitemogelo. • ba itumelela dipina le diraeme tsa go bala	Tshimologo • Bitsa maina a batho le dilo tse bana ba di gakologelwang. • Bua ka mafelo a masea a leng kwa go ona, sekao; kwa morago ga legora, lefelo le ba jelang mo go lona. • Opela diraeme tsa dinomoro fa o ba apesa le fa o ba ntsha mengato sekao; <i>nngwe, pedi, ke a go bona</i> • Rotloetsa masea go go etsisa, sekao; mogolo o supa nko ya gagwe, lesele le bona se le bo le dira jalo le lone. • Rotloetsa masea go tsaya karolo mo ditirwaneng ka go opa diatla le go tibatiba ka leoto fa fatshe.	Ela tlhoko mme o buisana le batsadi ka masea, banyana le bana ba bannye ba bone ka gore ba kgona go • Tsibogela batho, mafelo le dilo mo tikologong • Dirisa ditemosi tsa bone go dira bokao jwa gore go diragala eng mo tikologong ya bona. • tsaa karolo, ela tlhoko, rarabolola mathata le go bon aditharabololo • go supa gore a rata dipina tse di rileng le dipoeletso-modumo tse di amanang le dipalo • ba supa dipina le raeme tse di rileng tse ba di ratang tse di amanang le dinomoro • ba supa dilo tse ba di tlwaetseng • ba supa temogo ya dinomoro • Ba bua ka nomoro, maina palo, le go dirisa puo ya dinomoro • Go simolola go lemoga dinomoro mo dibukeng

Maikaelelo	Dikaelo tsa Kgolo tsa Masea, Banyana le Bana ba Bannye	Dikao tsa ditiro tsa Bagolo le Bana ba Bagolwane tse ba ka di dirang fa o dira le Masea, Bana le Bana ba Bannye	Dikaelo tsa tlhatlhobo tse di atologileng tsa go bogela, go reetsa, go tsaya dintlha, go bega, go buisana le batsadi le go fetisetse kwa go moitseanape fa go tlhokega.
	Go gola Bana ba tswelela ka go - leka go bua mafoko a go bala - go godisa temogo ya go baya dilo ka ditlhopho - go dirisa puo ya dipalo jaaka nngwe, pedi, le go feta - go lekelela ka matshwao le dimmaraka	Go gola Ba tswelela pele go - boeletsa mafoko a go bala a bana ba a dirisang le go ba bontsha gore go bala go re thusa jang gore dilo di "di kae" - bua ka dilo tse di kokoantsweng mmogo sekao; ditshamekisi, diaparo, ditlhako - kopa bana go go bolelela ka dimmarka le matshwao a ba a tllhamileng (mo pampiring le mo santeng) - Dirisa puo ya dipalo fa o ntse o bua le bana sekao, ke rata go go naa setshamekisi se sengwe. Jaanong o ka nna le di le pedi.	Ela tlhoko dintlha tse o tshwanetseng go di i diragatsa mo banyaneng ka bongwe le bana ba bannye ba ba leng mo boemong jo bo masisi. - o supa metsamao e e bokoa - go tlhoka kgolagano, go wa gangwe le gape le go thula dilo - go diega go gola mo tlotlofokong, mathata a go kapodisa - ba supa go itsemeletsa go tsaa karolo - go tlhoka kgatlhego ya go reetsa - go sa kgone go nna kwa ntle le go tshwenya le go ela tlhoko - go supa matshwao ka ga bokoa jwa go ditirwana tsa ka metlha le go gakologelwa ditirwana - go supa bothata jwa go ithuta dipalo le go bala
	Go gola go feta Banyana - Ba lekelela go bala - Ba dira ditekanyetso	Go gola go feta - go thusa bana ba bannye go dira dibuka tsa dinomoro le go bala - Bagolo le bana ba bannye ba ka opela dipina le diraeme ka dinomoro le go bala. - Go tshameka motshameko wa go fopholetsa ba refosana go botsana di dikae?	
	Go ya Mophato wa R Bana ba tswelela go - Bala dilo tse di bonagalang - Ba dirisa menwana, matshwao mo dipampiring le ditshwantsho go emela dinomoro. - Ba dirisa ditekanyetso tse di bonolo - Ba kgona go bona dilo tse di tshwanang le tse di farologanang - ba gakologelwa dinomoro tse dingwe le puo ya dinomoro - ba opela diraeme tsa dipina le maboko.	Go ya Mophatong wa R - Rotloetsa bana go dirisa puo ya dinomoro nngwe, pedi jj - Letla bana go kgomaretsa maina a a kgomarediwanang a dinomoro mo dilwaneng tsa bona. - Tshameka metshameko ya go bala mme o letle bana ba bale mo mabakeng a a farologanang. - Direla o bo o rotloetse bana go botsa dipotso mo puo ya dipalo e dirisiwang sekao; o akanya gore ke dimonamone di le kae mo teng ga lebotlotlo le? - Tlhama ditirwana mo bana ba tshwanetseng go bona dilwana tse di farologanang le tse ba di tshotseng.	

Maikaelelo	Dikaelo tsa Kgolo tsa Masea, Banyana le Bana ba Bannye	Dikao tsa ditiro tsa Bagolo le Bana ba Bagolwane tse ba ka di dirang fa o dira le Masea, Bana le Bana ba Bannye	Dikaelo tsa tlhatlhobo tse di atologileng tsa go bogela, go reetsa, go tsaya dintlha, go bega, go buisana le batsadi le go fetisetse kwa go moitseanape fa go tlhokega.
2. Bana ba tlhaola, ba baya dilo ka ditlhophha tsa ba tshwantshanya le go rarabolola mathata	Tshimologo Masea - ba dira ditekelelo ka ga tatelano e e utlwalang ya go akanya. leka go akanya ka tsela e e siameng - a batla go sekaseka tikologo ya one le go batlisisa ka dilo tse di a gwetlhang	Tshimologo - Ka metlha bua le masea ka se o se dirang le se se diragalang - Tshameka metshameko sekao, jaanong o a mpona, jaanong ga o mpone - Bua le masea ka dilo tse di ba gwetlhang sekao, ba ya jang kwa setshamekiseng se se leng kgakala le bona	Ela tlhoko mme o buisana le batsadi ka masea, banyana le bana ba bannye ba bone ka gore ba kgona go - Ba supa kgatlhego mo ditirwaneng tse ba nang le maikaelelo mo go tsone - Ba nyorolwa kitso fa go na le tirwana mo tikologong - Ba supa mokgwa wa kgapeletso ka go dira dilo le go bona ditharabololo - Ba tsaya karolo ka matlhagatlhaga mo ditirwaneng ka go bua ka se ba se dirang, go botsa dipotso le go dira ditshwets - Ba dirisa didiriswa go dira bokao - Ba a tlhaola, ba baya dilo ka ditlhophha mme ba dirisa puo e e tshwanetseng ya dipalo go diragatsa go tlhologanya ga bona. - Ba tsaya karolo mo metshamekong, ba a diragatsa, ba dirisa puo mo puo ya dipalo e dirisiwang
	Go gola Bana ba tswela go - leka go bua mafoko a go bala - Ba godisa temogo ya go baya dilo ka ditlhophha - Ba dirisa puo ya dinomoro jaaka nngwe pedi le go feta - Ba lekelela ka dinomoro le matshwao	Go gola Ba tswela go - Boeletsa mafoko a go bala. Bana ba dirisa le go bontsha gore go bala go thusa go bona gore dilo di dikae? - Ba bua ka dilo tse di kokoantsweng mmogo, sekao; ditshamekisi, diaparo le ditlhako - Kopa bana go go go bolelela ka matshwao le matshwao a dipalo a ba a tlhamang (mo pampiring le mo motlhabeng) - Dirisa puo ya dipalo fa o bua le bana, sekao ; ke rata go go naya setshamekisi se le sengwe. Jaanong o tlaa nna le di le pedi	Ela tlhoko dintlha tse o tshwanetseng go di diragatsa mo banyaneng ka bongwe le bana ba bannye ba ba leng mo boemong jo bo masisi . - Go bontsha motsamano o o nyemeletseng, go tlhoka go golagana, go wa kgapetsa kgapetsa le go thula dilo. - Kgolo e e bonya mo tlotlofokong le kapodiso - Go supa go sa bontshe kgatlhego ka go tsaa karolo - Go tlhoka kgatlhego ya go reetsa - Go nna le bothata jwa go nna le go reetsa ka tlhoafalo - Go supa matshwao a go gakologelwa go go bokoa mo ditirwaneng tsa ka metlhale go gakologelwa ditirwana - Go supa bothata jwa go ithuta dinomoro le go bala

Maikaelelo	Dikaelo tsa Kgolo tsa Masea, Banyana le Bana ba Bannye	Dikao tsa ditiro tsa Bagolo le Bana ba Bagolwane tse ba ka di dirang fa o dira le Masea, Bana le Bana ba Bannye	Dikaelo tsa tlhatlhobo tse di atologileng tsa go bogela, go reetsa, go tsaya dintlha, go bega, go buisana le batsadi le go fetisetse kwa go moitseanape fa go tlhokega.
	Go gola go feta Bana ba bannye - Ba leka go rarabolola mathata a dinomoro - Ba kgaoganya ditsela tse di farologaneng - ba bala dilo mo setlhopheng	Go gola go feta - go rotloetsa go dirisana ka nako ya ditirwana jaaka go tlotla kgang, diraeme. Go botsa dipotso go rarabolola mathata dinomoro sekao; <i>Sindiwe o ne a na le setlhako se le 1 fela. O tshwanetse go dira eng?</i> - Kopa bana go bua ka gore ba rarabolola bothata jang sekao; <i>Ke batla go itse gore o kgonne jang go palama setepisi se sa selaede? A o batla go nthuta gore go dirwa jang?</i> - Dirisa ditshwantsho le dilo fa o tlotla dikgang e bile o dira diraeme. - Rotloetsa bana go tlhaola dilo go ya ka tse ba di eletsang (tse ba di ratang le tse ba sa di rateng), ka bogolo, popego, le mmala. Ba kope go bala ka bobone. Dirisa mekgwa ya go ba a balela go ba thusa - Dirisa diteragatso le dikgang go diragatsa puo jaaka, tse dinnye, tse di seng di ntsi, tse di fetang, tse di lekanag - Nna le tlotlofoko ya mafoko a a ka nnang 2000 - Diragatsa bontsi jwa dikgopolo tse di supiwang fa tlase	
	Go ya go Mophatong wa R Bana ba tswelela go - Tlhaola, go baya dilo ka ditlhopho le go tshwantshanya - go dirisa puo ya dipalo e e tsamaelanag le go tlhaola, go baya ka ditlhopho le go baya ka maemo - go rarabolola mathata a a bonolo a a amanang le maitemogelo a nakwana	Go ya go Mophatong wa R - Dirisa puo ya dipalo ka go diragatsa le dikgang tsa dinomoro sekao; <i>Ke ne ke na le dimonamone di le tharo. Rani o tsere se le sengwe mme ka naya Mpho se sengwe. Jaanong ke na le di le ____.</i> - Tlhamo ditirwana mo bana ba kgaoganyang dilo ka ditlhopho tse di lekanang le tse di sa lekaneng. - Dirisa dikgang tsa go thusa bana go kgaoganya dilo, go di baya ka ditlhopho ka go tshwana ga tsone le gore di wela mo setlhopheng sefe. - Dirisa dikgang go thusa bana go tlhaola, go kgobokanya le go baya ka maemo. - Supa kgatlhego e e fisegelang kgatlhego ya gore bana ba rarabolola mathata jang le dikarabo tse ba tlang ka tsone.	

Maikaelelo	Dikaelo tsa Kgolo tsa Masea, Banyana le Bana ba Bannye	Dikao tsa ditiro tsa Bagolo le Bana ba Bagolwane tse ba ka di dirang fa o dira le Masea, Bana le Bana ba Bannye	Dikaelo tsa tlhatlhobo tse di atologileng tsa go bogela, go reetsa, go tsaya dintlha, go bega, go buisana le batsadi le go fetisetse kwa go moitseanape fa go tlhokega.
3. Bana ba tlhotlhomisa popego, boalo le tekatekanyo	Tshimologo Masea - ba supa temogo ya popego, di bopegile jang, go utlwagala ga dilo mo tikologong e ba leng mo go yone - go ribolola dilo tsa dithito jaaka ditshamekisi, fa ba ntse ba tlhotlhomisa - ba leka go tlatse ditshedi	Tshimologo - Bua le masea ka dilo tse di leng mo tikologong ya bone o lebile thata go popego. Gore di bopegile jang le go utlwala ga dilo. - Supetsa bana gore dilo di dira jang le gore di fetoga jang sekao; lee le le gadikilweng le le sa apeiwang. - Ba neye ditshedi tse di senang sepe le dilo tse ba ka kgonang go di tshwara go tlatse ditshedi.	Ela tlhoko mme o buisana le batsadi ka masea, banyana le bana ba bannye ba bone ka gore ba kgona go - Tlhotlhomisa tikologo ya bone le go lekelela ka ditirwana tse di amanang le popego, boalo le tekatekanyo - dirisa tsibogo ka mmele, mafoko, polelo le seka polelo go tlhalosa dilo, ditirwana le batho - dirisa didiriswa go go bua ka go tlhologanya dikgopolo. - Ela tlhoko se bone le ba bangwe ba se dirang - Go abelana maitemogelo le ba bangwe
	Go gola Bana - ba supa temogo ya maemo a a kwa godimo ya dipopego le dipaterone - go baya dilo ka boemo jwa ditlhopha sekao; bogolo le popego - ba tshameka ka dipopego le go dira dithulaganyo tse di bonolo	Go gola - Bua le bana ka dipaterone tse ba di bonang mo tikologong ya bone sekao; dipaterone mo diaparong, mo tlhagong, le mo dikagong. - Letla bana go bona dipharologano mo dipopegong sekao; bisikiti, mosamo. - Letla bana go tlhaola dilo di le mmalwa tsa bogolo le dipopego tse di farologaneng. - Tlotlela bana kgang go ba rotloetsa go dirisa dipopego go itlhamela dilo.	Ela tlhoko dintlha tse o tshwanetseng go di diragatsa mo banyaneng ka bongwe le bana ba bannye ba ba leng mo boemong jo bo masisi . - go diega go bua - go nna le bothata jwa go tlhotlha tshedimose tse e e bonwang le e e utlwiwang go nna le bothata jwa go ithulaganya mo sebakeng se se rileng - ga a rulagana – o setisiwa bonolo gape o nna le bothata jwa go golaganya ditiragatso le ditlamorago. - O mo pitlaganong, motsamao o o bokoa mme o nna le bothata jwa golaganya metsamao sekao; go tlola kgati, go tlola tlola, go tshwara bolo - go sa kgone go tlhologanya dikgopolo - go sa kgone go gakologelwa - go nna le bothata jwa go abelana dikakanyo le go utlwana la ba bangwe

Maikaelelo	Dikaelo tsa Kgolo tsa Masea, Banyana le Bana ba Bannye	Dikao tsa ditiro tsa Bagolo le Bana ba Bagolwane tse ba ka di dirang fa o dira le Masea, Bana le Bana ba Bannye	Dikaelo tsa tlhatlhobo tse di atologileng tsa go bogela, go reetsa, go tsaya dintlha, go bega, go buisana le batsadi le go fetisetša kwa go moitseanape fa go tlhokega.
	Go gola go feta Bana ba bannye • ba bontsha kgatlhego mo dipopegong ka go di dirisa, go bua ka ga tsone le go tsaya dintlha tsa dilo tse di tshwanang le tse di farologanang. • go lekelela ka boemo jwa dilo • ba kgona go bona dilo fa ba neilwe ditshupetso • ba dirisa dilo tse ba di tlwaetseng go tlhama dipaterone • ba kgona go baya dilwana di le pedi go ya ka boleele jwa tsone (boleele le bokhutshwane) bo kwa godimo (boleele le bo kwa godimo) kgotsa boteng jwa (lolea le go tlala) • go dirisa puo ya letsatsi le letsatsi e e amanang le nako sekao; moso, bosigo • ba simolola go dirisa maina a dipalo a tlhakoretharo le ditlhakorepedi tse di edileng	Go gola go feta • Rotloetsa bana go bua ka dilo tse ba di kgatlhegang mo dipopegong. Neela ditlhaloso tsa gore ke goreng fa dilo di tshwana kgotsa di farologana. • Neela ditšhono tsa ditekelelo ka maemo sekao; godimo, tlase. • Tshameka metshameko e e jaaka “fopholetsa le go tlhola”. • Naya bana ditaelo ka molomo mme o ba thuse go bona dilwana. Tshamekang metshameko e e jaaka “go batla letlotlo le le fitlhlweng”. • Tlhama ditšhono tsa go tshameka ka motlhaba, metsi le motshameko wa mantlwane. • Buisa le/kgotsa dira dibuka ka dipopego, boalo le tekatekanyo. • Rotloetsa bana go sekaseka popego le go bua ka yone sekao; khutlotharo le dintlha.	
	Go ya Mophatong wa R Bana ba tswelala go • Supa dipaterone tse di bonolo le dipopego mo tikologong ya tsone • tlhama dipaterone tse di farologaneng le dipopego • tlhalosa boemo sekao, ka fa pele, kwa morago • dirisa puo ya dipalo mo go popego, boalo le tekatekanyo (sekao, boleele, boteng, bogodimo, nako)	Go ya Mophatong wa R • Rotloetsa bana go bua ka dilo tse ba di boneng. • Laletsa bana go bua ka dilo tse ba di tlamileng • Tlhama boalo go bontsha se bana ba se tlamileng • Dirisa matshwao a bone a gore ba kgone go supa dilo tsa bone sekao; ngwana o na le setshwantsho sa ngwedi mo dilong tsotlhe tsa gagwe. • Tshameka metshameko e mo go yone bana ba tshwanetseng go akanya ka boemo le go diragatsa. • Dira le go buisa dibuka ka dipopego le dipaterone. • Neela ditšhono mo bana ba lekalekanyang nako (ka setshwara nako sa motlhaba se se dirilweng ke mogolo) mme ba batlisisa gore a selo se boima kgotsa botlhofo. • Letla bana go tshameka ka motlhaba le metsi go fitlhelela ka bolumu le boteng	

KAROLO YA BOTLHANO YA THUTO YA PELE LE KGODISO: BOITLHAMEDI

Tshwaelo ya ngwana

Ke tlhoka go nna le maitemogelo a mo go one ke tla kgonang go tlhola dikgwetlho le mathata, go leka ditharabololo tsa tshireletsego le tsa kgololesego le go dira ditekelelo ka motshameko, go tshameka mantlwane, go thala, go penta, go sega le go kgomaretsa, go dira dikao le ka mmimo, morethetho, go tantsha le terama.

Boitlhamedi ba raya eng?

Boitlhamedi bo raya gore bana ba tlhagisa dikgopolo tse dintšhwa le tse di mosola le ditharabololo tsa mathata le dikgwetlho. Go tlhama ke go bopa le go dira ditharabololo ka go botsa dipotso tse di jaaka *Go diregang fano? Go reng se direga? Se na le diphelelo dife? Re ka dirang ka sone? Go tla diregang fa ke....?*

Bana ba bannye ba na le boitlhamedi mo dikarolong tsotlhe tsa botshelo jwa bone, go akaretsa le go godisa puo, go tlhotlhomisa dipalo, go godisa boemo jo bo siameng jwa bone, go ikitse le go itshupa, le go mekamekana le dipotso ka lefatshe.

Maikemisetso a boitlhamedi ke go rotloetsa bana go itlhamela, go kgona go bopa dilo mo mogopolong, go kgatlhegela botaki le botlhokwa jwa go akanya ka kelotlhoko le dikgono tsa go rarabolola mathata.

Bana ba bannye ba na le boitlhamedi le go ithuta ka ditsela tsa tlhago go rarabolola mathata ka go tshameka, go batlisisa le go lemoga dilo mmogo le go botsa dipotso.

Ba dira seno segolobogolo fa ba tshameka mantlwane ka botaki jwa pono, (go thala, go penta, go bopa, go dira ditshwantsho) le ka mmimo (go opela, go letsa mmimo ka diletsa le ka dipoeletso-modumo) le ka go tantsha le motsamao

Botaki jwa pono bo godisa dikgono tsa go tsamaisa dikarolo tse dikgolo le mesifa e mennye ya mmele ka go dira gore e golagane ka go dirisa metseselele ya botegekeni jwa botaki.

- Boikaelelo jwa tiro ya matlhakori a mabedi(2D) ke go godisa maitemogelo a ngwana mo lefatsheng la mmatota ka go tsibosa botaki jwa pono le tsamaiso ya dikarolo tsa mmele, go buisana le go botsa dipotso, le go rotloetsa le go thala ka maitemogelo a ngwana a nnileng le one mo lefatsheng. Ga go na tsela'e e siameng'ya go thala, mme bana ba tshwanetse go rotloediwa go itlhalosa ka tshosologo, ba sa boife go tshwaiwa diphoso.
- Tiro ya matlhakore a mararo (3D) e godisa kgopolo ya popego mo sebakeng ka go tshameka ka motlhaba le seretse, go gokaganya le go bopa ka mmopa, go tshwaraganya kgotsa go kgomaretsa dipampiri mmogo, go sega dipopego, go mena, go bofa le go phuthela.

Botaki jwa go diragatsa bo naya bana ba bannye tšhono ya go nna le bokgoni jwa puisano, go dira terama, go opela, go letsa mmimo, go tantsha le go tlhotlhomisa motsamao

- Ka botaki jwa go diragatsa masea, banyana le bana ba bannye ba nna le dikgono tsa mmele le bokgoni jwa go itlhamela.
- Botaki jwa go diragatsa bo tsibosa kgono ya go gakologelwa, dikamano le ba bangwe le go dira gore ba se ka ba inyatsa le go nna le maitseo.
- Go tlhama le go fetolela ga mmimo go letla bana go tlhama mmimo, go bina le go dira terama ba le nosi le go dirisana le ba bangwe

Boitlhamedi bo amana thata le dipalo le go akanya ka kelotlhoko (go batla go itse, patlisiso, go lemoga bothata le go rarabolola bothata)

Bagolo ba tshwanetse go ela tlhoko keletso ya bana ya go nna le boitlhamedi

Ditshwanelo tsa bana di bopa motheo wa boitlhamedi. Bana ba na le tshwanelo ya go tlhotlhomisa, go nyorelwa kitso le go batlisisa ditsela tsa go rekota le go tshwantsha maitemogelo a bone.

Bana ba ba nang le bogole le ditlhoko tse di kgethegileng ba na le tshwanelo ya go elwa tlhoko e bile ba tshwanetse go engwa nokeng go ba kgontsha gore ba gole, ba buisane le ba bangwe le go ntsha bokgoni jotlhe jwa bone jwa go ithuta.

Rotloetsa bana ba bannye go bopa dilo mo mogopolong, go mekamekana le mathata ka kgatlhego le go itshepa, go dira ka didirisiwa tse di farologaneng, go dira metsamao le go bina le go letsa mmimo.

Bana ba bannye ba tshwanetse go tlhotlhomisa le go tlhama dikgopolo tsa bone ka ga maitemogelo a bone, ba dirise ditemotshi tsa bone, maikutlo le go ela dilo tlhoko.

Thulaganyo ya go tlhama e botlhokwa thata go feta go tlhagisa se ba se tlhamang. Boikaelelo jwa ditirwana tsotlhe e tshwanetse go nna jwa go tlhama dikgono ka dithulaganyo tse di monate tsa go dira ditekeletso, mo boemong jwa go dira tiro ya go tlhagisa dilo tsa maemo a a kwa godimo thata.

1.
Go lemoga , go batla le go tlhama
ditharabololo go dikgwetlo ka go
rarabolola mathata

4.
Go lemoga , go batla le go tlhama
ditharabololo go dikgwetlo ka
mmino , go tantsha le terama

Masea , bana le bana ba bannye
ba ba rarabololang mathata ka go
itlhamela

2.
Go lemoga , go batla le go tlhama
ditharabololo go dikgwetlo ka go
tshameka mantlwane

3.
Go lemoga , go batla le go tlhama
ditharabololo go dikgwetlo ka
ditirwana tsa botaki jwa pono

Setshwantsho 11 Go dira le malapa le bana ba one ba bannye go rotloetsa Bokgoni jwa go Tlhama

Dintlha tse di tshwanetseng go elwa tlhoko

- Ke ditšhono dife tse ditiro tsa ka fa teng le tsa kwa ntle di di nayang bana gore ba nne le boitlhamedi?
- Ditirwana tsa bana (go thala, go tshameka, go lekelela dilo) di bontsha jang bokgoni jwa bone jwa go rarabolola mathata, go dirisa metshameko, botak ijwa pono le jwa tiragatso?
- A go na le maitemogelo a a oketsegileng a gore bana ba sekaseke mathata a mmatota, le go nna le boitlhamedi?
- Bagolo ba ema bana nokeng jang ba ba sa diriseng mafoko fa ba bua, ba ba sa diriseng botsweretshi jwa pono le botshweretshi jwa tiragatso mme ba dirisa mekgwa e sele ya go bua go bontsha bokgoni jwa bone jwa go tlhama?
- Maitemogelo a go sa le gale boitlhamedi a lomagantswe le ditšhono tse dingwe tsa go ithuta?

Maikaelelo le dikaelo tsa kgolo, dikao tsa ditirwana tsa go rotloetsa boithlamedi

Maikaelelo	Dikaelo tsa Kgolo tsa Masea, Banyana le Bana ba Bannye	Dikao tsa ditiro tsa Bagolo le Bana ba Bagolwane tse ba ka di dirang fa o dira le Masea, Bana le Bana ba Bannye	Dikaelo tsa tlhatlhobo tse di atologileng tsa go bogela, go reetsa, go tsaya dintlha, go bega, go buisana le batsadi le go fetisetsa kwa go moitseanape fa go tlhokega.
1. Bana ba a tlhaola, ba a batlisisa le go tlhama ditharabololo tsa dikgwetlho ka go rarabolola bothata	Tshimologo Masea - A a sa tswang go belegwa a rarabolola mathata a tlala le go sa phuthologa ka go lela fa a batla thuso - a leka go rarabolola mathata a go nna fa fatshe, go gagaba, go ema, go tsamaya le go taboga ka go lekelela dilo le ka go gatlamela masisi (go batla ditsela tsa bokgoni jwa go suta) - ba lekelela ka dilo tsotlhe tse ba kopanang le tsone ka go dirisa ditemosi tsa bone go tlhaloganya nngwe le nngwe ya tsone - ba botsa dipotso tse di jaaka <i>Go reng? Eng?</i>	Tshimologo - Bolelela ngwana gore bothata jwa gagwe ke bofe o be o mmolelela gore o tlile go dirang ka jone - Botsa ngwana gore a o tlhoka thuso mo boemong jwa go mo thusa o sa bue sepe. <i>E re ke go thuse go tsamaya?</i> - Mo neye dilo tse dintsi tse di farologaneng gore a di lekelele. O tla tsenya sengwe le sengwe mo teng ga molomo wa gagwe ka jalo tlhomamisa gore sengwe le sengwe se se gaufi le ene se phepa e bile ga se kotsi.	Ela tlhoko mme o buisana le batsadi ka masea, banyana le bana ba bannye ba bone ka gore ba kgona go - selekanyo sa go nyorelwa kitso - dilekanyo tsa maikatlapelo a go sekaseka le go dira patlisiso ka lefatshe - dilekanyo tsa go tlhoma mogopolo go batla mathata le go a rarabolola - Kgatlhago ya go botsa dipotso tse di batlang tlhaloso ya <i>Go reng? Jang? Eng?</i>
	Go gola Bana ba tswela go - ba lekelela ditharabololo tsa dikgwetlho tsa go suta - ba lekelela dikamano fa gare ga dilo - gantsi ba kgobega marapo e bile ba ka nna ba lela kgotsa go galefa fa ba sa kgone go rarabolola bothata - go botsa dipotso	Go gola Tswela ka dikgopolo tsa karolo e e fa godimo, mme - dira gore go nne le dibaka tse bana ba ka sutelelang mo go tsone ka go palama, go tsamaya, go gagaba le go retologa - naya bana malepa gore ba a dire sekao, dipopego mo teng ga lebokoso tse di nang le diphatlha tsa go tsenya dipopego tse dingwe mo teng ga diphatlha tseo - thusa bana go fedisa go kgobega marapo ga bone ka go ba bontsha dipotso tse ba tshwanetseng go di botsa le dikgato tse ba tshwanetseng go di tsaya sekao, go re <i>Ke kopa o nthuse ka se; ga ke kgone- ke direng?</i> - tswela pele go botsa dipotso tse di tla thusang bana go akanya ka ditharabololo	Ela tlhoko dintlha tse o tshwanetseng go di i diragatsa mo banyaneng ka bongwe le bana ba bannye ba ba leng mo boemong jo bo masisi . go bontsha go sa nyorelwe kitso kgotsa go tlhomamisa le go dira patlisiso

Maikaelelo	Dikaelo tsa Kgolo tsa Masea, Banyana le Bana ba Bannye	Dikao tsa ditiro tsa Bagolo le Bana ba Bagolwane tse ba ka di dirang fa o dira le Masea, Bana le Bana ba Bannye	Dikaelo tsa tlhatlhobo tse di atologileng tsa go bogela, go reetsa, go tsaya dintlha, go bega, go buisana le batsadi le go fetisetša kwa go moitseanape fa go tlhokega.
	Go gola go feta Bana ba bannye - ba botsa potso ya <i>Go reng?</i> gantsinyana - ba tswelela pele go dira tekelelo ka dikamano fa gare ga dilo - ba kgona thata go leka ditharabololo tse di farologaneng tsa dikgwetlho mo boemong jwa go kgobega marapo le go lela	Go gola go feta - Reetsa dipotso tsa bone ka bopelotelele le go di araba go fitlha ngwana a kgotsofala - Tsenya dikgwetlho mo lebaleng la metshameko mo kgolong ya mmele - Tsenya dikgwetlho mo ditlhamaneng ka go botsa bana go re <i>Lo akanya gore go diragetseng morago? Fa o ka bo o ne o le koo, o ne o tla dira eng?</i>	
	Go ya Mophatong wa R Bana ba tswelela go - tlhaola mathata le dikgwetlho supa go bua ka tsone le go batla ditsela tsa go di rarabolola - botsa dipotso tse di akaretsang <i>Eng? Go reng? Leng? Jang? Bomang? Go tweng fa?</i> - go itumelela metshameko ya go rarabolola mathata jaaka go bala ditsela tse di farologaneng tsa go suta go tswa mo lefelong le lengwe go ya kwa go le lengwe, go thala setshwantsho sa setlhare, go batlisisa ka lefatshe - go itumelela dithamalakwane, 'A o a itse gore ke eng se?' le metshameko ya 'Ke setlhodi'	Go ya Mophatong wa R Tswelela ka dikgopolo tsa karolo e e fa godimo, mme - rotloetsa bana go ipotsa, le go botsa ba bangwe dipotso go batla ditharabololo le go batla kiso e ntšhwa le dikgono - botsa dipotso mme o laletse baitseanape go tla go di araba sekao, dipotso ka diphologolo, dinonyane, ditiro, dingwao mo lefelong la bone - baakanyetsa dibui dipotso tse bana ba tlileng go di botsa - tlhama dipina tse di monate le diraeme tsa go botsa dipotso - supa tsela e e bonolo ya go botsa dipotso - tshameka dithamalakwane tse dintsi, metshameko ya go fopholetsa, o ba neye lesedi le le ka ba nayang dikarabo sekao, <i>Se kgolokwe, se sehibidu, se boboa. Ke eng?</i>	

Maikaelelo	Dikaelo tsa Kgolo tsa Masea, Banyana le Bana ba Bannye	Dikao tsa ditiro tsa Bagolo le Bana ba Bagolwane tse ba ka di dirang fa o dira le Masea, Bana le Bana ba Bannye	Dikaelo tsa tlhatlhobo tse di atologileng tsa go bogela, go reetsa, go tsaya dintlha, go bega, go buisana le batsadi le go fetisetse kwa go moitseanape fa go tlhokega.
2. Bana ba a tthaola, ba a batlisisa le go tlhama ditharabololo tsa dikgwetlho ka go tshameka le ka mantlwane	Tshimologo Masea - a sekaseka tikologo ya bone le go tlhama mathata gore a a rarabolole ka go tshameka - a tshameka a le nosi, a tshameka le bana ba bangwe, le mogolo, morago ga moo go leba bana ba bagolwane ba tshameka, morago ga moo masea a magolwane a ka nna a tshameka le bana ba bangwe - a simolola go diragatsa maemo a maitemogelo a a nnileng le one sekao, mantlwane a go nna 'Mme', 'Re', le 'Ntlo', go nna 'Ngaka'	Tshimologo Tlthoma ditirwana tsa - go tshameka le lese - masea a tshwanetse go tshameka ka didirisiwa tse di seng kotsi - masea a lebe ba bangwe ba tshameka - masea a magolwane a simolole go nna le tirisanommogo - go dira mantlwane, sekao go apara diaparo tse di jaaka dihutse, dithai, dikobo tse dinnye, ditlhako, dikgetsana le dikgetsana tsa letsogo; didirisiwa tsa mo ntlolong sekao, dipitsa, maswana, didirisiwa, mogala; didirisiwa tsa thitokgang e e kgethegileng le dibuka sekao, tsa tlilini, tsa sekolo.	Ela tlhoko mme o buisana le batsadi ka masea, banyana le bana ba bannye ba bone ka gore ba kgona go - go itumelela motshameko - go itumelela go tshameka mantlwane a le nosi le ba bangwe fa ba ntse ba gola tlhaloganyo - go dirisa dilo tse di farologaneng go tlhama metshameko le dikgopolo - go tshameka mantlwane a a farologaneng tsa go rarabolola mathata a go ikutlwa ba ratwa (a loago le a maikutlo)
	Go gola Bana ba tswela go tshameka le go tshameka mantlwane - mokgwa wa go tshameka mmogo o tswela pele go gola, ba bone ditharabololo tsa go tlhakanela dilo le go dirisana mmogo - ba tshameka mantlwane a a raraaneng lobaka lo lo leele segolobogolo a botshelo jwa mo gae le dikamano le bagolo - ba rata go tlhama dikgopolo le go aga dilo ka mabokoso, megala, dikotana le matlapa	Go gola Tswela ka go ba naya ditirwana tse di tshwanang jaaka mo karolong e e fa godimo mme o - atolosa mafelo a go tshameka ka dilo dingwe gore bana ba botse dipotso le go di araba tse di jaaka <i>Ke moleele go le go kae? Nka apara selo se jang?</i> - Ba neye nako e ntsi letsatsi lengwe le lengwe ya go tshameka mantlwane - Ba neye nako e ntsi letsatsi lengwe le lengwe ya gore ngwana a tshameke kwa ntle ga go kaelwa ke mogolo ntle le fa go na le sengwe se se kotsi - Baya mabokoso mme o bone gore bana ba tla dirang ka one	Ela tlhoko dintlha tse o tshwanetseng go di i diragatsa mo banyaneng ka bongwe le bana ba bannye ba ba leng mo boemong jo bo masisi . - ngwana yo o nang le mathata ka puo o itemogela go ntsha medumo sekao, bebenya le kwakwaetsa - ngwana yo o nang le bothata jwa puo o nna le mathata a go tlhaloganya kgotsa go baya mafoko mmogo go thadisa dikakanyo, sekao, - go tlhaloganya se batho ba bangwe ba se buileng - mathata a go latela dintlha tsa puo - mathata a go rulaganya dikakanyo tsa bona
	Go gola go feta Bana ba bannye ba tswela pele go dira jaaka pele le go go tswela pele ka mokgwa wa go tshameka ka ditlhopho tse di dirisanang mmogo go tlhama meago e e raraaneng le metshameko ka dilo tse di leng teng.	Go gola go feta - Tswela ka go ba naya ditshono le didirisiwa tsa motshameko o o lotologileng le go tshameka mantlwane - Buisana ka tirisanommogo le melao ya go dira mmogo fa bana ba siametse go dira seno e bile fa go na le 'nakonyana ya go ba ruta' go akaretse le go tsaya dikgato le go diragatsa maitshwaro a bone.	

Maikaelelo	Dikaelo tsa Kgolo tsa Masea, Banyana le Bana ba Bannye	Dikao tsa ditiro tsa Bagolo le Bana ba Bagolwane tse ba ka di dirang fa o dira le Masea, Bana le Bana ba Bannye	Dikaelo tsa tlhatlhobo tse di atologileng tsa go bogela, go reetsa, go tsaya dintlha, go bega, go buisana le batsadi le go fetisetse kwa go moitseanape fa go tlhokega.
	Go ya Mophatong wa R Bana ba tswelera go - go godisa ditharabololo tse di raraaneng tsa mathata a ba a bonang mo tikologong ya bone sekao, go aga motlaagana ka didiriswa tse di leng teng, go aga letamo le borogo - go tshameka motshameko o le mongwe le go aga porojeke e le nngwe malatsi a le mmalwa - go dira mmogo jaaka maloko a setlhophla se se nang le baeteledipele le bathusi se ngwana mongwe le mongwe a nngwe le seabe sa gagwe mo go sone.	Go ya Mophatong wa R Tswelera ka go ba naya ditirwana tse di tshwanang jaaka pele mme o - rulaganya boalo jwa go tshameka - le go aga dilo tse di tsayang malatsi a le mmalwa go di fetsa	
3. Bana ba a tlhaola, ba a batlisisa le go tlhama ditharabololo tsa dikgwetlho ka botaki jwa pono go rarabolola mathata	Tshimologo Masea - a dira matshwao mo santeng le mo seretseng ka menwana - a kgwarakgwawa mo pampiring ka dikherayone tsa mafura tse dikima ka iketlo a naya mekgwarinyo eo maina - a simolola go dira mekgwarinyo e e kgolokwe le ya methala mme ka iketlo ba simolola go e naya maina - a tshameka ka letsopa le seretse le go naya dilo tse a di dirang maina - a kgona go tlhoma mogopolo ka lobaka lo lo khutshwane fela	Tshimologo Tswelera ka go ba naya ditirwana tse di umakilweng fa godimo mme - o rulaganya motlhaba mo teng ga ditschedi gore bana ba thale ditshwantsho mo go yone ka menwana le ka dikotana (sekao, ditherei tsa dibokoso) - ba neye pampiri le dikherayone tsa mafura tse dikgolo gore ba thale ditshwantsho ka tsone - naya masea letsopa la mmopo le tege ya go tshameka gore ba dire ditekelelo ka yone	Ela tlhoko mme o buisana le batsadi ka masea, banyana le bana ba bannye ba bone ka gore ba kgona go - go kgatlhegela go rarabolola mathata a ba a bontshang ka go thala, go penta, le ka go dira ka mmopa le seretse - go dirisa didirisiwa gantsi ka go di laola - go itumelela go dira ka didiriswa tsa botaki jwa pono - ba tseele dikgang o bo o neele ditshwantsho le dilo tse di bopilweng maina
	Go gola Bana ba tswelera pele jaaka fa godimo mme - ba simolola go thala didiko tse di lemotshegang, mela le dipopego tsa difatlhego tsa batho - ba potoka mmopa gore e nne 'noga' le dibolo - ba simolola go sega le go kgomaretsa	Go gola Tswelera ka go ba naya ditirwana tse di fa godimo mme - bua ka dipopego tse ngwana a di thalang le go di dira le ngwana 'dibakanyana tse go rutegang mo go tsone' - kwa la leina la ngwana ka fa sekhutlong se se ka fa godimo ka fa molemeng wa buka ya tiro ngwana	Ela tlhoko dintlha tse o tshwanetseng go di i diragatsa mo banyaneng ka bongwe le bana ba bannye ba ba leng mo boemong jo bo masisi . - ngwana ga a kgatlhegele ditirwana tsa botaki jwa pono - ngwana ga a kgone go dirisa didirisiwa tsa botaki jwa pono ka selekanyetso se se tshwanetseng

Maikaelelo	Dikaelo tsa Kgolo tsa Masea, Banyana le Bana ba Bannye	Dikao tsa ditiro tsa Bagolo le Bana ba Bagolwane tse ba ka di dirang fa o dira le Masea, Bana le Bana ba Bannye	Dikaelo tsa tlhatlhobo tse di atologileng tsa go bogela, go reetsa, go tsaya dintlha, go bega, go buisana le batsadi le go fetisetse kwa go moitseanape fa go tlohega.
	Go gola go feta Bana ba bannye ba tswelela pele jaaka fa godimo le - go simolola go thala setshwano sa motho(jaaka ditshwantsho tse di takilweng o dirisa mothalo fela) - go sega dipopego tse di bonolo - go aga dilo ka go dirisa mabokoso le dilwana tsa pampiri - go penta dipopego ka go dirisa mebala e e kgaogantsweng	Go gola go feta Tswelela ka go ba naya ditirwana tse di fa godimo mme - supa le go buisana (ka 'dibakanyana tse go rutegang mo go tsone') ka dikarolo tsa dipopego tse di farologaneng tsa mmele, sekao, ngwana o thala setshwantsho sa dintshi tsa matlho le ditsebe - bontsha bokgoni jwa go boloka mebala ya pente e kgaogane le diborashe di le phepa - ba bontshe tsela ya go dirisa sekere ka pabalesego	
	Go ya Mophatong wa R Bana - ba simolola go thala ditshwano tsa batho tse dikgolokwe tsa batho le tsa diphologolo le dimela - gantsi ba thala mola wa lefatshe le wa loapi - ba bontshe ditshwantsho le dipopego ka letsopa - ba tseele dikgang ka tiro ya bone	Go ya Mophatng wa R Tswelela jaaka pele mme - o rotloetse dikgono tsa go ela dilo tlhoko gore bana ba dirise kgono ya bone ya go bopa dilo mo mogopolong le kitso ya bone ka lefatshe go tlhama botaki jwa pono - kwala dikgang ka ditiro tsa bana fa ba kopa gore seno se dirwe	
4. Bana ba a tlaola, ba a batlisisa le go tlhama ditharabololo tsa dikgwetlho ka mmimo, go bina le go dira terama	Tshimologo Masea a rata - diraeme, le dipina tse di bonolo - moribo wa mmimo le go bua - moribo wa metsamao ka tsela e e bonolo e e ipoeletsang - go tshikinya ditshakatshaka le go letsa meropa - go tantsha le mogolo a mo tshwere ka seatla - go dirisa dituku le diribone go bina ka tsone.	Tshimologo - Ba neele ditirwana tsa mmimo le tsa go tantsha gantsi ka moo o ka kgonang ka gone motshegare le fa masea a tlhoka go didimadiwa kgotsa go rotloediwa - Naya masea dilo tse di farologaneng tse di dirang modumo o o tlharakanyang gore ba di tshikinye mme o ba thuse go reetsa pina/mmimo le go bina-bina - Ba neye dituku le diribone tsa go tantsha le go suta.	Ela tlhoko mme o buisana le batsadi ka masea, banyana le bana ba bannye ba bone ka gore ba kgona go - go kgatlhegela mmimo, morebo wa go tantsha le go dira diterama - go dirisa didirisiwa le dilo tse dingwe ka tsela e e golang ya go kgona go di laola go letsa mmimo le raeme - go itumelela go dira mmimo, go tantsha le didirisiwa tsa terama - go tshameka mantlwane le mmimo, ka dikgang, terama le go tantsha

Maikaelelo	Dikaelo tsa Kgolo tsa Masea, Banyana le Bana ba Bannye	Dikao tsa ditiro tsa Bagolo le Bana ba Bagolwane tse ba ka di dirang fa o dira le Masea, Bana le Bana ba Bannye	Dikaelo tsa tlhatlhobo tse di atologileng tsa go bogela, go reetsa, go tsaya dintlha, go bega, go buisana le batsadi le go fetisetša kwa go moitseanape fa go tlhokega.
	Go gola banyana ba tswelela pele go dira jaaka fa ba ne ba dira fa e ne sa ntse e le masea mme ba rata - go tantsha fa mmmino o lela go tswa mo rading le go opa diatla - go letsa diletsa tse di jaaka meropa, tse di tshikingwang, ditšhakatšhaka le dikhutlotharo - go reetsa medumo le diraeme, sekao, o o kwa godimo, o o kwa tlase, o o bonako, o o bonya, meribo e le meraro kgotsa e le mene - go kopanya diletsa tsa go tantsha le go tshameka	Go gola Tswelela ka ditirwana tse di fetileng le - go thusa banyana ka go opela le go tantsha le go tsamaela gongwe fa mmmino o lela - neela banyana diletsa tsa mmmino tse di tsamaelanang le go opela le diraeme	Ela tlhoko dintlha tse o tshwanetseng go di diragatsa mo banyaneng ka bongwe le bana ba bannye ba ba leng mo boemong jo bo masisi . - ngwana ga a kgone go suta bonolo (leba ditiro tse di batlang maatla a mmele ka fa tlase ga boleng jo bo siameng) - ngwana ga a kgone go utlwa sentle(a bona boemo jo bo siameng jwa mmele))
	Go gola go feta Bana ba bannye ba tswelela pele jaaka fa godimo le - dira medumo le diraeme mmogo le bagolo - opela, tantsha le go opa diatla ka nako e le nngwe - diragatsa dikgang tse di bonolo ka thuso ya mogolo	Go gola go feta Tswelela jaaka fa godimo le - tseela dikgang tse di bonolo mme o di diragatse le bana - dirisa medumo go oketsa go diragatsa terama ya dikgang sekao, modumo o o tlharakanyang wa matlhare a a fokwang ke phefo - rotloetsa bana go dira metsamao le go tantsha go go tsamaelanang le ditiro mo dikganyeng le diraeme - kopa bana go tshitshinya dirisiwe medumo, meribo, metantsho le metsamao ya diphologolo tse di farologaneng, batho, merogo le dilwana	

KAROLO YA BORATARO YA GO SA LE GALE YA GO RUTA LE KGODISO: KITSO LE GO TLHALOGANYA TIKOLOGO

Tshwaelo ya ngwana

Ke batla go tlhaloganya lefatshe le ke leng mo go lone ka go tsaya karolo ka tlhagafalo mo lefatsheng le ke nnang mo go lone ka ditekeletso tse di mosola. Ka kopo tshegetsa go ithuta ga me ka go nnaya ditšhono tsa go ithuta ka batho, dilo, mafelo, dimela le ditshedi tsa tikologo ya me ya tlhologo.

Kitso le go tlhaloganya lefatshe go ka ga eng?

- Lefatshe le bana ba leng mo go lone le akaretse dilo tse di leng mo tikologong ya bone (batho, diphologolo, merogo le diminerale tsa mefuta yotlhe); hisitori ya malapa a bone mme moragonyana baagi mo tikologong ya bone; popego ya tikologo ya bone (sekao, dithota, dinoka, ditsha tse di sephaphathi, matlapa, maemo a bosa le maaemo a loapi) le didirisiwa tse ba di dirisang jaaka diphentshele, dikere, dintsho, didirisiwa tsa mo ntlong go fitlha ka dikamera, difouno tsa dimmobaele, dikhomputara (thekenoloji)¹
- Bana ba dingwaga tsa pele ba nyorelwa go itse ka lefatshe le ba leng mo go lone. Ba ithuta ka lefatshe ka go tlhotlhomisa le go iphitlhela ba le mo gare ga didirisiwa tse di farologaneng jaaka batho, metswedi ya dikgang le se ba se ithutang ka ditemosi tsa bone.
- Go ithuta ga bana go a tokafala fa ba na le
- tshedimosetso e e nepagetseng ka lefatshe la bone le ka batho mo lefatsheng. Go tlhaloganya ga bone go tlhokomela batho le ditshedi mo tikologong ya bone go a oketsega.
- Bana ba gola ka go itshepa fa ba rotloedwa go bontsha kitso ya bone le dikgono ka tsela e e bonagalang

Bagolo ba tshwanetse go ela tlhoko kitso ya bana le go tlhaloganya lefatshe

- Ditshwanelo tsa bana di bopa motheo wa go batlisisa le go ithuta ka lefatshe.
- Bana ba ba nang le bogole le ditlhokego tse di kgethegileng ba na le tshwanelo ya go elwa tlhoko e bile ba tshwanetse go emiwa nokeng go ba kgontsha gore ba gole le go ithuta ka lefatshe gore ba kgone go ntsha bokgoni jotlhe jo ba nang le jone.
- Bana ba tlhoka bagolo go godisa maitemogelo a bone ka lefatshe
- Ba tlhoka ditšhono ka metlha tsa go ithuta ka se se leng mo tikologong ya bone le gore se fetoga jang. Bagolo ba tshwanetse go tlhama ditirwana tse di diretsweng kgatlhego e bana ba nang le yone le gore ba kgone go tsewela go dira dipatlisiso

¹ Lefapha la Thuto le Dikgono, 2007. Kaelo ya go Ikatsetsa Kgato ya Motheo ya Bana ba Bannye. Go tlhoma ditekanyetso tsa go ithuta, go ikhama le go tlhokomela bana morago ga go belegwa go fitlha ba tshwara dingwaga di le tlhano. Dikgatiso tsa DfES

1.
Bana ba batlisisa le go tlhotlhomisa
lefatshe la bone le le tletseng
botshelo

3.
Bana ba tlhotlhomisa le go batlisisa
le go nako le lefelo

Kitso ya masea, bana le bana ba
bannye le go tlhaloganya lefatshe

2.
Bana ba tlhotlhomisa , ba dira
dilwana, le go dirisa thekenoloji

Setshwantsho 12 Go dira le malapa le bana ba one ba bannye go ba godise kitso le go tlhaloganya lefatshe

Dintlha tse di tshwanetseng go elwa tlhoko

- lefelo, lelapa le baagi di neelana jang ka ditšhono tsa go nna le kitso le dikgono ka ditirwana tse di diragadiwang
- Go nna le maitemogelo ga bana ka go dira ditiro dingwe ka tlhamalalo, go sekaseka dilo, go dira ditekeletso, go ela dilo tlhoko, go rarabolola mathata, go dira ditshwetso le dipontsho tsa go ithuta ga bone go rulaganyediwa jang?
- A go na le ditšhono tse di lekaneng tsa gore bana ba abelane dilo tse ba di tlhaloganyang le go itekola ka tsone?
- Bagolo ba tshegetsa jang ditlhokego tsa bana go dirisa dithekenoloji tse di farologaneng jaaka dikhamera, diyalemowa, ditshamekisa tsa seeleketeroniki le dikhomphuthara?

Maikaelelo, dikaelo tsa kgolo le dikai tsa ditirwana tsa go rotloetsa Kitso le go Tlhatloganya Lefatshe

Maikaelelo	Dikaelo tsa kgolo le dikai tsa masea, Bana le bana ba bannye	Dikao tsa ditiro tse Bagolo le Bana ba Bagolwane tse ba ka di dirang fa o dira le Masea, Banyana le Bana ba Bannye	Dikaelo tse Dintsi tsa Tekolo tsa go bogela, go reetsa , go kwala dintlha, go ntsha pego, go tlotla le batsadi le go botsa moitseanape fa go tlhokega.
1. Bana ba tlhotlhomisa le go dira patlisiso ka lefatshe la bone	Tshimologo Masea dirisa ditemosi tsa one le go oketsa kgono ya go suta gore a tlhotlhomise tikologo, go batla dilo, le go otlolola diatla le go tshwara dilo	Tshimologo - Rotloetsa bana go tshwara, go utlwa ka letlalo le go batlisisa ka batho le dilo sekao, dira gore masea a tshware sefatlhego, a forogotlha botlolo jj. - Letlelela masea go dira ditlhopho ka go a naya dilo tse di farologaneng tse di seng kotsi gore ba di tlhotlhomise	Ela tlhoko mme o buisana le batsadi ka masea, banyana le bana ba bannye ba bone ka gore ba kgona go - go tlhotlhomisa tikologo ya bone ka go dirisa ditemosi tsa bone - go tsepamisa mogopolo mo dipharologanong tsa dilo le tsela e dilo di dirwang ka gone - go dirisa didiriswa tsa tshedimosetso go tlhaloganya lefatshe. - go amogela tshegetso fa ba e tlhoka - go abelana se ba se kgatlhegelang le go se dira - go nyorelwa kitso le go botsa dipotso - go lemoga dipheto go le go tshwaela ka tsone
	Go gola Bana - ba tsepama mo goreng dilo di dirile jang kgotsa o dira jang selo – ba itumelela go boaboeletsa - ba dirisa ba bangwe go ba thusa go tlhaloganya dilo.	Go gola - Bua le bana fa ba ntse ba dira ditirwana ka go boaboeletsa sekao <i>Ke a bona gore o bula buka o bo o e tswala.</i> - Ba neye ddiriswa gore ba tlhotlhomise le go phaphamisa mogopola. - Botsa bana dipotso go thusa bana go tlhaloganya se ba se dirang sekao, <i>O dirileng? O bone eng?</i>	Ela tlhoko dintlha tse o tshwanetseng go di i diragatsa mo banyaneng ka bongwe le bana ba bannye ba ba leng mo boemong jo bo masisi . - tsela e e bokoa letlhaeletsano ya dikakanyo - go tlhoka dikgono tsa tirisano mmogo - go sa tsaye karolo mo ditirwaneng
	Go gola go feta Bana - ba nyoretswe kitso ka dikarolo tsa selo le dilo tse di tshelang le go di kgatlhegela - ba bua ka se ba se bonang, gore dilo di dira jang le gore ke eng fa ba bangwe ba diragalelwa ke dilo dingwe - ba supa go lemoga phetogo - ba supa go kgatlhegela go nna le diphologotswana tsa mo gae	Go gola go feta - tlhokomela didiriswa le ditshedi tse di ka kgonang go tlhotlhomisiwa - lebelela tlhokomelo ya bana mme o ba rotloetse go tsiboga. Dirisa dipotso le go buisana - Letla bana go dira dipatlisiso go ya pele mo dilong tse ba di kgatlegelang - Tlotla ka mefuta ya diphologotswana tsa mo gae le mokgwa wa go di tlhokomela.	

Maikaelelo	Dikaelo tsa kgolo le dikai tsa masea, Bana le bana ba bannye	Dikao tsa ditiro tse Bagolo le Bana ba Bagolwane tse ba ka di dirang fa o dira le Masea, Banyana le Bana ba Bannye	Dikaelo tse Dintsi tsa Tekolo tsa go bogela, go reetsa , go kwala dintlha, go ntsha pego, go tlotla le batsadi le go botsa moitseanape fa go tlhokega.
	Go ya Mophatong wa R Bana ba tswelela go • tlhotlhomisa, go dira patlisiso le go bua ka didiriswa ba dirisa ditemosi tsa bone • botsa dipotso ka ga gore ke eng dilo di direga le gore di dira jang	Go ya Mophatong wa R • Tlhama ditšhono le mokgwa wa go dira ditshekatsheko. • Rotloetsa bana mme o tsibogele kgatlhego ya bone e e golang, oketsa dipotso tsa bone. • Ba thuse go lemoga dintlha le go tlhaloganya gore dilo di direga jang le gore di dira jang. • Ba neye dipotso jaaka sedirisiwa go tlhotlhomisa dilo ba dirisa ditemosi tsa bone	
2. Bana ba tlhotlhomisa modiro, ba dira dilwana le go dirisa thekenoloji	Tshimologo Masea • a tlhotlhomisa dilo a dirisa ditemosi tsa one • a supa go kgatlhegela ditshamekisi le didiriswa tsa tshedimosetso tse di ka akaretsang thekenoloji • a supa go lemoga ka fa dilo di dirang ka gone le go di kgatlhegela – go bula, go tswala, go tobetsa dikonopo le go kgona go amogela ditlamorago jaaka medumo kgotsa metsamao	Tshimologo • Bua le masea ka se a se bonang, se utlwang le se a se kgomang. • Bua ka dikarolo tsa ditshamekisi sekao, dimpopi tse di kgonang go lela fa o kgoma mpa ya tsone, dikoloi tse di tsamayang fa o di sokasoka • Neela ka ditlhaloso tsa gore go diragala eng	Ela tlhoko mme o buisana le batsadi ka masea, banyana le bana ba bannye ba bone ka gore ba kgona go • go dirisa ditemosi tsa bone go tlhotlhomisa tikologo • go supa kgatlhego mo didirisiweng • tsaya karolo mo ditirwaneng tse di letlang kgodiso ya kgatlhego gore dilo dira jang • go dira patlisiso ka dilo tsa mefuta e e farologaneng • go dirisa didirisiwa tsa mefuta e e farologaneng le mekgwa e e farologaneng go dirisa dilo le go di dira.
	Go gola Bana • Ba na le kgatlhego ya go goga le go kgarametsa dilo • go batlisisa go bona ka fa dilo di dirang ka gone • ba supa kgatlhego go sokeng le go dirisa dilwana tsa eleketeroniki	Go gola • Neela tlhalosa ya gore ngwana o dira eng sekao; <i>Ke bone gore o gogile lebokoso la ditshamekisi ka mokgoko wa lone.</i> • Ela tlhoko fa bana ba leka go tlola, ba tlhatlhaganya dilo. Ba letle go atolosa kitso ya bone le go lemoga bokgoni jwa bone. • Bua ka dilwana tsa se eleketeroniki le gore di ka dirisiwang jang ka ka pabalesego. • Moo go kgonegang letla bana go dirisa dilwana ba kaelwa ke bagolo sekao, dikhomputara le dilwana tse dingwe tsa se eleketeroniki jaaka mogala wa letheke.	Ela tlhoko dintlha tse o tshwanetseng go di i diragatsa mo banyaneng ka bongwe le bana ba bannye ba ba leng mo boemong jo bo masisi. • Go boifa thata le go tlhobaediwa ke go tlhotlhomisa dilo • Boitshwaro jo bo kgoreletsang le mokgwa wa go sa amane le batho ba bangwe fa o tsaya karolo mo ditirwaneng. • Go sitega bonolo bonolo. • Bothata jwa fetola tshedimosetso le go latela ditaelo • Go senya didirisiwa tse a di neilweng

Maikaelelo	Dikaelo tsa kgolo le dikai tsa masea, Bana le bana ba bannye	Dikao tsa ditiro tse Bagolo le Bana ba Bagolwane tse ba ka di dirang fa o dira le Masea, Banyana le Bana ba Bannye	Dikaelo tse Dintsi tsa Tekolo tsa go bogela, go reetsa , go kwala dintlha, go ntsha pego, go tlotla le batsadi le go botsa moitseanape fa go tlhokega.
	Go gola go feta Bana ba bannye - ba kopanya mmogo didiriswa tsa go tlhama go lekalekanya le go direla lebaka. - ba lekelela ka didirisiwa le mekgwa e e farologaneng - ba itse go dirisa didirisiwa tse di bonolo	Go gola go feta - Ba netefatse gore didiriswa tsa go tlhama tse di farologaneng di gone sekao, mabokoso, le dikhathune. - Rotloetsa bana ka matsapa bone go aga dilo tse ba di itlhamelang. - Simolola go bontsha bana didirisiwa le mekgwa e e farologaneng – gagola /sega le go kgomaretsa. - Ba rotloetsa go dirisa didirisiwa tsa se eleketeroninki jaaka ditshamekisa le dikomphutara.	
	Go ya Mophatong wa R Bana ba tswelera go - aga le go tlhama dilo ba dirisa didirisiwa le mekgwa ya go di aga - dirisa didirisiwa tse di bonolo	Go ya Mophatong wa R - Ba naye didirisiwa tse di farologaneng tse bana ba ka di dirisang go tlhama tsa bone sekao, lebokoso, diboloko tsa legong. - Thusa bana go tlhaloganya lebaka la tiro ya go itlhamela. - Atolosa tlotlofoko ya bana - Rotloetsa bana itekola ka dilo tse ba di tlhamileng - Neela tlhalosa le go supetsa bana gore didirisiwa di dira jang. Gakolola bana ka melao ya tshireletsego.	
3. Bana ba tlhotlhomisa le go patlisiso ka nako le lefelo	Tshimologo Masea - a bosisi thata mo leseding, medumo le tiragatso. - a lemoga ditirwana tsa ka gale jaaka go tsoga, go ja, go fetolwa mongato le kwa dilo tseno di diragalelang gone - a tlhotlhomisa boalo ka go oketsa motsamano. - a rata go nna kwa ntle le go ela dilo tlhoko	Tshimologo - Bua le leseka ka se se mo diragalelang le se se diragalang gauifi le ene. - Dirisa go ela tlhoko ga bana ba bangwe ditshwantsho go bua ka se se diragalang mo ditirwana tsa gale. - A bontshe mafelo a a farologaneng le gore go ka bonwa eng mo go one sekao, diphologolo, dinonyane le megwafatshe e e gauifi.	Ela tlhoko mme o buisana le batsadi ka masea, banyana le bana ba bannye ba bone ka gore ba kgona go - go sekaseka le go tsibogela diphetogo mo tikologong - go bontsha go lemoga dinako tse ka gale sengwe se dirwang ka tsone - go bontsha go tlhaloganya nako go ya ka maitemogelo a bone - go shwegashwega go itse tikologo ya bone - go gakologelwa batho le ditiragalo tse ba di tswaetseng le go bua ka bone le tsone - go tsaya karolo mo ditirwaneng dirisa puo e e amanang le nako

Maikaelelo	Dikaelo tsa kgolo le dikai tsa masea, Bana le bana ba bannye	Dikao tsa ditiro tse Bagolo le Bana ba Bagolwane tse ba ka di dirang fa o dira le Masea, Banyana le Bana ba Bannye	Dikaelo tse Dintsi tsa Tekolo tsa go bogela, go reetsa , go kwala dintlha, go ntsha pego, go tlotla le batsadi le go botsa moitseanape fa go tlhokega.
	Go gola Bana ba ba ithutang go tsamaya - Ba simolola go amanya ditiro le tatelano ya dinako tse ka gale sengwe se dirwang ka tsone - Ba tlhaloganya nako ka ntlha ya maitemogelo a ba nang le one sekao, jaanong, moragonyana, pele ga moo. - Ba bontsha go kgatlhegela lefatshe le ba tshelang mo go lone mme ba bopa lefatshe le ba tshelang mo go lone	Go gola - Bua le bana ka dinako tse ka gale sengwe se dirwang ka tsone le se ba se dirang ka dinako tse ka gale sengwe se dirwang ka tsone. - Tlhokomela gore ba reeditse ka nako ya ditirwana tsa bone tse di kgethegileng ka nako ya ditirwana tsa ka gale. - Dirisa mafoko a a jaaka jaanong, moragonyana, pele , maabane, gompiano, ka moso - Ba tseele dikgang ka mafelo le maeto a a farologaneng. - Ba neele ditšhono tsa go tshameka ka dilwana tse di bopilweng le go bona dilwana mo maemong a nnete a botshelo. - Rulaganya maeto le maeto a thuto.	Ela tlhoko dintlha tse o tshwanetseng go di i diragatsa mo banyaneng ka bongwe le bana ba bannye ba ba leng mo boemong jo bo masisi. - go nna le poifo le tlhobaelo e e amanang le go leka dilo tse dintšhwa - go tlhoka go reetsa ka tlhoafalo - go nna le bothata ka tlotlofoko - go nna le mathata a go fetola tshedimosetso le go gakologelwa.
	Go gola go feta Bana ba bannye - ba kgona go gakologelwa le go bua ka batho le ditiragalo tse di tlwaelegileng - ba supa go tlhaloganya diphetogo tse di nnfa nako e ntse e tsamaya e bile ba kgona go dirisa mafoko a nako eo - ba ela tlhoko le nrorelwa kitso ka lefelo le ba nnang mo go lone le tlholego ya lefatshe la bone	Go gola go feta - Rotloetsa bana go bua ka maitemogelo a bone a botshelo. - Rotloetsa go buisana le bana ba ba nang le disimolodi tsa polelo jaaka <i>Mo tseleng ya me go ya ...</i> - Rotloetsa bana dirisa puo ya bone ya nako e fa ba buisana jaanong, ka nako ele, moragonyana, mo nakong e e fetileng. - Buisa le/kgotsa go dira dibuka tse di supang ditiragalo, maitemogelo le meletlo. - Ba neele ditšhono tsa go diragatsa le mantlwane .	

Maikaelelo	Dikaelo tsa kgolo le dikai tsa masea, Bana le bana ba bannye	Dikao tsa ditiro tse Bagolo le Bana ba Bagolwane tse ba ka di dirang fa o dira le Masea, Banyana le Bana ba Bannye	Dikaelo tse Dintsi tsa Tekolo tsa go bogela, go reetsa , go kwala dintlha, go ntsha pego, go tlotla le batsadi le go botsa moitseanape fa go tlhokega.
	Go ya Mophatong wa R • O simolola go farologanya paka e e fetileng le paka jaanong ka go dirisa mafoko a a jaaka <i>Fa ke ne ke le monnye...</i> • O nyorelwa kitso thata ya go batlisisa ka popego ya lefelo fa ba nnang teng le tikologo ya bone ya tlhago. • ba tlhalosa maitemogelo a bone a botshelo ka go itshepa. • O supa kgatlhego mo bathong ba bangwe – maloko a lelapa, ditsala. • O batlisisa ka thekenoloji le go lemoga tiriso ya yone - dikomphutara, ditshamekisa-se tsa eleketeroniki, mogala wa letheke ja.	Go ya Mophatong wa R • Dira ditirwana tsa go latelana le bana gore ba nne le bokao jwa nako sekao, ba dirisa ditshwantsho tsa masea, banyana le bana ba bannye go tlhama setshwantsho sa molanako. • Rotloetsa bana go botsa dipotso – <i>mang? Eng? Kae? Goreng? Leng? Le gore jang?</i> • Simolola go ba neela tlotlofoko go thusa bana go bua ka se ba se bonang. • Rulaganya maeto thuto a a tlaa a a thusang bana go tlhaloganya katologo ya tikologo ya bone. • Dira dibuka le bana – mogolo o tshwantshanya kgang e ngwana a e buang. • Neela bana ditshono tsa go bona le go bua ka tshedimosetso le thekenoloji sekao, bua gore e dira eng? le gore e dirisiwa jang ka pabalesego. Fa go na le dikomphutha letla bana go tshameka metshameko e e godisang ka tshwanelo.	

TLHATLHOBO YA DITLHOKEGO LE DIKGATLHEGO TSA KGOLU LE TSA GO ITHUTA TSA NGWANA MONGWE LE MONGWE

LETLHOMESO LA KHARIKHULAMO YA Bosetshaba le na le dikaelo tsa

- Go ela tlhoko ditlhokego tsa go ithuta le dikgatlhego tsa kgolo tsa ngwana mongwe le mongwe
- Go rulaganya ditirwana go fitlhelela ditlhokego tsa go ithuta le dikgatlhego tsa kgolo tsa ngwana mongwe le mongwe
- Go dira ditirwana le bana
- Go tlhatlhoba ditlhokego le dikgatlhego tsa kgolo le tsa go ithuta tsa bana le go tlhomamisa lenaane la KGB (ECD) malebana le bokgoni jwa lona go fitlhelela ditlhokwa tsa ngwana mongwe le mongwe

Tlhatlhobo ke eng?

Tlhatlhobo ke tsamaiso e e tswelang e bile e rulagantswe ya go supa, go kokoanya le go fetolela tshedimosetso ka ga kgolo le go ithuta ka masea, banyana le bana ba banyane.

1. Go baakanyetsa tlhatlhobo
2. Go supa seemo se se siameng, sa kgolo le go ithuta ga ngwana mongwe le mongwe.
3. Go rekota tshedimosetso ya ngwana mongwe le mongwe.
4. Go fetolela tshedimosetso go thusa kgolo le go ithuta ga bone ka ditirwana tse di rulagantsweng.
5. Go bega le go buisana le batsadi ka ga ditlhokwa le dikgatlhego tsa ngwana mongwe le mongwe, go tshaloganya gape le go thusa kgodiso, go ithuta le ditlhokwa tse di kgethegileng tsa ngwana.
6. Go rulaganyetsa ditirwana tse di latelang go agelela mo nonotshong le go lebelela ditlhokwa tsa dikgolo tsa ngwana

Tlhatlhobo ka metlha ke ya pele mo kgatong e ya botshelo jwa ngwana. Ngwana ga a kake a 'falola' kgotsa a ka se 'palelwe'. O a gola le go ithuta. Tsweetswee badirammogo tlogelang go ba naya ...Ga go na ditlhatlhobo tse di tlhomameng kgotsa diteko.

Setshwantsho 13 Tsela ya tlhatlhobo

Maikemisetso a tlhatlhobo (go gola ka bonako le ka bonya)

Bagolo le bana ba dira dikatlholo tsatsi lengwe le lengwe ka ga go kgona ga bone le ga ba bangwe - Kitso ya bona, dikgono le maitsholo a bone. Ba dirisa dikatlholo go tsaa ditshwetso tsa ditiragalo tse ba tlaa di dirang mo isagong. Dikatlholo tse ke ditlhatlhobo tsa bokgoni mo kgatong e.

Bagolo ba ba dirang mo manaaneng a thuto ya go sa le gale ba tlhatlhobo kgolo, ditlhokwa le dikgatlhego tsa thuto ya lesele lengwe le lengwe, ngwanyana le ngwana yo monnye mo tlhokomelong ya bona, gore ba kgone go rulaganya ditirwana go tokafatsa kgolo le go ithuta ga ngwana.

Ba dirisana mmogo le malapa a bana.

Maikemisetso a tlhatlhobo ke go tshetsa le go rotloetsa kgolo le go ithuta ga masea, banyana le bana ba banyane le go tlhatlhoba ditlhokwa go matshelong a bone ka kakaretso. Go ya ka go ikaega ga tlhatlhobo e e tswelang, mogolo o akaretse bana botlhe mo lenaaneng la letsatsi le letsatsi.

Se se raya gore tlhatlhobo e botlhokwa go tsaa tshwetso ka gore ditlhokwa le dikgatlhego tsa bone ke dife ka nakwana eo, gore ditirwana dingwe tse di tswelang di tle di rulaganngwe ka bonako ka nako ya go dira le ngwana go tokafatsa dikgatlhego le ditlhokwa tsa gagwe. Se se re supetsa gore re tshwanetse ka metlha go rotloetsa batlhokomedi ba bana go dira tikologo e le e e siametseng go tswetsa kgodiso le ditlhokwa tsa thuto.

Bana ba ba nang le kgolo le ditlhokwa tsa thuto tse di kgethegileng

Mogolo o tlhatlhoba ditlhokwa le dikgoreletsi tse di kgethegileng tse di itemogelwang ke bana ka kgolo le bokoa jwa go ithuta. Go neela ditirwana le ditharabololo tse di maleba mo lenaaneng la letsatsi le letsatsi. Ditirelo tsa go fetisediwa kwa moitseanapeng di diriwa morago ga go buisana le batsadi le badiramogolo. Dikatlhanegiso tse di dirilwang ke baitseanape di tshwanetse go akarediwa mo lenaaneng la letsatsi le letsatsi go netefatsa tshetso e e tswelang mo tikologong e e nang le boakaretsi, tshetso le go amogela.

Tlhatlhobo e diragala kae go sale gale mo dingwageng tsa bana?

Ngwana mongwe le mongwe bonnye o na le maitemogelo a le mabedi:

- Maitemogelo a kwa gae a la eng botlhokwa thata le
- Maitemogelo mo lenaanethutong la KGB (ECD), e ka tswa e le ya kwa gae kgotsa kwa lefelong la thito la bana ba banyane.

Ngwana mongwe le mongwe o tla nna le maitemogelo a a tshwanang le a ba bangwe gape le a a tshwanang a le nosi mo karolong nngwe le nngwe ka kitso e e farologaneng ka tikologo ya gagwe, dikgono, maikutlo le maitsholo a a ithutilwang mo go nngwe le nngwe.

Batlhokomedi ba bana ba KGB (ECD) ba tshwanetse go netefatsa gore maitemogelo a mabedi a, a a golagana go

bopa kgabaganyo e e sa tsepamang e e tlaa nnelang ruri mo ngwaneng mongwe le mongwe magareng ga legae le sekolo. **Ba dira se, ka go dira gaufi thata le batsadi le malapa a ngwana mongwe le mongwe o a leng mo tlhokomeong ya bona.**

Dikgato tse di tshwanetseng go tsewa fa go tlhatlhabiwa ditlhokwa le dikgatlhego tsa kgolo le thuto

Kgato 1: Go baakanyetsa tlhatlhobo e e tswelang pele

Tlhatlhobo mo dingwageng tsa go sa le gale ga e a tlhomama e bile e direlwa ngwana mongwe le mongwe letsatsi le letsatsi. **Letlhare la tlhatlhobo la kwa ntle (UCECE)**

Mo go KGB (NCF) se se gatelelwang mo tlhatlhobong ke go ela bana tlhoko ka tsela e e tswelang le e e rulagantsweng , ka nako ya ditiro tsa bone tsa ka metlha ,ditirwana tse di rulagantsweng le motshameko o o gololesegileng.

Go ela tlhoko go raya go bogela le go reetsa ka kelotlhoko go ngwana mongwe le mongwe yo monnye letsatsi lengwe le lengwe.

Kaelo ya tlhatlhobo e ikaegile mo dirutweng tsa ka gale tsa thuto di le thataro le ditshitshinyo tsa tlhatlhobo tsa nngwe le nngwe. Bagolo ba dirisa ditshitshinyo jaaka motheo wa bone wa kelotlhoko ka ngwana mongwe le mongwe.

Baakanyetsa tlhatlhobo ka go rulaganya

1. Baya buka ya go tsaa dintlha gaufi , mo go tlaa kwalang dintlha tse di nang le letlha ka ga ngwana mongwe le mongwe mo tsamaong ya letsatsi ka diphitlhelelo tse di botlhokwa le dikgwetlho tse a lebaneng le tsona
2. faele ya ngwana mongwe le mongwe , mo go tlaa fetisediwa dintlha tse di nang le letlha le go boloka tshedimosetso yotlhe ka ga ngwana (dikgatiso tsa Bukana ya tsela ya boitekanelo , dikgatiso tsa dipegelo go batsadi, dintlha ka go buisana le batsadi jalo le jalo)
3. Lenaanenako la dinako tsa dikopano tse tlhomameng tse di leng teng go buisana le batsadi.

Kgato 2: Go supa ka go ela tlhoko: go tlhagisa le go kokoanya bopaki jwa phitlhelelo/dikgwetlho

Motlhokomedi wa bana o tlhoka go gakologelwa se a se etseng tlhoko gore a kgone go rulaganyetsa dikgatlhego le dikgono tsa ngwana mongwe le mongwe ka bokgoni jo bo nonofileng, mme gape gore a kgone go buisana le batsadi ka ga ditlhokwa , dikgatlhego le dithulaganyo tsa ngwana mongwe le mongwe.

Tsela e e botlhokwa ya go dira se ke go tsaa dintlha ka ga dikgono le dikgatlhego tsa ngwana mongwe le mongwe .

Dintlha di tlaa ikaega ka tshedimosetso e e leng mo mo di KTPK (ELDA) di le thataro.

Ela tlhoko ditiragatso le maitsholo a ngwana mongwe le mongwe letsatsi lengwe le lengwe.

- Leba ditiragatso tsa gagwe go bona dikgono tse a di godisang sekao; go nna fa fatshe , go tsaa dikgato, go sokasoka mmele wa gagwe, go tshwara kherayone, go dira matshwao mo pampiring (leba matlhare a tekolo mo dikaelong tsa kgodiso le lenaane)
- Reetsa medumo e ngwana a e dirang
- Dirisa ditemosi tsa monko le tsa go ama go sekaseka bolwetse mo ngwaneng (sekao, monko wa mowa o ngwana a o hemang , wa mantle, thempheritšhara, komelela ya letlalo, go fufulelwa)
- Kwala dintlha ka se o se etseng tlhoko. Bosupi jo bo kwadilweng bo botlhokwa thata. Se se ntse jalo segolobogolo boitekanelo le tshireletsego, tse di laolwang ke molao (bosupi jo bo rekotilweng jwa dikgobalo, dikotsi, malwetse le dikgato tse di tsewang go dirana le se).

Kgato 3 : Go rekota tshedimosetso

Motsadi le motlhokomedi wa bana wa KGB (ECD) ba gakologelwa tshedimosetso e e botlhokwa ka ga kgolo le go ithuta ga ngwana. Motlhokomedi wa bana wa KGB (ECD) o rekota se ka go kwala lwa ntlha mo dintlheng tsa gagwe tsa go ela tlhoko letsatsi lengwe le lengwe mme morago mo dipegeleng tse di tshomameng tsa tswelopele le ditlhokwa tsa ngwana.

Go sale gale mo dingwageng tse, bana ga ba newe maduo kgotsa diperesente. Ditlhatlhobo tsotlhe di dirwa ka go neela ditshwaelo.

Ditshwaelo ke tse di latelang:

Ditlhokwa tsa ngwana tsa kgolo mo go KTPK (ELDA) nngwe le nngwe	Dikgatlhegelo tsa ngwana tsa go ithuta
Nngwe ya tse di latelang ya maikaelelo mangwe le mangwe mo go KTPT (ELDA)	Ngwana o kgatlhegela thata
Ngwana o simolola go.....	
Ngwana o tswelela pele mo maikaelelong a	
Ngwana o tswelela pele go feta mo maikaelelong a	
Ngwana o siametse Mophato wa R mo maikaelelong a	
Ditlhokwa le dikgatlhego tse di rileng tsa ngwana mo KTPT (ELDA) ke..... (dira lenaane)	
1.	
2.	
Re tshwanetse go dira mmogo go neela ngwana mongwe le mongwe ditšhono letsatsi lengwe le lengwe (dira lenaane la ditirwana tsa batlhokomedi ba bana le batsadi ba KGB (ECD) go dira mmogo kwa gae le mo lenaaneng la KGB (ECD))	
1.	
2.	

Kgato 4 Go fetolela tshedimosetso

Go botlhokwa go tshomamisa bosupi. Motsadi le motlhokomedi wa bana mo KGB (ECD) ba tsaa tshwetso ya gore ke tshedimosetso efe e e botlhokwa ka ga ditlhokwa tsa kgolo le dikgatlhego tsa go ithuta tsa bana. Seno se diragadiwa mo kitsong ya dikaelo tsa ka kakaretso ya kgolo mo go KTPK (ELDA) nngwe le nngwe.

Kgato 5: Go bega le go buisana ka diphitlhelelo

Go bega ke tsamaiso ya go buisana ka kgolo le boemo jwa go ithuta le ditlhokwa tsa ngwana go batsadi, dikolo le batsaakarolo ba bangwe. Go bega go simolola ka ditlhaloso tse di kwadilweng tsa kgolo le go ithuta ga ngwana.

Go na le ditlhopho di le tharo tsa batho ba ba tlhokang go nna ba itsisiwe ka ga ditlhokwa le dikgatlhego tsa ngwana mongwe le mongwe .tsone ke

- Batsadi le malapa a ngwana
- Badira-mmogo ba seporofeshenale fa ngwana a na le ditlhokwa tse di kgethegileng tse di tlhokang tlhokomelo e e kgethegileng
- Badira-mmogo mo lenaaneng la KGB (ECD) le mo Mophatong wa R fela pele ga ngwana a ya go simolola mophato kwa sekolong.

Dipuisano di ikaegile mo bosuping jo bo kokoantsweng mo direktong tsa go ba ela tlhoko.

Gantsi dipuisano di ikaegile ka pegelo e e kwadiweng e e yang kwa batsading le badira-mmogo.

Dipuisano di a diragala

- Mo go sa tlhomamang fa batsadi ba tlisa le go tsaya ngwana letsatsi lengwe le lengwe (gantsi ka dilo tse di akaretsang boitekanelo le tshireletsego le go keteka diphitlhelelo tsa ngwana tsa letsatsi leo).Fa mogolo mongwe kgotsa ngwana yo mogolwane e le ene a tsayang maikarabelo a go tlisa le go tsaya ngwana, batsadi ba tla tshwanelwa ke go mo naya tetla ya gore go tshwarwe dipuisano tse di tseneletseng le ene, mme ba tlhoka go itsisiwe tiragalo nngwe le nngwe ka go kwalelwa.
- Ka mokgwa o o sa tlhomamang ka go dirisa megala le go kwalela batsadi mo bukeng ya ngwana ya lenaane la kwa gae.
- Dikopano ka mokgwa o o tlhomamemeng fa gare ga motsadi le motlhokomedi di ka rulagannwa go sa le gale.

Mefuta ya tsamaiso ya tlhatlhobo e teng mo dikaelong tsa kgodiso ya lenaane le le tshegetsang KGB (NCF).

Go tlhomamisa lenaane la KGB

Tlhomamiso ke eng?

Tlhatlhobo e direlwa ngwana mongwe le mongwe

Tlhatlhobo e dirwa mo lenaaneng lotlhe le gore e fitlhelela jang ditlhokwa tsa

- bana botlhe
- malapa a a dirisang lenaane
- Mekgatlho le batho ka bongwe ba ba tshegetsang lenaane (Lefapha la kamano le Bosetshaba , mebosu mengwe ya puso , mekgatlho e e neelang ka madi le morafe , mekgatlho e e seng ya puso – le mekgatlho e e ikaegileng ka tumelo mmogo le batho ka bongwe ba ba ungelwang).

Tlhomamiso e a tswela e bile e akaretsa

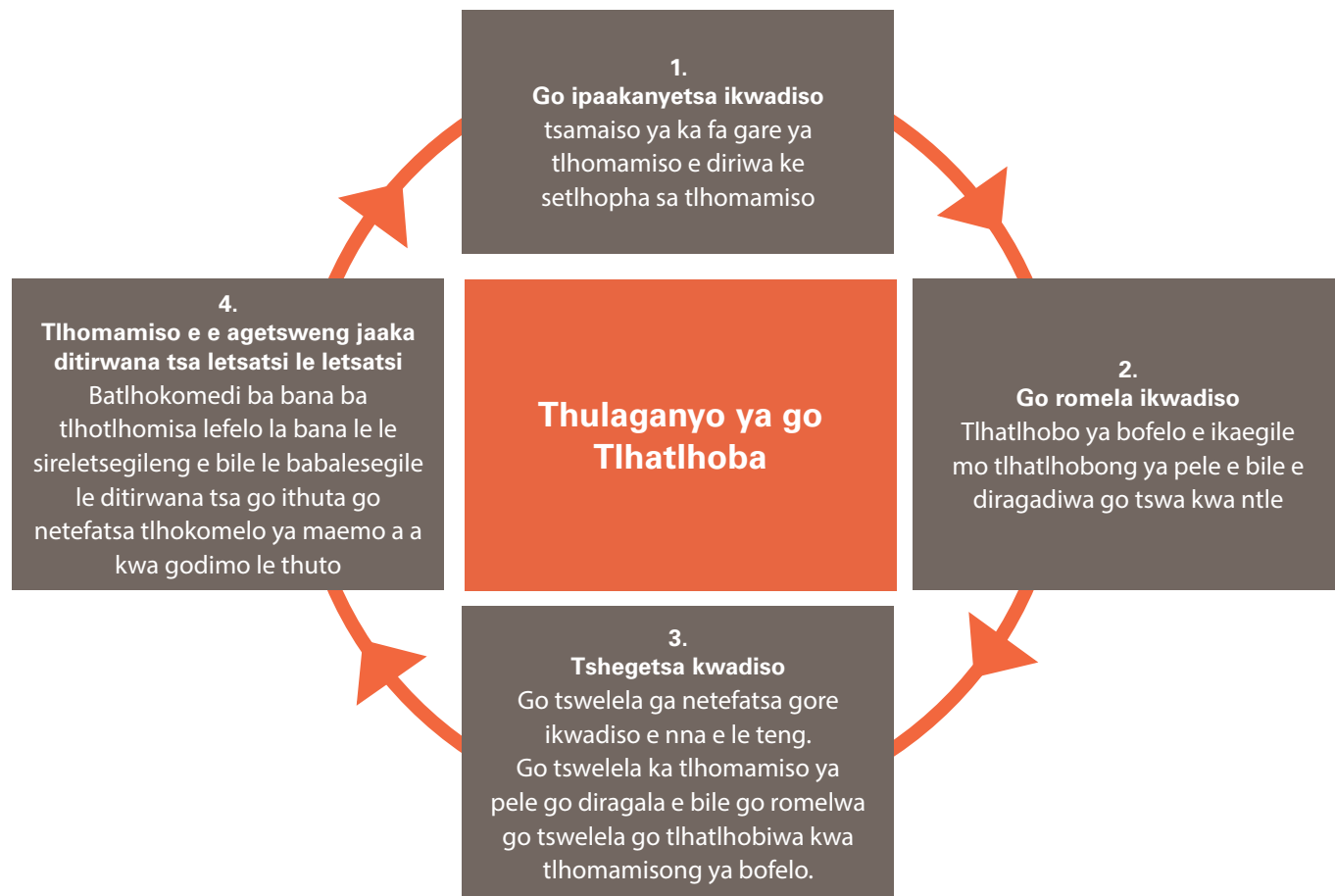
- Tlhatlhobo ya letsatsi le letsatsi ya tshireletsego le pabalesego, boitekanelo le lenaane la dijo mo teng ga lenaane la KGB
- Tlhatlhobo ya kgwedi le kgwedi kgotsa kgwedi tharo ya go neela ditshono tsa go ithuta mo di KTPK tsotlhe

Seno ke sekao sa kaelo ya go tlhomamisa :

Go ithuta go sa le ga le le karolo ya kgolo	Dinonofo tsa Lenane	Makoa a Lenane	Kgato e e tshwanetseng go tsewa	Ke mang? Leng?	Go begela ... K (letlha)
Sekao KTPK (ELDA) 1: Boleng jo bo siameng					(e saennwe)
Lenaane la dijo					
Boitekanelo le bophepa					
Tshireletsego le pabalesego					
Kgolo ya mmele					
Go sa ineele ga bana					
KTPK (ELDA) 2:					

Dipegelo tsa ditlhomamiso di a dirwa di bo di neelwa batsaakarolo botlhe ba ba botlhokwa, go akaretsa le

- Komiti ya Botsamaisi kwa kopanong nngwe le nngwe (jaaka ntlha e e botlhokwa mo lenaneong)
- Batsadi kwa dikopanong tsa batsadi tsa kakaretso kgwedi tharo nngwe le nngwe
- Baetleeletsi fa dipegelo di batliwa ke bona.

Setshwantsho sa 14 Thulaganyo e e tsweleng pele ya go tlhomamisa lenaane la KGB

Mekgwa ya tsamaiso ya tlhotlhomiso e gone mo kaelong ya lenaane la kgolo le le patang KGB .

Mafoko a a Khutsafaditsweng

PPKT	Pegelo Ya Pholisi Ya Kharikhulamo leTlhatlhobo
MB	Mekgatlho ya Bosetshaba
KGB	Kgodiso ya Go sa le Gale Ya Bonyana
DKL	Dikaedi tsa Kgodiso ya Lenaane.
K 04	Kemo ya 04
PKB	Pegelo ya Kharikhulamo ya Bosetshaba
D ABTG	Dikgodiso tse di Amogelesegang tsa Bosetshaba tsa Thuto Ya Go sa le Gale
MSP	Mekgatlho e e Seng mo Pusong
MBB	Melawana ya Borutegi jwa Bosetshaba
MBAB	Molao wa Borutegi jwa Afrika Borwa
PPKT	Pegelo Ya Pholisi Ya Kharikhulamo leTlhatlhobo

Mafoko a a beilweng ka dialefabete a a amanang le serutwa

LEREO	TLHALOSO
Lesea , ngwanyana le ngwana yo monnye	Go ya ka tsamaiso ya TKNBA, dikgato tsa dingwaga di tsamaya jaana : Masea go tloga go ba ba sa tswang go belegwa go ya go bana ba dikgwedi di le 18 : go tloga go dikgwedi di le 18 go ya go dikgwedi di le 36 (dingwaga di le tharo) bana ba ba nnye : go tloga go dingwaga di le tharo go ya go dingwaga di le nne: Go ya Mophatong wa R : gotloga go dingwaga di le nne go ya go nako e ngwana a tsenang mo Mophatong wa R (mo ngwageng o ba tshwarang dingwaga di le tlhano)
Ngwana	Motho yo o leng ka fa tlase ga dingwaga di le 18.
Motlhokomedi wa bana / mme yo o tlhokomelang bana	Motho yo e leng gore le fa a sa duelwe o tlhokomela bana bogolo ba le barataro , a sa ba tlhokomelele kwa magaeng a bone kgotsa kwa ntlung ya ya gagwe kgotsa kwa lefelong le le neetsweng bana. Ditlhokego tsa ikwadiso le tlhatlhobo di tlhagelela mo molaong wa bo 38 ngwaga wa 2005. Di mmasepala dingwe di tlhoka batlhokomedi ba bana go ikwadisa le bone .
Bana ba ba nang le bogole le kgolo e e kgethegileng le ditlhokwa tsa go ithuta	Bana botlhe ke bana kwa tshimologong, bana le bokgoni bo le bo ntsi e bile ba ka nna le bogole. Bogole ntlha fela e le nngwe ya botshelo jwa ngwana . Bagolo ba tshwanetse go ela tlhoko le go bua ka ga le go godisa dilo tse bana ba di dirang sentle le mokgwa o ba golang ka one le go fetoga .Go bua le go godisa maatla le go romela molaetsa kwa go mongwe le mongwe gore bana ba ba nang le ditlhokwa tse di kgethegileng le bone ba a kgona. Bogole e ka nna karolo ya botshelo jwa ngwana , sekao ; tebego (go tlhoka leeto kgotsa go golofala karolo nngwe ya mmele kgotsa maemo a pholo) . latlhegelwa Bokoa e ka nna, methapo e e begang (tatlhegelo ya kutlo le pono) Tlhaloganyo (sekao bokoa jwa go ithuta). Bogole bo ka dirwa kgotsa b a etegediwa ke khumanego , dintwa , botshelo jwa lelapa jo bo sa tsepamang le tshotlakako . Ngwana o nna le bokoa fa batho ba ba leng mo tikologong ya gagwe ba sa tseye tsia tebego kgotsa go tlhakana tlhogo go go farologaneng ga bone e bile ba sa ba tlhokomele ka ditsela tse di ba tlotlang .
Bolwetse jo bo tshelanang	Bolwetse jo bo ka fetelang go ba bangwe sekao , sekgwekgwe , bolwetse jwa thutlwa le mmoko
Competence	Batho ba ba kgonang le baagi ba na le kitso , dikgono tse di mosola le mekgwa e e siameng ya go tshela ba itekanetse botshelo jo bo nang le dikuno
Kharikhulamo	Kharikhulamo ya bonyana ke ka ga maitemogelo a gore bana ba ba sa tswang go belegwa go ya go dingwaga di le nne ba tlaa nnang le one mo bboemong jo bo farologaneng .
Kgolo e e lebaganeng	Lereo le le dirisitswe go tlhalosa ditirwana, didiriswa kgotsa manaane . ke tsela ya go dira le bana ba ba tsayang dintlha tse di itsegeng ka ga kgolo ya bana gape le ka se se itsiweng kgotsa di ithutilwe ka ga ngwana mongwe le mongwe Le kgolo ya gagwe mo tikologong le mo mabakeng a ngwana a belegetsweng a ba a golela mo go one.
Go diega mo kgolong le go gola ka bonako	Bana gantsi ba nna le kgolo ya ka bonako mo ditirwaneng tse di farologaneng fa ba bontsha kgatlhegelo e kgolo le bokgoni sekao , ngwana a ka nna le kgatlhego le go kgona mo go thaleng le go penta . Bana gantsi ba ka nna le maitemogelo a tiego mo kgolong , a a ka nnang lobaka lo lo leele kgotsa lo lo khutswane . mo dinakong dingwe ba ka supa go sa kgatlhegele mo mokgweng mongwe wa tirwana le mmuisano.
Temogo ya go sa le gale le tsereganyo ya dikgoreletsi tsa go ithuta , kgolo le go tsaya karolo.	Sekgoraletsu ke sengwe le sengwe se emang ngwana fa pele go mo kgoreletsa go ithuta. Dikgoreletsi tsa go tihuta di atologile go gaisa bogole; di akaretsa bokoa jo bo seng mo mmeleng jaaka tlala, tshotlakako, gammogo le dikgoreletsi tse di leng mo tlase ga taolo sekao dipheposi tse di nang le bana ba le bantsi le tlhokego ya didiriswa le dithuso tsa ditirelo. Temogo ya go sa le gale ya dikgoreletsi tsa go ithuta le kgolo e isa kwa tlhatlhobong le mekgwa mengwe ya go lemoga ditshupetso tsa pele tsa sekgoraletsu mo karolong nngwe le nngwe ya kgolo ya ngwana . Tsereganyo ya go sa le gale ke kgato e e tserweng go rarabolola dikgoreletsi tse di bonweng mo thutong le mo kgolong le go akaretsa ditirelo tsa ditheo tse di farologaneng tse di leng teng go thusa ngwana le ba lelapa la gagwe.

LEREO	TLHALOSO
KGODISO YA BONYANA YA GO SA LE GALE KBG	Kgodiso ya bonyana ya go sale gale ke lereo le le okameng le le dirang mo tsamaisong ya bana ba ba sa tswang go belegwa go ya go dingwaga di le robongwe go gola le go kokotlegela mo mmeleng, tlhaloganyong, maikutlong, moweng, bothong le kamanong .
Lefelo la kgodiso ya go sa le gale ya bonyana	Moago mongwe le mongwe kgotsa lefelo le le tlhokometsweng kgotsa le dirisitswe, go bonwa kgotsa go sa bonwe moputso. Go amogela, go sireletsa le tlhokomelo ya nakwana kgotsa e e sa felelelang ya bana ba ba fetang borataro ba sa nne le batsadi ba bone. Go laolwa ke ikwadiso, lefelo la kgodiso ya go sa le gale ya bonyana le ka amogela masea, banyana le kgotsa bana ba ba dingwaga tse di lekaneng tshimologo ya sekolo. Lereo le la lefelo la kgodiso ya go sa le gale la ya bonyana le ka raya keretshe, lefelo le le tlhokomelang bana ba bannye mo motshegareng, lefelo la go tshameka, sekolo se se simololang, lefelo la tlhokomelo morago ga sekolo jalo, jalo . Mafelo a kgodiso ya go sa le gale ya bana ka dinako dingwe a bidiwa ditšha tsa kgaolo ya kgodiso ya go sa le gale ya bonyana .
Motlhokomedi wa Kgodiso ya go sa le gale ya bonyana	(Bona motlhokomedi wa bana)
Manaane a kgodiso ya go sa le gale ya banyana	Tse ke ditirwana tse di rulagantsweng go godisa mmele, Tlhaloganyo, maikutlo, mo moweng , botho le kamano ya bana sa tswang go belegwa go ya go dingwaga di le robongwe.
Ditirelo tsa kgodiso ya go sa le gale ya bonyana	Ditirelo di le mmalwa (sekao , thuto, boitekanelo, tshireletso ya kamano) e e neetsweng go rupella kgolo le go gola ga mmele, Tlhaloganyo, maikutlo, semoya, botho le kamano ya bana ba ba sa tswang go belegwa go ya go dingwaga di le robongwe.
Tiragatso e e tseneletseng	Tiragatso e e tseneletseng e tsepame mo tirwaneng le ditsamaiso tse di letlelelang bana go tlhotlhomisa ditlhokwa tsa bone, dikgatlhegelo le go neela dithuso tse di farologaneng tse di maleba le go ithuta le kgolo ya bone. Tiragatso e e tseneletseng e ikaegile ka dipholisi tse di fitlhelelang ditlhokego tsa bana botlhe ba bannye jaaka White Paper 5 le The Child Care Act.
Tikologo	Tikologo e manaane a kgodiso ya go sa le gale ya banyana a fitlhelwang mo go yone a na le ka fa gare, ka kwa ntle le tikologo ya maikutlo e bana ba golang le go ithuta mo go yone.
Go tlhatlhelela	Batlhokomedi ba kgodiso ya go sa le gale ya banyana ba tlhatlhelela thuto. Ba ela tlhoko ditlhokego tsa kgolo le dikgatlhego, ba rulaganya ditirwana go fitlhelela se, ba dira ditirwana le bana le go tlhatlhelela dikgatlhego le go tsaa karolo ga ngwana mongwe le mongwe. Go tlhatlhelela go kaya 'go direla ngwana bonolo go tsaya karolo le go ithuta'.
Ba lelapa	Batho ka nosi, ba ka kgolagano kgotsa tumalano , ba itlhophela go dula mmogo ba neela tlhokomelo , ba tlamelana le go amana le bang ka bona .
Mophato wa R	Mophato wa R ke ngwaga pele ga Mophato wa 1. Thuto ya Bosetshaba e lemogile dithulaganyo di le tharo tsa ketleetso ya ngwaga wa kamogelo (Mophato R) : ba ba leng mo tlase ga taolo ya dikolong tse di potlana tsa botlhe, ba ba leng mo ditsheng tse di ikaegileng ka morafe le ketleetso e e ikemetseng ya manaane a ngwaga wa kamogelo .
Setso , kitso ya selegae le go dira	Kitso ya setso ke kitso e e tshotsweng ke malapa le ditlhopho. e fetisediwa kwa ditshikeng tso tswa mo tshikeng go ya go e nngwe . Kitso ya selegae le go e dirisa ke e e dirisiwang mo dikgaolong tsa tikologo sekao, baagi ba Porofense ya Limpopo e ka dirisa kitso ya selegae le ditiriso tse di siametseng lefelo leo, mme tse di ka farologanang le tsa kwa kgaolong ya Karro Kapa Botlhaba Melawana e ya kharikhulamo, e godisa tiriso ya setso, kitso ya selegae le go dira ka masea, banyana le bana ba bannye, se se oketsang kgolo le go ithuta ga bona.
Go dira ka maikaelelo	Fa re dira ka maikaelelo, re itse se re se dirang, go reng le gore jang?. Re rulaganya dikgato tsa rona ka maikemisetso le ka maitsholo a rona gore bana ba bone gore re itshola jang re le batho mme ba ka aga mekgwa ya bone ya go akanya le maitsholo ka go itshola ga rona , ba itumelele ditirwana tse di rulagantsweng bogolo setona go ithuta , ditlhokego le dikgatlhego tsa bone tse di rileng .

LEREO	TLHALOSO
Molao wa selegae	Mmasepala wa selegae mo gare ga meelwane e e leng gore Kgodiso ya go sa le ga le ya banyana ba e neetswe.
Lefelo la tlhokomelo	Moago mongwe le mongwe kgotsa lefelo le le tlhokometsweng kgotsa le dirisitswe go bona kgotsa go sa bone mopotso. Go amogela , go sireletsa le tlhokomelo ya nakwana kgotsa e e sa felelelang ya bana ba ba fetang borataro ba sa nne le batsadi ba bone. se ga se akaretse sekolo se bana ba nnang kwa go sone, hosetele kgotsa setheo se se tlhokometsweng kgotsa se dirisiwa bogolo go ruta kgotsa go katisa bana mme se laolwa kgotsa se kwadisitswe kgotsa se letleletswe ke puso, e akaretsa tsamaiso ya porofense . Go ya ka ikwadiso, lefelola tlhokomelo le ka amogela masea, banyana bana ba dingwaga tse di lekaneng tshimologo ya sekolo le bana ba ba yang sekolong mo letsatsing lotlhe kgotsa tse dingwe. mo mabakeng a batsadi ba dirang bosigo , bana ba ka tlhokomelwa .
Motlhatlheledi	Lereo le raya dikgodiso tsa go sa le gale tsa banyana tsotlhe tsa thuto le ikatiso ya kgolo ya batlhokomedi ba bana, go tshwana le barutabana , bakatisi, batlhatlheledi, barupeledi, batlhokomedi le badiredi ba kgolo go akaretsa le ba ba rutegileng go ya ka maitemogelo a bone, le ba ba tsayang karolo go neela ditirelo kwa malapeng, mafelo le dikolo ba e leng barutabana le bakatisi, lereo le akaretsa batho ba ba katisitsweng le ba ba sa katisiwang ba neelana ka tirelo ya thuto kwa kgodisong ya pele ya bana ba bannye
Ngwana wa sekolo sa tshimologo	Ke ngwana wa dingwaga tse di ka fa tlase ga borataro a ise a tsene sekolo se se tlhomameng
Melawana	Melawana ya rona ke motheo wa ditumelo tsa rona le mekgwa ya go akanya ka ga jalo le maitsholo a rona. Di dira melao ya gore re tshole jang. Sekao sa molawana mo letlhomelong le la kharikhulamo ke gore , bana ke batho ba ba kgonana le go ithuta go tloga ka nako e ba belegwang ka yona.
Tiriso e e bonagalang	Motlhatlheledi wa kgodiso ya go sa le gale ya banyana yo e leng yo o bonagalang o tlaa tlhotlhomisa kgolo ya ditlhokego le dikgatlhego tsa go ithuta, a rulaganya ditirwana tsa tsona, a di dira (a tlhatlhelela kgolo le go ithuta) le go leba mosola wa ditirwana ka maikaelelo a go rulaganyetsa kwa pele . go bonagala go akaretsa “ lesedi le le phatsimang “ mo tirsong.a
Borutegi	Temogo e e tlhomameng ya ga phitlhelelo ya palo e e beilweng le mokgwa wa dipeelo le ditlhokego mo maemong a a rileng a Melawana ya Borutegi jwa Bosetshaba e e ka supiwang ke mekgatlo e e maleba e e ikwadiseditseng mabaka ka ga Molao wa Borutegi wa Afrika Borwa.
Dibakanyana tsa go rutega	E , ke nako e ngwana a tlaa bonang go le bonolo go ithuta sengwe se sentšhwa. Dibakanyana tse gantsi ga di a rulagannwa mme motlhokomedi wa Kgodiso ya bonyana ya go sa le gale o tshwanetse go lemoga fa di diragala mme a di didrise go thusa ngwana go ithuta sengwe se se ntšhwa .
Go tlhomamisa boleng	Tsamaiso ya go netefatso gore selekano sa bokgoni se fitlheletswe
Ditirwana tsa ka metlha	Ditirwana di raya kgorogo, go boela gae, nako ya dijo, nako ya go ya kwa ntlwaneng boithusetso ,nako ya go ikhutsa , go tlhokomela ntlu (go tlhatswa, go phepafatsa, go phutha) go robala le dikgono tsa go ithusa tse di maleba le dikgato tsa kgolo ya ngwana . ditirwana tsa ka metlha di lomagantswe mo go tseneletseng mo ditirwaneng , ka ditšhono tse di lekaneng gore bana ba fitlhelele maikutlo a bokgoni
Kgabaganyo e e sa tsepamang	Kgabaganyo e raya go suta kgotsa go tloga mo tirwaneng go ya go e nngwe , go tloga mo felong go ya go le lengwe go tloga mo mothong go ya go yo mongwe . mogolo o tsaya kgabaganyo e e sa tsepamang ka go rulaganyetsa ngwana go itekola mo maitemogelong a diphetogo , ba buisana ka yone fa e ntse e diragala le go thusa ngwana go leba mo maitemogelong a phetogo.
Ketleetso ka madi	Diketleetso ka madi di neelwa bana ba ba letleletsweng (diketleetso tsa bana) le mo manaaneng a dikgodiso tsa pele tsa bana ba bannye tse di letleletsweng . (diketleetso ka puso , tse di neetswe mo go Regulations of the Children’s Amendment (Act 41 of 2007) e e simolotseng ka di 1 Moranang . 2010

LEREO	TLHALOSO
Molao	Molao wa bana wa (Act 41 of 2007) e simolotse go dira ka di 1 Moranang 2010
Pegelo ya ponelopele	Pegelo ya ponelopele ya rona e re rotloetsa se re se dirang le mang le gore re diragatsa maikarabelo a rona jang Pegelo ya Ponelopele ya Afrika Borwa mo baneng ba rona ba bannye e tthalosa gore re batla go thusa jang kgolo ya masea, banyana le bana ba bannye. Pegelo ya ponelopele ke ya nako ya leruri mme e tsepamisitse mo bokamosong.
Go nna mo boemong jwa go ka tlhekefadiwa	Go nna le maikutlo a a sa nnang sentle kgotsa koketsego ya go tlhagelela mo go leng masisi ka ntlha ya maemo a ngwana.

TSHUPETSO

Canada. Ontario. Ministry of Children and Youth Services. (no date). Preschool Speech and Language. Retrieved on 26 May 2012 from <http://www.children.gov.on.ca/htdocs/English/topics/earlychildhood/speechlanguage/index.aspx>

Colker, L.J. (2008). Twelve Characteristics of Effective Early Childhood Teachers. *Beyond the Journal. Young Children*. March 2008. Retrieved on 28 May 2012 from www.naeyc.org/files/yc/file/200803/BTJ_Colker.pdf

Department for Education and Skills. (2007). Practice Guidance for the Early Years Foundation Stage. Nottingham: DfES publications.

Disabled People South Africa. (no date). Policies. Retrieved on 12 June 2012 from <http://www.dpsa.org.za/policies.php>

Epstein, AS. (2007). *The Intentional Teacher: Choosing the Best Strategies for Young Children's Learning*. Washington. National Association for the Education of Young Children

Grotberg, E.H. (no date) A Guide to Promoting Resilience in Children: Strengthening the Human Spirit. From *The International Resilience Project in Early Childhood Development: Practice and Reflections* series. Bernard Van Leer Foundation. Retrieved on 22 March 2012 from <http://resilnet.uiuc.edu/library/grotb95b.html#chapter1>

KFL&A Public Health, Ontario, Canada. (no date). Blind – Low Vision Early Intervention Programs. Retrieved on 23 May 2012 from http://www.children.gov.on.ca/htdocs/English/documents/topics/earlychildhood/vision_services.pdf

KFL&A Public Health, Ontario, Canada. (no date). Indicators of Hearing Loss in Preschool and School-Age Children. Retrieved on 23 May 2012 from http://www.kflapublichealth.ca/Files/Resources/Indicators_for_Hearing_loss_in_preschoolers.pdf

New Zealand. Ministry of Education. (1996). Te Whariki. Early Childhood Curriculum. Wellington: Learning Media.

Republic of Ireland. National Council for Curriculum. (2009). *Aistear. Principles and Themes*. Dublin: National Council for Curriculum.

Scotland. Ministry for Education and Young People. (2005). *Birth to Three: supporting our youngest children*. Retrieved on 22 March 2012 from Learning and Teaching Scotland on http://www.ltscotland.org.uk/Images/birth2three_tcm4-161671.pdf

South Africa. (April 1 2010). Children's Amendment (Act 41 of 2007). Pretoria. Government Gazette No. 33076. Retrieved on 22 June from http://www.dsd.gov.za/index2.php?option=com_docman&task=doc_view&gid=102&Itemid=3

South Africa. Department of Social Development. (2006). *Guidelines for Early Childhood Development Services*. Pretoria. Government Printer.

UNICEF. (2002). (3rd Ed.) *Facts for Life*. Retrieved on May 12 2012 from http://www.unicef.org/publications/files/pub_ffl_en.pdf

United Kingdom. Department of Children, Schools and Families. (May 2008). *Practice Guidance for the Early Years Foundation Stage. Setting the Standards for Learning, Development and Care for children from birth to five*. Retrieved on 21 May 2012 from https://www.education.gov.uk/publications/eOrderingDownload/eyfs_practiceguid_0026608.pdf

United States. Office of Head Start. (2010). *The Head Start Child Development and Early Learning Framework. Promoting Positive Outcomes in Early Childhood Programs Serving Children 3–5 Years Old*. Retrieved on 12 May 2012 from the U.S. Department of Health and Human Services. Administration for Children and Families on [http://eclkc.ohs.acf.hhs.gov/hslc/tta-system/teaching/eecd/Assessment/Child%20Outcomes/HS_Revised_Child_Outcomes_Framework\(rev-Sept2011\).pdf](http://eclkc.ohs.acf.hhs.gov/hslc/tta-system/teaching/eecd/Assessment/Child%20Outcomes/HS_Revised_Child_Outcomes_Framework(rev-Sept2011).pdf).

Ideas for practice have also been developed from internationally based programmes such as High/Scope, Montessori, Reggio Emilia, Head Start and Sure Start as well as from ECD programmes in New Zealand, Australia and Scotland. Best practice in South African ECD programmes has been incorporated.

